

ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีนครราชวิทยาลัย

พระอธิการจำเริญ จิตตฺฺญฺโง (มีพันธ์)

วิทยานิพนธ์ที่จัดทำขึ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๖

ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

พระอธิการจำเรณู จิตตปุณฺโณ (มีพันธ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๖

B 19626

**BACHELOR'S DEGREE STUDENTS' UNDERSTANDING ON
THE RELIGIOUS CEREMONY, MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY, SIRINDHORN CAMPUS**

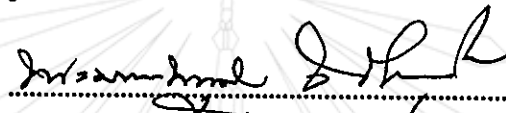

PHRAATHIKANJAMROEN JITTAPUNYO (MEEPAN)

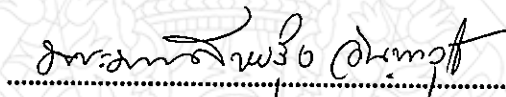
**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2556 (2013)**

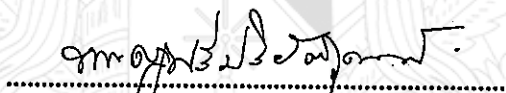
หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ชื่อนักศึกษา : พระอธิการจำเริญ จิตตปุณฺโณ (มีพันธ์)
สาขาวิชา : พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ (ดร.)
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : พระมหาธีรชัย ปุณฺณชชีโว (ดร.)

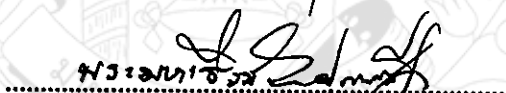
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

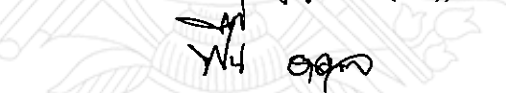

..... รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน (ผศ. ดร.))

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระมหาสายรุ้ง อินทาวุโธ (ดร.))

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ (ดร.))

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(พระมหาธีรชัย ปุณฺณชชีโว (ดร.))

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิน ดอกบัว)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รัถสัตย์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : Bachelor's Degree Students' Understanding on The Religious Ceremony,
Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus

Student's Name : Phraathikanjamroen Jittapunyo (Meepan)

Department : Buddhist Studies

Advisor : Phrakhrusripariyattikunaphorn (Dr.)

Co-Advisor : Phramaha Theerachai Punnajivo (Dr.)

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P. S. Nānavuddho
..... Acting Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nānavuddho (Asst. Prof. Dr.))

Thesis Committee

P. Sairung Indāvudho
..... Chairman
(Phramaha Sairung Indāvudho (Dr.))

P. Kunphorn
..... Advisor
(Phrakhrusripariyattikunaphorn (Dr.))

P. Theerachai Punnajivo
..... Co-Advisor
(Phramaha Theerachai Punnajivo (Dr.))

Fuen Dokbua
..... Member
(Assoc. Prof. Fuen Dokbua)

D. Suvin
..... Member
(Asst. Prof. Dr. Suvin Ruksat)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ชื่อนักศึกษา	: พระอธิการจำเริญ จิตตปุญโญ (มีพันธ์)
สาขาวิชา	: พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ (ดร.)
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: พระมหาธีรชัย ปุณฺณชีโว (ดร.)
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ๒) เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๓๔ คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเกรงซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้คือ สถิติการบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที-เทส (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า

๑. นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยมีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ และจำแนกในแต่ละด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ไปหาค่าต่ำสุด มีดังต่อไปนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทานพิธี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ รองลงมาคือ ด้านปกิณณพิธี อยู่ใน

ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กุศลพิธี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖

๒. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีเพศ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕

๓. นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่สำคัญคือ ๑) ด้านกุศลพิธี ขาดความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติ พิธีกรรมต่าง ๆ นักศึกษาจึงควรศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือ หรือถามจากผู้รู้เรื่องพิธีเป็นอย่างดี เพื่อจะได้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง ๒) ด้านบุญพิธี นักศึกษาส่วนใหญ่จะทำงานแล้ว จึงมีเวลาทำบุญน้อย ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์ ครู อาจารย์ ควรให้คำแนะนำถึงคุณประโยชน์ของการทำบุญที่ถูกต้องให้ทราบ ๓) ด้านทานพิธี ไม่ทราบว่า สิ่งของที่จะถวาย เป็นของที่เหมาะสมหรือไม่ จึงควรศึกษาหาความรู้ หรือสอบถามจากผู้ใหญ่ เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง และ ๔) ด้านปกิณกพิธี มารยาท การปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ ต่อสถานที่ ยังไม่ถูกต้อง ดังนั้นสถานศึกษา ควรฝึกสอน หรือจัดกิจกรรมในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้ และปฏิบัติได้ถูกต้อง

Thesis Title : Bachelor's Degree Students' Understanding on The Religious Ceremony,
Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus

Student's Name : Phraathikanjamroen Jittapunyo (Meepan)

Department : Buddhist Studies

Advisor : Phrakhrusripariyattikunaphorn (Dr.)

Co-Advisor : Phramaha Theerachai Punnajivo (Dr.)

Academic Year : B.E. 2556 (2013)

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study Bachelor's Degree students' understanding on the religious ceremony, Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus 2) to compare the Bachelor's Degree students' understanding on the religious ceremony, Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus, classified to different genders, age, levels of education, knowledge of Dhamma, occupation, and monthly income, and 3) to study suggestions and solutions concerning the Bachelor's Degree students' understanding on the religious ceremony, Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus. Research instruments were questionnaires. Example groups were two hundreds and thirty-four of the Bachelor's Degree students in Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus, sized by Krejcie and Morgan's table and used sample random sampling by drawing lots. The descriptive statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics including T-test and One-Way ANOVA test. If differentiation was found, it was tested in a pair by mean of Scheffé and analyzed by computing.

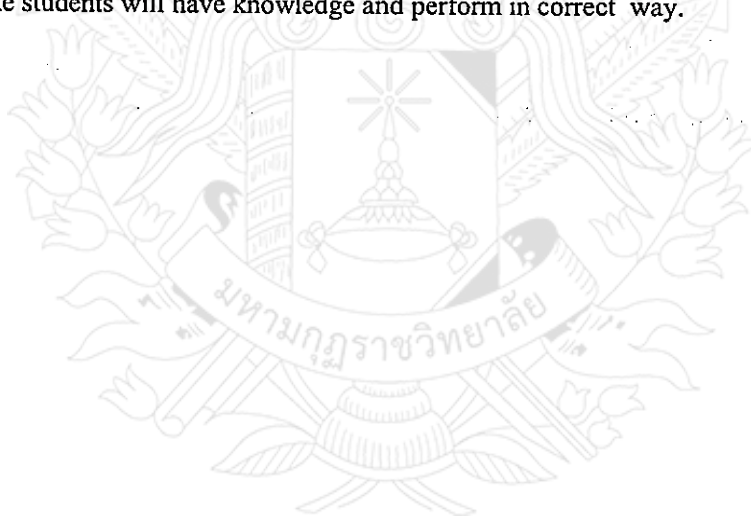
The results of research were found as follows:

1. The Bachelor's Degree students in Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus understood about religious ceremony at a high level of the whole view of four aspects with an average of 0.78. Having been considered in each aspect arranged from the highest to the lowest average, it was found that the aspect of the highest level was Dana ceremony; it was at the high level with an average of 0.83, the lower one was Pakinnaka (other) ceremony; it was at a high level with an average of 0.82 and the lowest one was Kusala ceremony; it was at a moderate level with an average of 0.66

2. The results of hypothesis test were found that the Bachelor's Degree students in Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus with different genders, classes of academic year, knowledge of Dhamma, occupation and monthly income understood about religious ceremony in the whole view of four aspects. But the students with different age had difference of understanding in religious ceremony with a statistical significance 0.05.

3. The Bachelor's Degree students in Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus had suggestions and solutions: 1) Kusala ceremony; the students had lack of knowledge and understanding of other ceremonies. So the students should study and find out knowledge by themselves through books or ask anyone who understands ceremony very well so that they will understand and perform perfectly 2) Merit (Punya) ceremony; most of the students had worked so they had a little time to do merit. Therefore monks and teachers should advise about the profit of doing merit 3) Dana ceremony; the students did not know whether things offered by them were suitable or not. So the students should find out knowledge or ask the adult so that they themselves will perform in correct way and 4) Pakinnaka (other) ceremony; manner, the students treated to monks in wrong way. Therefore institutes should teach or provide activities of other ceremonies so that the students will have knowledge and perform in correct way.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม

กราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ที่เมตตาคอยให้กำลังใจและคอยช่วยดำเนินการทุกขั้นตอนจนสำเร็จการศึกษา

กราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ โดยเฉพาะ พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษา และ พระมหาธีรชัย ปุณณชีโว (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ช่วยแก้ไขตรวจสอบปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ รวมทั้งพระอาจารย์มหาพร ประสงค์ ปริณูถาวรเมธี ดร.วิญญู กิณะเสน และนางสาวศุสดี โตสวัสดิ์ ที่ช่วยแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัยตลอดจนให้คำปรึกษาและความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำวิทยานิพนธ์

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พระมหาสายรุ้ง อินทาวุโธ (ดร.) ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์พิน ดอกบัว และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิญญู รักศักดิ์ กรรมการ ที่ช่วยแนะนำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรียน ดร. วิญญู กิณะเสน ที่ช่วยเหลือในการให้คำแนะนำ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติให้เป็นอย่างดี อีกทั้งคณะเพื่อน ๆ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษาทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือพร้อมกำลังใจ เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ที่วิจัยมาโดยตลอด

อนึ่งคุณความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน และหากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี ผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อแก้ไขต่อไป

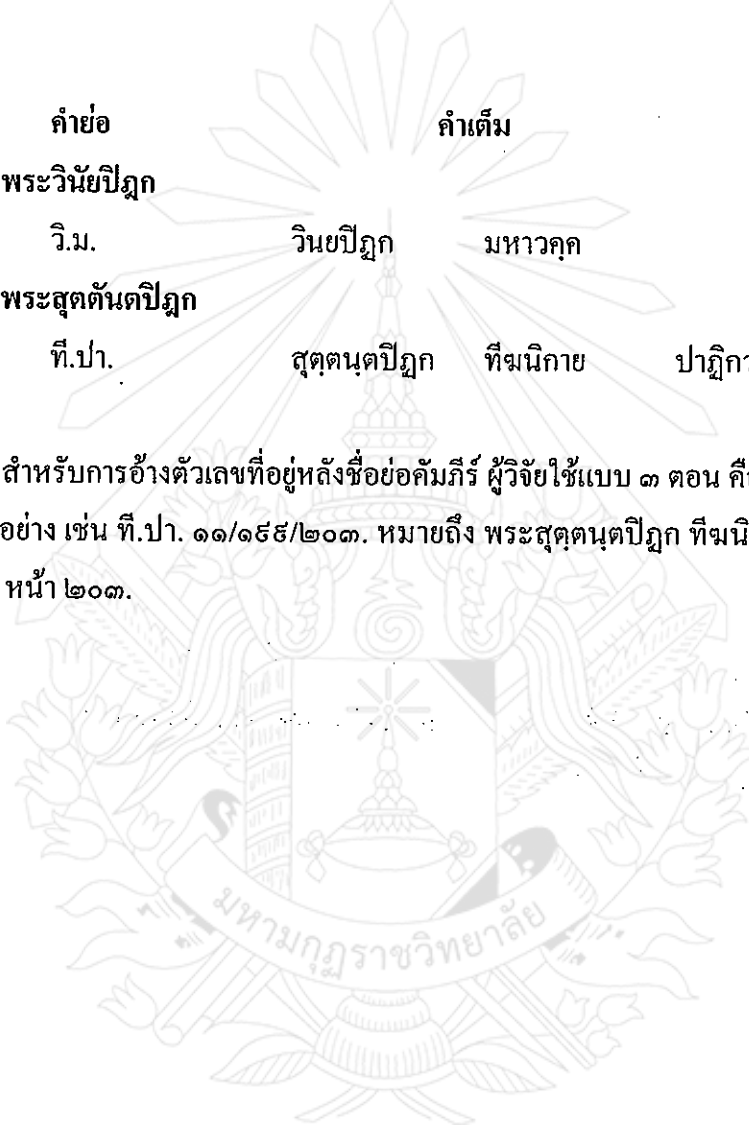
พระอธิการจำเรญ จิตตปุณฺญ โณ (มีพันธ์)

สารบัญคำย่อ

คำราที่ใช้ในการค้นคว้าหลักฐานในพระพุทธศาสนา สำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของวิทยานิพนธ์ ซึ่งชื่อย่อนี้มีคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระวินัยปิฎก	วินัยปิฎก
วิ.ม.	มหาวคค
พระสุตตันตปิฎก	สุตตันตปิฎก
ที.ปา.	ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ ๓ ตอน คือ เลขเล่ม / เลขข้อ / เลขหน้า ตัวอย่าง เช่น ที.ปา. ๑๑/๑๕๕/๒๐๓. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค เล่ม ๑๑ ข้อ ๑๕๕ หน้า ๒๐๓.

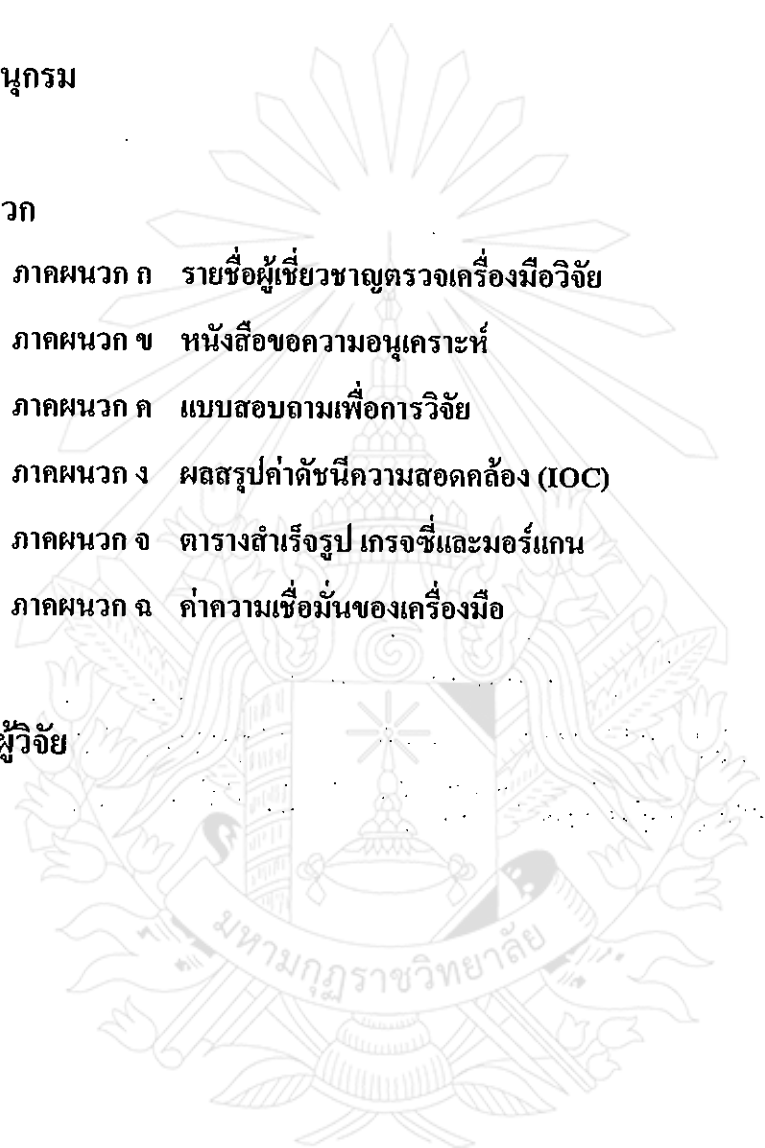

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ท
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจ	๖
๒.๑.๑ ความหมายของความเข้าใจ	๖
๒.๑.๒ ความแตกต่างระหว่างความรู้และความเข้าใจ	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศาสนพิธี	๑๓
๒.๒.๑ ความหมายของศาสนพิธี	๑๓
๒.๒.๒ มูลเหตุการเกิดศาสนพิธี	๑๔
๒.๒.๓ ความสำคัญของศาสนพิธี	๑๕
๒.๒.๔ ประโยชน์ของศาสนพิธี	๑๖

๒.๒.๕ ประเภทของศาสนพิธี	๑๕
๒.๒.๖ ศาสนพิธีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	๒๑
๒.๒.๗ การจัดหมวดหมู่ศาสนพิธี	๒๖
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธี	๓๑
๒.๓.๑ หมวดกุศลพิธี	๓๒
๒.๓.๒ หมวดบุญพิธี	๔๔
๒.๓.๓ หมวดทานพิธี	๔๗
๒.๓.๔ หมวดปถิกณพิธี	๕๐
๒.๔ สภาพพื้นที่ทำการวิจัย	๕๔
๒.๔.๑ ประวัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย	๕๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๗
๒.๖ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	๖๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๘
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๘
๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	๖๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๘
๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๗๐
๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๒
๓.๖ การวัดค่าตัวแปร	๗๓
๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๓
๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๗๔
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๗
๔.๑ สถิติลักษณะที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘
๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘

บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๓๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๓
บรรณานุกรม	๑๔๗
ภาคผนวก	๑๕๒
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๕๓
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	๑๕๕
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๖๑
ภาคผนวก ง ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๖๗
ภาคผนวก จ ตารางสำเร็จรูป เกรจซีและมอร์แกน	๑๗๐
ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	๑๗๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๕

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ ๓.๑	แสดงรายละเอียดค่านักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ ภาวเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖	๖๘
ตารางที่ ๔.๑	ปัจจัยส่วนบุคคลคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ	๗๕
ตารางที่ ๔.๒	ปัจจัยส่วนบุคคลคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามอายุ	๘๐
ตารางที่ ๔.๓	ปัจจัยส่วนบุคคลคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามระดับการศึกษา	๘๐
ตารางที่ ๔.๔	ปัจจัยส่วนบุคคลคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามความรู้ทางธรรม	๘๑
ตารางที่ ๔.๕	ปัจจัยส่วนบุคคลคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามอาชีพ	๘๑
ตารางที่ ๔.๖	ปัจจัยส่วนบุคคลคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๘๒
ตารางที่ ๔.๗	ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน	๘๓
ตารางที่ ๔.๘	ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุลศพิธี	๘๔
ตารางที่ ๔.๙	ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี	๘๕
ตารางที่ ๔.๑๐	ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี	๘๖
ตารางที่ ๔.๑๑	ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณคพิธี	๘๗

ตารางที่ ๔.๓๐	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี ที่มีอายุต่างกัน ด้วย วิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe)	๕๗
ตารางที่ ๔.๓๑	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศา สนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตาม อายุ	๕๘
ตารางที่ ๔.๓๒	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ	๕๘
ตารางที่ ๔.๓๓	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ที่มีอายุต่างกัน ด้วย วิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)	๕๕
ตารางที่ ๔.๓๔	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศา สนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามชั้นปี การศึกษา	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๓๕	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๓๖	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศา สนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามชั้นปี การศึกษา	๑๐๑
ตารางที่ ๔.๓๗	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา	๑๐๑

- ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา ๑๐๒
- ตารางที่ ๔.๓๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา ๑๐๓
- ตารางที่ ๔.๔๐ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé) ๑๐๔
- ตารางที่ ๔.๔๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา ๑๐๕
- ตารางที่ ๔.๔๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา ๑๐๕
- ตารางที่ ๔.๔๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา ๑๐๖
- ตารางที่ ๔.๔๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา ๑๐๖
- ตารางที่ ๔.๔๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม ๑๐๗

ตารางที่ ๔.๕๔	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามความรู้ทางธรรม	๑๑๑
ตารางที่ ๔.๕๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๒
ตารางที่ ๔.๕๖	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๒
ตารางที่ ๔.๕๗	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี ที่มีอาชีพต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe)	๑๑๓
ตารางที่ ๔.๕๘	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๔
ตารางที่ ๔.๕๙	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๔
ตารางที่ ๔.๖๐	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๕
ตารางที่ ๔.๖๑	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๕
ตารางที่ ๔.๖๒	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี ที่มีอาชีพต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe)	๑๑๖

ตารางที่ ๔.๖๓	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๗
ตารางที่ ๔.๖๔	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามอาชีพ	๑๑๗
ตารางที่ ๔.๖๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพ	๑๑๘
ตารางที่ ๔.๖๖	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพ	๑๑๘
ตารางที่ ๔.๖๗	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๘
ตารางที่ ๔.๖๘	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๑๘
ตารางที่ ๔.๖๙	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๐
ตารางที่ ๔.๗๐	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๒๐

<p>ตารางที่ ๔.๗๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน</p>	<p>๑๒๑</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน</p>	<p>๑๒๑</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน</p>	<p>๑๒๒</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน</p>	<p>๑๒๒</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)</p>	<p>๑๒๓</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน</p>	<p>๑๒๔</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน</p>	<p>๑๒๔</p>
<p>ตารางที่ ๔.๗๘ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนาพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี</p>	<p>๑๒๕</p>

ตารางที่ ๔.๗๕ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้าน บุญพิธี

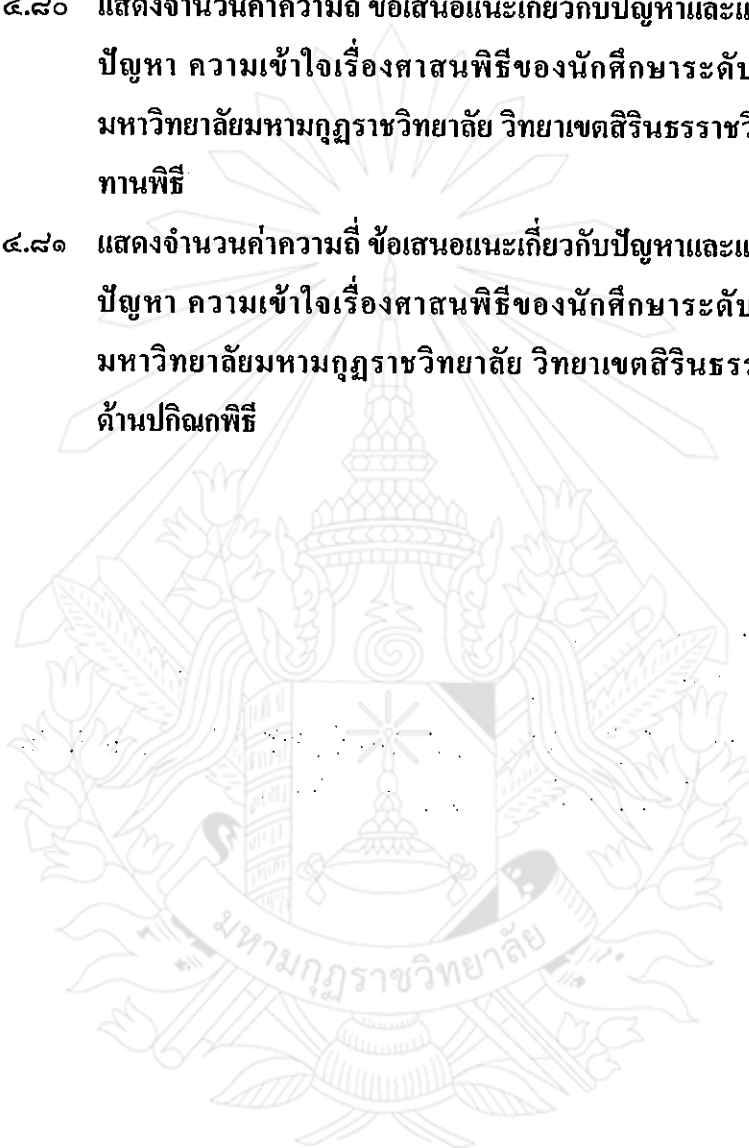
๑๒๖

ตารางที่ ๔.๗๖ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้าน ทานพิธี

๑๒๗

ตารางที่ ๔.๗๗ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้าน ปกิณกพิธี

๑๒๘

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงการปฏิบัติตนหลังการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๓๖

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๖๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมายาวนาน ตั้งแต่สมัยล้านนา กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา จนมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยมีรากฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาเป็นมรดกอันล้ำค่า คู่บ้านคู่เมือง ประชาชนชาวไทยคือ พุทธบริษัท ๔ ควรจะช่วยกันทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ตลอดไป การจะช่วยกันทะนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้นจะต้องช่วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายอาณาจักร คือ ทางด้านศาสนา พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางด้านศาสนา ก็จะประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และนำหลักพระธรรมวินัยที่ได้ประพฤติปฏิบัติแล้วมาสั่งสอนประชาชนให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ส่วนฝ่ายอาณาจักรก็เป็นหน้าที่ขององค์พระมหากษัตริย์และรัฐบาลพร้อมทั้งประชาชนทั่วไป ที่จะต้องช่วยกันทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่กับประเทศไทยตลอดไป^๑ ในยุคปัจจุบันนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของคนไทยนับวันจะหาได้ยากเสียแล้ว สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมทางตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนไทย ทำให้เยาวชนที่เป็นกำลังของประเทศไทย ได้หลงระเหิงไปกับค่านิยมทางตะวันตก โดยลืมไปว่าบรรพบุรุษของไทยเราปกป้องดูแลผืนแผ่นดินไทยตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน^๒

การที่จะปกป้องรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืนนั้น จะต้องเริ่มที่ครอบครัวก่อนอันได้แก่ พ่อแม่ที่จะต้องอบรมดูแลลูกหลานของตนเองก่อนในเบื้องต้น ต่อจากนั้นก็เป็นที่ของทางโรงเรียนที่จะต้องอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ประพฤติดีมีคุณธรรมและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ และหลังจากนั้นก็เป็นที่ของทางวัดที่จะต้องอบรมทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะต้องรีบแก้ไข โดยเฉพาะทางด้านศีลธรรมและ

---

^๑บุญมี แทนแก้ว, ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

^๒สุเมธ เมธาวิทยกุล, พิธีกรรมไทย, (สงขลา : เทมการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘.

จริยธรรมโดยต้องมีการร่วมมือกันทั้ง ๓ ฝ่าย ที่เรียกกันว่า “บวร” อันได้แก่ บ้าน วัด และ โรงเรียน โดยทั้ง ๓ ฝ่ายนี้จะต้องช่วยกันอบรมสั่งสอนทางด้านคุณธรรมให้แก่เยาวชนของชาติสืบต่อไป ปัจจุบันสังคมไทยเราเริ่มประสบปัญหาทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะการปลูกฝังทางด้านศีลธรรมจริยธรรมและความเชื่อถือทางด้านศาสนาได้ลดน้อยถอยลงไป ในกลุ่มของคนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นยิ่งหน้าเป็นห่วงเป็นอย่างมาก ปัญหาความเสื่อมทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมของคนไทยในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมของชาติตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยเรา ปัญหาทางด้านประเพณีวัฒนธรรมจึงโยงมาถึงปัญหาทางด้านศีลธรรมจริยธรรมด้วย คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ สอนให้ทำดี สอนให้ละความชั่ว สอนให้ทำจิตใจให้ผ่องใส ทั้ง ๓ อย่างนี้ คือ หัวใจสำคัญในทางพระพุทธศาสนา”

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีปรัชญาการศึกษาว่า “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา”^๔ เพราะมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเชื่อมั่นว่า พระพุทธศาสนาเป็นปรัชญาชีวิตอันประเสริฐ สามารถช่วยป้องกันแก้ไขและดับปัญหาอันยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติได้ และมุ่งผลิตบัณฑิตทางศาสนาที่ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๔ ประการ คือ มีความรู้ดี ทั้งทางธรรม และทางโลก มีความสามารถดี ในการคิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น มีคุณธรรมและจริยธรรม ประจำกาย วาจา ใจ มีอุดมคติ และมีอุดมการณ์ มุ่งอุทิศชีวิตบำเพ็ญประโยชน์ตน และประโยชน์ท่าน เป็นพุทธบูชา เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้มีความสมบูรณ์ตามปรัชญาของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ที่ว่า “คุณธรรมนำหน้าวิชาเลิศล้ำ ชี้นำสังคม”^๕ โดยมีการจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนา เริ่มจากองค์ประกอบของศาสนาทั้ง ๕ ประการ อันได้แก่ ๑) ศาสดา คือ ผู้ก่อตั้งศาสนา, ๒) ศาสนธรรม คือ หลักธรรมคำสั่งสอน, ๓) ศาสนิกหรือสาวก คือ ผู้ปฏิบัติตาม, ๔) ศาสนสถานหรือศาสนวัตถุ คือ โบสถ์ ศาลาวิหาร และ ๕) ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะข้อที่ ๕ ศาสนพิธีเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับชาวพุทธเรา โดยเฉพาะในกลุ่มของนักศึกษาที่เป็นปัญหากันอยู่ทุกวันนี้ เพราะความไม่เข้าใจ จึงส่งผลต่อการปฏิบัติ กล่าวคือ เมื่อมีความเข้าใจที่ผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนจากหลักความ

^๔ ปรากฏใน ประมวลธรรม และสวึง สุวรรณ, พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๔๔.

^๕ วิทยาลัยศาสนศาสตร์, คู่มือการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

ถูกต้อง ย่อมส่งผลต่อการกระทำที่ผิด และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เป็น
สัญญาเตือนเหล่าชาวพุทธหากไม่ช่วยกันสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น และปล่อยให้เกิด
ปัญหาบานปลายพระพุทธรูปศาสนาก็คงดำรงอยู่ได้ไม่นาน

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสน
พิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย”
ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านกุศลพิธี ๒) ด้านบุญพิธี ๓) ด้านทานพิธี และ ๔) ด้านปกิณกพิธี เพื่อนำ
ผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีให้ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี
แก่สังคม และเป็นการสืบทอดพระพุทธรูปศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นปีการศึกษา ความรู้ทาง
ธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่อง
ศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราช
วิทยาลัย

๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๓.๑ นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน

๑.๓.๒ นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน

๑.๓.๓ นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน

๑.๓.๔ นักศึกษาที่มีความรู้ทางธรรมต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน

๑.๓.๕ นักศึกษาที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน

๑.๓.๖ นักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี แตกต่างกัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน ๕๕๘ คน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านกฤตพิธี, ๒) ด้านบุญพิธี, ๓) ด้านทานพิธี และ ๔) ด้านปถิมพิธี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้ทราบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๑.๕.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

๑.๕.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๑.๕.๔ ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเข้าใจ หมายถึง การรับรู้ที่แสดงออกในรูปของทักษะ โดยผ่านขั้นตอนการประมวลผลจึงทำให้เกิดความสามารถในการคิดแปลง ย่นย่อ ขยายความให้กว้างขึ้นโดยใจความไม่เปลี่ยนแปลง และความสามารถเชิงปฏิบัติ ในที่นี้เกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา

ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมที่ปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา โดยมีระเบียบแบบแผนและแนวทางการปฏิบัติจนเป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา ในที่นี้แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑) กุศลพิธี หมายถึง พิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีงาม อบรมจิตใจทางพระพุทธศาสนาเฉพาะตัวบุคคล เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการรักษาศีลประเภทต่าง ๆ เช่น ศีล ๕ หรืออุโบสถศีล เป็นต้น

๒) บุญพิธี หมายถึง พิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อบูญกุศลและความเป็นสิริมงคลแก่ตน ครอบครัวญาติมิตร ผู้ที่เคารพรักใคร่ นับถือ แก่สถานที่ หรือเพื่อบุคคลที่ล่วงลับใด ๆ ที่ประสงค์จะอุทิศผลบุญไปให้ จำแนกออกเป็นอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

๒.๑) พิธีทำบุญในงานมงคล

๒.๒) พิธีทำบุญในงานอวมงคล

๓) ทานพิธี หมายถึง พิธีถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน ในทางพระพุทธศาสนาเรียกวัตถุที่ควรให้เป็นทานนี้ว่า “ทานวัตถุ” ซึ่งจำแนกออกเป็น ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑) ภัตตาหารคาวหวาน, ๒) น้ำรวมทั้งเครื่องดื่มอันควรแก่สมณบริ โภค, ๓) ผ้าเครื่องนุ่งห่ม, ๔) ยานพาหนะสงเคราะห์ปัจจัยค่าโดยสารเข้าด้วยกัน, ๕) พวงมาลัยและดอกไม้ เครื่องบูชาชนิดต่าง ๆ, ๖) ของหอม หมายถึง รูป เทียน บูชาพระ, ๗) เครื่องอุปได้ หมายถึง เครื่องสุขภัณฑ์สำหรับชำระร่างกายให้สะอาด มีสบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น, ๘) เครื่องที่นอนอันควรแก่สมณะ, ๙) ที่อยู่อาศัย มีกุฏิเสนาสนะ และเครื่องสำหรับเสนาสนะ เช่น เตียง ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ และ ๑๐) เครื่องตามประทีป มีเทียนจุดใช้แสงตะเกียง น้ำมัน ตะเกียง และไฟฟ้า การถวายทานนี้ที่นิยมมี ๒ อย่าง คือ

๓.๑) ถวายเจาะจงเฉพาะรูป เรียกว่า “ปาฏิบุคลิกทาน”

๓.๒) ถวายไม่เจาะจงรูปใด มอบเป็นของกลางให้สงฆ์จัดเฉลี่ยกันใช้สอยเอง เรียกว่า “สังฆทาน”

๔) ปกติกพิธี หมายถึง พิธีเบ็ดเตล็ดที่ไม่นับรวมเข้ากับ ๓ พิธีข้างต้น เช่น พิธีพุทธาภิเษก พิธีมังคลาภิเษก พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธียกช่อฟ้า เป็นต้น มักจะจัดให้งานมีรูปแบบสวยงาม อลังการ และจัดให้มีพิธีสงฆ์ด้วย ยังรวมถึงมารยาทและระเบียบปฏิบัติในพิธีทั้ง ๓ ที่พุทธศาสนิกชนควรทราบ ได้แก่ วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม วิธีกรวดน้ำ วิธีประเคนของพระ วิธีแสดงความเคารพพระ เป็นต้น

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ของมหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยในกำกับดูแลของรัฐ ที่เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท โดยเน้นทางด้านวิชาพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และเปิดโอกาสให้กับพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไปที่ต้องการศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้เข้ามาศึกษา

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๒ เพศ คือ ๑) เพศชาย และ ๒) เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ช่วง คือ ๑) ๒๐ ปีลงมา, ๒) ๒๑ - ๒๕ ปี, ๓) ๒๖ - ๓๐ ปี, และ ๔) ๓๑ ปีขึ้นไป

ระดับชั้นปีการศึกษา หมายถึง ชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ชั้นปี คือ ๑) ชั้นปีที่ ๑, ๒) ชั้นปีที่ ๒, ๓) ชั้นปีที่ ๓ และ ๔) ชั้นปีที่ ๔

ความรู้ทางธรรม หมายถึง ความรู้ทางธรรมของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ชั้น คือ ๑) ธรรมศึกษา/นักธรรมตรี, ๒) ธรรมศึกษา/นักธรรมโท, ๓) ธรรมศึกษา/นักธรรมเอก และ ๔) ยังไม่มีความรู้ทางธรรม

อาชีพ หมายถึง อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ ๑) พนักงานเอกชน/รับจ้าง, ๒) ธุรกิจส่วนตัว, ๓) รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และ ๔) ไม่ได้ประกอบอาชีพ

รายได้ต่อเดือน หมายถึง รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ช่วง คือ ๑) ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา, ๒) ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท, ๓) ๑๒,๐๐๑ - ๑๔,๐๐๐ บาท และ ๔) ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหา
มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” นี้ ได้ศึกษาเนื้อหาสาระสำคัญทั้งแนวคิด ทฤษฎี
และงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม
(Survey Research or Field Research) มีรายละเอียด ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักศาสนพิธี
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธี
- ๒.๔ สภาพพื้นที่ทำวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจ

๒.๑.๑ ความหมายของความเข้าใจ

นักวิชาการได้ให้ความหมายความเข้าใจไว้ดังนี้
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ให้ความหมายของความเข้าใจ
ไว้ว่า “รู้เรื่อง รู้ความหมาย”

ชวาล แพร์ตกุล ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า คือ ความสามารถในการผสม
และการขยายความรู้ และความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล เป็นความพยายามของ
สมองที่พยายามคัดแปลง ปรับปรุง หรือเสริมแต่งความรู้เดิมให้มีรูปลักษณะใหม่^๒

---

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร :
บริษัท นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐๐.

^๒ชวาล แพร์ตกุล, เทคนิคการวัดผล, (กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า
๑๖.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า เป็นพฤติกรรมขั้นต่อมา จากความรู้ ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมองและทักษะในขั้นสูงจนถึงระดับของ การสื่อ ความหมาย ซึ่งอาจทำได้ทั้งที่เป็นการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักเกิดขึ้น หลังจากที่บุคคลได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ แล้ว โดยการฟัง เห็น อ่าน หรือเขียน ความเข้าใจนี้ อาจจะแสดงออกในรูปแบบของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่ง ไปยังอีกภาษา หนึ่ง โดยคงความหมายเดิมไว้^๖

ประกิจ รัตนสุวรรณ ให้ความหมาย ความเข้าใจว่า หมายถึง ความสามารถในการนำ ความรู้ ความจำ ไปดัดแปลงปรับปรุง เพื่อให้สามารถจับใจความ อธิบายหรือเปรียบเทียบ ย่นย่อ เรื่องราว คาคคิด ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งยังสามารถอธิบายเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะและสภาพ คล้ายคลึงกัน เป็นทำนองเดียวกับของเดิมได้^๗

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจ หมายถึง จุดมุ่งหมายที่ซับซ้อนกว่าความรู้ พฤติกรรม และการตอบสนองซึ่งเป็นตัวแทนของการรู้เรื่องในสื่อ ความเข้าใจนั้น อาจมาในรูปของการพูด การเขียน และการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ^๘

สุนันท์ สลโกสุม ให้ความหมาย ความเข้าใจไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการเก็บ รวบรวมความรู้ แล้วขยายความรู้ความจำนั้นให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้น ผู้ที่จะ มีความสามารถในด้านนี้ต้องรู้ความหมาย และรายละเอียดของเรื่องนั้นมาก่อน พร้อมกับต้องรู้ความ เกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างชิ้นส่วนที่เคยเรียนรู้มาแล้ว โดยใช้ภาษาของตนเอง^๙

แสงจันทร์ โสภากาล ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า เป็นการรับรู้ การ ประมวลผลความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบ หรือความสามารถในการดัดแปลงย่นย่อรวมกัน จึง ประกอบด้วยการแปลความหมาย การตีความ และการขยายความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด ซึ่ง เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่าง

^๖ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ, พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุข ศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๘.

^๗ประกิจ รัตนสุวรรณ, การวัดและประเมินผลทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓๒.

^๘เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และอนเนกกุล กริแสง, หลักเบื้องต้นของการวัดผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๗.

^๙สุนันท์ สลโกสุม, การประเมินผลทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๔), หน้า ๑๕๖.

สมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง^๙

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า บุคคลที่มีประสบการณ์กับข่าวสารหนึ่ง ๆ อาจโดยการฟัง อ่าน หรือเขียน เป็นที่คาดว่าบุคคลนั้นจะทำความเข้าใจกับข่าวสารนั้น ๆ ความเข้าใจอาจแสดงออกในรูปทักษะ การแสดงความคิดเห็น หรือความสามารถในการแปล การให้ความหมาย และการคาดคะเน^๙

สุภาพร ราธิเสน ได้ให้ความหมาย ความเข้าใจว่า บุคคลที่มีประสบการณ์กับข่าวสารหนึ่ง ๆ อาจ โดยการฟัง อ่าน หรือเขียน เป็นที่คาดว่าบุคคลนั้นจะทำความเข้าใจกับข่าวสารนั้น ๆ ความเข้าใจอาจแสดงออกในรูปทักษะ การแสดงความคิดเห็น หรือความสามารถในการแปล การให้ความหมาย และการคาดคะเน^๙

อดุลย์ พูลเจริญ ได้ให้ความหมายของความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ทั้งในด้านภาษา รหัส สัญลักษณ์ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งแบ่งเป็น

๑) การแปลความ (Translation) หมายถึง การแปลความหมาย ถึงสิ่งที่สื่อความหมายได้ ถูกต้องหรือเรียกว่า จับใจความ ได้ถูกต้อง

๒) การตีความ (Interpretation) หมายถึง การเก็บใจความเรียบเรียงใหม่ แต่ความหมายยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

๓) การขยายความ (Extrapolation) หมายถึง การนำข้อเท็จจริงในปัจจุบันไปทำนายเหตุการณ์ในอนาคต หรือนำไปขยายให้กว้างหรือลึกลงไป^{๑๐}

^๙แสงจันทร์ โสภากาล, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^๙สงวน สุทธิเลิศอรุณ, อ้างใน สุภาพร ราธิเสน, “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๖, หน้า ๘.

^๙เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๑๐}อดุลย์ พูลเจริญ, “ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับยาบ้า”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๐, หน้า ๑๐.

สรุปได้ว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการเก็บรวบรวมความรู้ แล้วทำการประมวลผลด้วยการตีความหรือการแปลความ แล้วสามารถขยายความรู้ความจำนั้นให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล โดยการคัดแปลง ย่นย่อ ขยายความให้กว้างขึ้นโดยใจความไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถทางสติปัญญา

๒.๑.๒ ความแตกต่างระหว่างความรู้และความเข้าใจ

นักวิชาการ ได้เสนอความแตกต่างระหว่างความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความรู้” หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับการได้ยิน การคิด หรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา เช่น ความรู้เรื่องเมืองไทย ความรู้เรื่องสุขภาพ^๑ และคำว่า “ความเข้าใจ” หมายถึง รู้เรื่อง รู้ความหมาย

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ “ความรู้” (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการระลึกได้จากสิ่งที่เรียนมาแล้วเป็นข้อเท็จจริง แนวโน้ม กฎ ทฤษฎี ระบบ กระบวนการ และวิธีการ เป็นต้น ส่วนคำว่า “ความเข้าใจ” (Understanding) หมายถึง ความสามารถแปลความหมาย หรือจัดรูปใหม่ แต่มีความหมายคงเดิม และให้รายละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น^๒

เบนจามิน เอส.บลูม (Benjamin S. Bloom) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า ความรู้ หมายถึง พฤติกรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเน้นการจำไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือระลึกได้ก็ตาม ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระต่าง ๆ เหล่านั้นจนพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นต่อไป ความรู้อาจแยกออกเป็นความรู้เฉพาะสิ่ง ความรู้ในเรื่องระเบียบแบบแผน และความรู้เรื่องสากล เป็นต้น ส่วนความเข้าใจนั้น หมายถึง ความสามารถทางปัญญา และทักษะอันได้แก่

- ๑) ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ (การแปล)
- ๒) ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด (การตีความ)

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, อ่างแล้ว, หน้า ๒๓๒.

^๒ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์, การวัดการวิเคราะห์การประเมินทางการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๑), หน้า ๓๘.

๓) ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้จากการกระทำ (การประเมินค่า)^๓

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ที่มนุษย์ประสบทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม เราอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและสังคม หมายความว่า เมื่อมนุษย์เกิดมาจะต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จะต้องเข้าใจสิ่งแวดล้อมและสังคม และรู้จักการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งที่มาจากสิ่งแวดล้อมและสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มนุษย์จะต้องหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสาเหตุ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสังคม ซึ่งความรู้ของมนุษย์ได้มีการพัฒนามามากมาย และมีหลายระดับ ความรู้ตามความสามารถและพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งแบ่งตามทักษะต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑) ทักษะของบุคคลทั่วไป ย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามพื้นฐานและความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลทั่วไปในที่นี้จะหมายถึงประชาชนทั่วไป ที่ประกอบอาชีพที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกรเรียนการสอน เช่น ชาวไร่ ชาวนา พ่อค้า นักธุรกิจ เป็นต้น บุคคลทั่วไปเหล่านี้มีทักษะต่อความหมายของความรู้ที่เกิดจากความรู้และความเข้าใจการถ่ายทอดสืบต่อมาจากประเพณี บุคคลเหล่านี้อาจจะมีความรู้ในระดับปฏิบัติ ไม่ใช่นามธรรม บางทีเขามีความรู้แต่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้

๒) ทักษะของนักวิชาการ ความรู้ในความหมายของนักวิชาการ ต้องเป็นวิทยาศาสตร์ เนื่องจากนักวิชาการสนใจเรื่องของข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ ความรู้นั้นจะต้องมีเหตุและผลสามารถที่จะสังเกตได้ เห็นตรง และเชื่อถือได้ นักวิชาการจึงสนใจที่จะค้นคว้าหาความรู้ที่มีระบบตามแขนงวิชาการของตน เพื่อที่จะนำความรู้ที่สร้างเป็นทฤษฎีต่อไป จึงกล่าวได้ว่า ความรู้ในทักษะของนักวิชาการ ก็คือองค์ความรู้ที่มีลักษณะที่สามารถกล่าวเป็นความคิดรวบยอด มีลักษณะของนามธรรมเป็นส่วนมาก อาจจะเห็นว่า แต่ละสาขาวิชาการต่าง ๆ ก็จะมีความรู้ในแขนงวิชาการนั้น ๆ แตกต่างกันไป บุคคลต่างสาขาความรู้ อาจจะไม่ใช่ใจลึกซึ้งเท่ากับบุคคลในสาขานั้น และถ้าเป็นบุคคลธรรมดา ก็จะไม่ใช่ใจในคำศัพท์หรือแนวความคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เหล่านั้น

^๓เบนจามิน เอส.บลูม, อังโน มรกต พรพิบูลย์, “ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตามแนวทางการดำเนิน โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๔, หน้า ๕๘.

๓) ทักษะของนักปฏิบัติ ความหมายของความรู้ของนักปฏิบัติเกี่ยวข้องกับ ความเข้าใจในเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม ที่อธิบายได้ในลักษณะที่สามารถนำไปใช้ได้ เราอาจกล่าวได้ว่า นักปฏิบัติเป็นบุคคลที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้ของนักวิชาการและบุคคลทั่วไป เพื่อนำความรู้นั้นลงไปทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ระดับของความนึกคิด ความลึกซึ้งของความรู้ อาจจะอยู่ในรูปธรรมและนามธรรมของบุคคลทั่วไป^{๑๔}

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้ให้ความหมายของความรู้ ความเข้าใจไว้ดังนี้ว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการที่จะจดจำ การนึกได้ มองเห็นได้ หรือได้ยินได้ฟัง โดยมีความรู้ในขั้นนี้จะประกอบไปด้วย คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีแก้ปัญหา ซึ่งกล่าวได้ว่า ความรู้นี้เป็นเรื่องการจำได้ หรือระลึกได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อนและไม่ต้องใช้สมองมากนัก

ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมในขั้นที่ต่อจากความรู้ เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ความสามารถทางสมอง และทักษะที่สูงขึ้น จนถึงระดับของ “การสื่อความหมาย” อาจทำได้ทั้งการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ แล้วโดยการฟัง เห็น อ่าน หรือเขียนก็ได้^{๑๕}

สรุปได้ว่า ความรู้และความเข้าใจมีความแตกต่างกันตรงที่ ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นแรกของการเรียนรู้การรับรู้ เมื่อได้พบเห็น ได้ฟัง ได้อ่าน แล้วสามารถเก็บข้อมูลเหล่านั้นได้ ขั้นตอนนี้ไม่ต้องใช้ความคิดหรือสมรรถภาพทางสมองมากนักแต่จะเน้นหนักเกี่ยวกับการจำสิ่งที่ผ่านเข้ามา และเกิดการพัฒนาไปสู่การเกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ส่วน “ความเข้าใจ” เป็นขั้นตอนที่ถัดมาจากการเกิดความรู้ การสื่อความหมาย การแปลความ การตีความในระดับของการทำความเข้าใจ ขั้นตอนทั้ง ๒ นี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก จึงทำให้พฤติกรรมของความรู้และความเข้าใจ เป็นสิ่งที่มักเกิดขึ้นควบคู่กันไป

^{๑๔} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒-๑๕.

^{๑๕} ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทศนคติ, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๖.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักศาสนพิธี

๒.๒.๑ ความหมายของศาสนพิธี

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของศาสนพิธีไว้ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ให้ความหมายของศาสนพิธีไว้ว่า พิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีทอดกฐิน พิธีอุปสมบท เป็นศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา^{๑๖}

แสง จันทร์งาม กล่าวว่า ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม^{๑๗}

พระราชวิสุทธิญาณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า ศาสนพิธี คือแบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา และเกิดขึ้นภายหลังพระพุทธศาสนา^{๑๘}

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายว่า ศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่าง ที่พึงปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงเรียกว่า ศาสนพิธี^{๑๙}

พระครูอุดมพิทยากร กล่าวว่า ศาสนพิธีเป็นพิธีกรรมหรือระเบียบของการปฏิบัติมีคตินิยมมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับและรับรองปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนกลายเป็นประเพณี พิธีกรรมนั้นมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้^{๒๐}

แก้ว ชิตตะขบ ได้กล่าวถึงความหมายของศาสนพิธีไว้ว่า ศาสนพิธี คือ ระเบียบแบบแผน หรือแบบอย่าง ที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนา^{๒๑}

^{๑๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๐๐.

^{๑๗} แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๒๘.

^{๑๘} พระราชวิสุทธิญาณ, ศาสนพิธีสังเขป, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^{๑๙} กรมการศาสนา, ศาสนพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

^{๒๐} พระครูอุดมพิทยากร, ศาสนพิธีและวัฒนธรรมไทย เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชารวรงค์ จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

^{๒๑} แก้ว ชิตตะขบ, รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

บุญมี แทนแก้ว และอุดมลักษณ์ แทนแก้ว ได้ให้ความหมายของศาสนพิธีไว้ว่า หมายถึง พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธต้องรู้ เข้าใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต^{๒๒}

สรุปได้ว่า ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมที่ปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาโดยมีระเบียบแบบแผน เป็นที่นิยม ขอมรับและเป็นแนวทางการปฏิบัติจนเป็นธรรมเนียมประเพณีสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

๒.๒.๒ มูลเหตุการเกิดพุทธศาสนพิธี

เรื่องพิธีเป็นเรื่องที่มีด้วยกันทุกศาสนา และเป็นเรื่องเกิดขึ้นทีหลังศาสนา หมายความว่า มีศาสนาเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงมีพิธีต่าง ๆ เกิดตามมาภายหลัง แม้ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน เหตุเกิดศาสนพิธีในพระพุทธศาสนาเนื่องจากมีหลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้ตั้งแต่ในปีที่ตรัสรู้ เพื่อพุทธสาวกจะได้ถือเป็นหลักในการออกไปประกาศพระศาสนา อันเรียกว่า “โอวาทปาติโมกข์” ซึ่งมีหลักการที่ทรงวางไว้เป็นหลักทั่วไป ๓ ประการ คือ พระพุทธศาสนานี้ ๑) สอนให้ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๒) สอนให้อบรมกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓) สอนให้ทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

โดยหลักทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นอันว่าพุทธบริษัทต้องพยายามเลิก ละ ความประพฤติชั่วทุกอย่างจนเต็มความสามารถ และพยายามสร้างกุศลสำหรับตนให้พร้อมเท่าที่จะสร้างได้ กับพยายามชำระจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอด้วย การพยายามทำตามคำสอนในหลักการนี้ เป็นการพยายามทำดี เรียกว่า “ทำบุญ” และการทำบุญนี้แหละพระพุทธเจ้าทรงแสดงวัตถุ คือที่ตั้งอันเป็นทางไว้โดยหลักย่อ ๆ ๓ ประการ เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” คือ ๑) ทาน การบริจาคทรัพย์ของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๒) ศีล การรักษากาย วาจา ใจให้สงบเรียบร้อยไม่ล่วงบัญญัติห้าม ๓) ภาวนา การอบรมจิตใจให้ผ่องใสในทางกุศล

บุญกิริยาวัตถุนี้เอง เป็นแนวให้พุทธบริษัทประพฤติบุญตามหลักการที่กล่าวข้างต้น และเป็นเหตุให้เกิดศาสนพิธีต่าง ๆ ขึ้น ในกาลต่อมาพุทธบริษัทนิยมทำบุญไม่ว่าจะปรารถนาเหตุใด ๆ ก็ให้เข้าหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ นี้ โดยเริ่มต้นมีรับศีล ต่อไปภาวนาด้วยการสวดมนต์เอง หรือฟังพระสวดแล้วส่งใจไปตาม จบลงด้วยบริจาคทานตามสมควร เพราะนิยมทำบุญเป็นการบำเพ็ญความดีดังกล่าวนี้ และทำในกรณีต่าง ๆ กันตามเหตุที่ปรารถนา จึงเกิดพิธีกรรมขึ้นมาประการ

^{๒๒}บุญมี แทนแก้ว และอุดมลักษณ์ แทนแก้ว, พระสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๓.

เมื่อพิธีกรรมใดเป็นที่นิยมและรับรองปฏิบัติสืบ ๆ มาจนเป็นประเพณี พิธีกรรมนั้นก็กลายเป็นศาสนพิธีขึ้น^{๒๓}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้กล่าวว่า ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามเป็นแบบเดียวกัน และเหตุให้เกิดศาสนพิธี คือ ความนิยมทำบุญของพุทธศาสนิกชนซึ่งไม่ว่าจะปรารถนาเหตุอะไรทำกัน ก็มักจะให้ตรงและครบตามหลัก วิธีทำบุญในทางพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ ๓ หลัก คือ ๑) ทาน การบริจาควัตถุสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ๒) ศีล การรักษากาย วาจา ให้สงบเรียบร้อย ๓) ภาวนา การยกระดับจิตให้สูงขึ้นด้วยการอบรมให้สงบนิ่งและให้เกิดปัญญา ดังนั้น ในการทำบุญทุกครั้งชาวพุทธจึงถือคติว่า ต้องให้เข้าหลัก ๓ ประการนี้ ความนิยมนี้ได้แพร่หลายทั่วไปจนกลายเป็นประเพณีทางศาสนาไป พิธีกรรมแบบนี้จึงสมมติเรียกกันต่อมาว่า “ศาสนพิธี”^{๒๔}

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีมีมูลเหตุมาแต่สมัยครั้งพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วได้ประกาศพระศาสนา โดยวางเป็นหลักไว้ให้พุทธบริษัทได้ปฏิบัติตาม โดยกำหนดไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ ๓ ประการ คือ พุทธบริษัทต้องพยายามเลิก ละ ความประพฤติชั่วทุกอย่างจนเต็มความสามารถ และพยายามสร้างกุศลสำหรับตนให้พร้อมเท่าที่จะสร้างได้ กับพยายามชำระจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอด้วย การพยายามทำตามคำสอนในหลักการนี้ เป็นการพยายามทำดี เรียกว่า “ทำบุญ”

๒.๒.๓ ความสำคัญของศาสนพิธี

ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนานั้น เมื่อได้ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมและสม่ำเสมอแล้ว ก็ย่อมอำนวยผลที่พึงปรารถนาต่อบุคคล สังคม เป็นต้น ดังนี้

ก. ความสำคัญของศาสนพิธีที่มีผลต่อบุคคล

๑) ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

๒) เมื่อเกิดความรู้ ความเข้าใจในพิธีกรรมนั้น ๆ แล้ว ก็สามารถประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

^{๒๓} องค์การศึกษา, ศาสนพิธี เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๑๖), หน้า ๑-๓.

^{๒๔} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๕, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

๓) คุณธรรม มโนธรรมต่าง ๆ เช่น ไม่ล่วงละเมิดศีล ๕ หรือศีล ๘ มีจิตใจเยือกเย็น มีความเมตตากรุณาต่อบุคคลอื่นและสรรพสัตว์ เป็นต้น ล้วนเกิดมาจากการที่บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติตามพิธีทางพระพุทธศาสนา

๔) เป็นปัจจัยเกื้อหนุนบุคคลให้ปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป กล่าวคือ ทาน ศีล ภาวนา

๕) ช่วยให้เป็นผู้มีสติ ไม่เลินเล่อ มีหลักธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

๖) ช่วยให้เกิดความสามัคคี ทำให้ผู้ร่วมศาสนาพิธีเกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักใคร่สมานสามัคคีกัน เป็นมิตรที่ดีต่อกัน เท่ากับสร้างชาติได้อีกประการหนึ่ง

๗) ช่วยให้เกิดความเป็นระเบียบ ประณีต สวยงามทั้งกิริยามารยาทและท่าทางอันก่อให้เกิดความซาบซึ้งตรึงใจแก่ผู้พบเห็น

๘) ช่วยให้เราฉลาด เพราะสิ่งที่น่าสนใจมาเป็นเครื่องใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พระพุทธรูป ดอกไม้ รูปเทียน อันแฝงไว้ซึ่งความหมายชวนให้เกิดคำซักถาม ค้นหาคำตอบจนทำให้เกิดความฉลาดขึ้น

๙) ก่อให้เกิดความชุ่มชื้นเบิกบานใจ พิธีกรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาล้วนแต่สร้างความรู้สึกร่วมเอิบสดชื่น มีสภาพทางด้านจิตใจอ่อนโยน มีจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์มากขึ้น^{๒๕}

ข. ความสำคัญของศาสนพิธีที่มีผลต่อครอบครัว

๑) ท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ

๒) รับทำกิจของท่าน

๓) คำรงค์ภูถ

๔) ปฏิบัติตนให้สมควรรับทรัพย์มรดก

๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่านเสมอ^{๒๖}

ค. ความสำคัญของศาสนพิธีที่มีผลต่อสังคม

๑) ทำให้พุทธศาสนิกชนคนไทยมีโอกาสสร้างบุญสร้างกุศล เช่น ทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ สดับรับฟังพระธรรมเทศนา มีความสุขใจ ไร้ความทุกข์ สนุกสนาน ได้พบปะกันระหว่างญาติพี่น้อง หนุ่มสาว หรือได้แสดงความกตัญญูกตเวทิต่อผู้ที่เรารัก เคารพ นับถือ หรือผู้มีพระคุณแก่ตนและบุคคลทั่วไป เช่น ผู้ใหญ่ที่ตนนับถือครูกับศิษย์ เป็นต้น

^{๒๕} สุเมธ เมธาวิทยากุล, พิธีกรรมไทย, (สงขล : เทมการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕-๖.

^{๒๖} ที.ป.า. ๑๑/๑๕๕/๒๐๓.

๒) ได้มีโอกาสทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ของส่วนรวมร่วมกัน เป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรักใคร่ปรองดองระหว่างผู้คนในสังคมเดียวกัน โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นสะพานเชื่อมโยง

๓) ผู้คนในสังคมต่างมีจิตใจเข้มแข็ง แจ่มใส เบิกบาน เมื่อได้สร้างบุญสร้างกุศลในพระพุทธศาสนา เช่น บริจาคปัจจัยสร้างโบสถ์ เป็นเจ้าภาพทอดกฐิน เป็นต้น

๔) ผู้คนในสังคมได้รับความสนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การละเล่น มีกิจกรรมร่วมกันตามประเพณีของท้องถิ่นและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้น

๕) ศาสนพิธีช่วยแสดงถึงว่า ชาตินไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แสดงถึงความเป็นไทย มิใช่ทาส มิใช่ข้าของชาติใด นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันชาติให้มีเอกลักษณ์อันแข็งแกร่ง ไม่ให้ชาติอื่นมากลืนเอาได้^{๒๓}

ง. ความสำคัญของศาสนพิธีที่มีผลต่อพระพุทธศาสนา

๑) ศาสนพิธี หรือพิธีกรรม เป็นจุดนัดหมาย ให้ตั้งใจเริ่มทำการอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ

๒) ศาสนาพิธี หรือพิธีกรรม เป็นวินัยพื้นฐานและนำคนให้ประสานเข้าในชีวิตชุมชน

๓) ศาสนพิธี หรือพิธีกรรม เป็นเครื่องน้อมนำศรัทธา ที่จะพาให้เข้าถึงธรรมะขั้นสูงขึ้นไป

๔) ศาสนพิธี หรือพิธีกรรม เป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมสำหรับคนหมู่ใหญ่

๕) ศาสนพิธี หรือพิธีกรรม เป็นสื่อที่สามารถนำผู้คนให้เข้าสู่ตัวธรรมที่แท้จริง ในพระพุทธศาสนาไม่หลง หยุดอยู่ หรือมัวเมาแค่เปลือก^{๒๔}

สรุปได้ว่า ความสำคัญของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนานั้น เมื่อมีความรู้ ความใจแล้วจะนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยศาสนพิธีมีความเกี่ยวข้อง เชื่อมถึงกันระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และเป็นปัจจัยหนุนค้ำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้อีกทางหนึ่ง

๒.๒.๔ ประโยชน์ของศาสนพิธี

ถ้าเปรียบศาสนาเหมือนกับต้นไม้ ศาสนพิธีก็เปรียบได้กับเปลือกนอก ตัวสังขารม คือ คำสอนที่เป็นหลักปฏิบัติทางศาสนาเปรียบได้กับแก่นไม้ ทั้งเปลือกทั้งแก่นไม้ย่อมมีประโยชน์

^{๒๓} บุญมี แทนแก้ว, ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

^{๒๔} คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนพิธี, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๔๓.

ต่อต้านไม้เท่า ๆ กัน หากมีแต่แก่นไม้มีเปลือกห่อหุ้มต้นไม้จะอยู่ไม่ได้ หรือมีแต่เปลือกอย่างเดียว แก่นไม้มี หรือแก่นไม้แต่เล็กเรียวเกินต้นไม้ก็ให้ประโยชน์น้อย ดังนั้น ต้นไม้จึงต้องมีทั้งแก่นและเปลือกเพื่ออาศัยซึ่งกันและกัน หากถึงคราวจะใช้ทำประโยชน์จริง ๆ ค่อยกะเทาะเปลือกนอกออก นำเฉพาะแก่นเท่านั้นไปใช้ จึงจะได้ประโยชน์จากต้นไม้ได้อย่างแท้จริง

ศาสนาก็มีลักษณะเช่นนี้ พิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า ศาสนพิธีนั้นเป็นเพียงองค์ประกอบภายนอกที่ห่อหุ้มตัวศาสนา คือ สังฆกรรมไว้ หากจะเลือกใช้เลือกสอนกันแต่แก่นแล้ว คงเข้าใจยาก จำต้องเริ่มจากเปลือกและกระพี้ไปก่อน เพราะความนิยมของคนและพื้นฐานความรู้ของคนไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน แต่พิธีกรรมนั้นต้องเป็นไปพอเหมาะพอควร ไม่มากไม่น้อยเกินไป หากพิธีกรรมมีมากเกินไปแก่นธรรมก็จะเล็กเรียวลง เหมือนต้นไม้ถ้ามีเปลือกกระพี้หนา มาก แก่นของต้นไม้ก็มักจะเล็กเรียวมาก พิธีกรรมนั้นจะต้องเป็นพิธีกรรมที่ดีด้วยเพราะพิธีกรรมที่ดีจะแสดงให้เห็นว่าแก่นธรรมนั้นดี เปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีเปลือกดี ส่อให้เห็นว่าแก่นข้างในยอมดี หรือผลไม้มันมีเปลือกนอกดีก็ส่อให้เห็นว่าเนื้อข้างในจะไม่เน่าไม่เสียด้วย ตรงข้ามหากเปลือกนอกมีจุดต่างคำหรือมีรอยเน่าก็ส่อให้เห็นว่าเนื้อข้างในยังวางใจไม่ได้

ดังนั้น ศาสนพิธีจึงต้องคงคู่ไว้กับแก่นธรรม แต่การประกอบศาสนพิธีอย่าคิดเพียงแต่พิธีกรรม ทั้งไม่ควรคิดว่าพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ทำกันอยู่นั้นเป็นแก่นศาสนา ความจริงพิธีกรรมเป็นเพียงทางผ่านให้เข้าถึงแก่นธรรมแห่งศาสนาเท่านั้น โดยสรุป ศาสนพิธีมีประโยชน์ ๒ ประการ คือ

๑) รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ คือ พิธีกรรมทางศาสนานั้นมีแบบแผนเป็นของตัวเอง โดยเฉพาะ จึงเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งในแบบวัฒนธรรมของชาติ อาจเชิดชูเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้ด้วยแบบอย่างนั้น เพราะเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง โดยเฉพาะ นับว่าเป็นเครื่องเชิดชูตาของชาติได้ทางหนึ่งที่พอจะอวดผู้อื่นได้อย่างภาคภูมิใจ

๒) ส่งเสริมคุณค่าทางด้านจิตใจ คือ ทำให้ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ เบิกบานใจ เกิดความปีติสดชื่นขึ้นเพราะได้ประกอบพิธีกรรมนั้นแล้ว เป็นการเตรียมใจไว้รองรับบุญกุศลหรือความดี อื่น ๆ ต่อไปและเป็นเหตุจูงใจให้ผู้พบเห็นปรารถนาจะทำตามอย่างบ้าง^{๒๕}

^{๒๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๔.

คุณ โทษณ์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประกอบศาสนพิธี มีดังนี้

- ๑) ทำให้เป็นผู้มีสติ มีลักษณะประจำใจ
- ๒) เป็นสื่อทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม
- ๓) ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
- ๔) ส่งเสริมให้เกิดความฉลาด เพราะพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นมีความหมายแฝงไว้ซึ่ง

ปรัชญา

๕) ทำให้จิตใจเบิกบานผ่อนคลาย ทำให้จิตใจอ่อนโยนมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และ

สรรพสัตว์

- ๖) พิธีกรรมช่วยส่งเสริมและธำรงพระพุทธศาสนาไว้ได้
- ๗) พิธีกรรมช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้
- ๘) พิธีกรรมทำให้คนไทยมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง
- ๙) พิธีกรรมนำตนเข้าสู่ศาสนา
- ๑๐) พิธีกรรมจะนำศาสนิกชนเข้าสู่หลักธรรมในศาสนา^{๑๐}

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา กว้างขวางลึกซึ้งประณีตขึ้นเป็นชั้น ๆ ยิ่งรู้กว้างและประณีตเพียงไร ก็ย่อมเป็นประโยชน์อันไพศาลแก่การพระพุทธศาสนาเพียงนั้น เพราะพิธีแต่ละอย่างในพระพุทธศาสนา ย่อมเกิดจากเหตุผลและมีจุดหมายชัดเจน ใดก็ตามหากไม่รู้ไม่จริงย่อมกลายเป็นความรุ่มหลง ไร้สาระ และงมงาย ทั้งนี้เนื่องจากกาลเวลาที่ล่วงเลยมานานแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติของบุคคลอย่างแน่นอน

๒.๒.๕ ประเภทของศาสนพิธี

การแบ่งประเภทของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนานั้นสามารถแบ่งออกได้หลายวิธี และหลายส่วนด้วยกัน ในที่นี้จะขอแบ่งศาสนพิธีออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษา ดังนี้

- ๑) เป็นส่วนที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น
- ๒) เป็นส่วนที่นักปราชญ์ราชบัณฑิตประยุคต์ขึ้นมาใหม่

สำหรับศาสนพิธีในส่วนที่ ๑ ซึ่งเป็นส่วนที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมาใช้นั้น ได้เกิดขึ้นและพุทธบริษัทได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว จนกระทั่งปัจจุบันนี้ที่พระ

^{๑๐}คุณ โทษณ์, พุทธศาสนพิธี, อ่างแก้ว, หน้า ๔๕.

พุทธองค์ทรงบัญญัติไว้อย่างไร พระสงฆ์สาวกและพุทธบริษัทก็จะปฏิบัติตามนั้นอย่างเคร่งครัด ศาสนพิธีที่พระพุทธองค์บัญญัติขึ้นนี้ ได้แก่ พิธีบรรพชา พิธีอุปสมบท และพิธีกฐิน เป็นต้น^{๑๑}

สำหรับศาสนพิธีใน ส่วนที่ ๒ นั้น เป็นส่วนที่นักปราชญ์ราชบัณฑิต และพุทธบริษัทประยุกต์ขึ้นมาใช้ใหม่ ให้เหมาะสมกับสังคมและยุคสมัยและได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่อดีตกาลจนกระทั่งปัจจุบันนี้ อย่างเช่น พิธีมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นพิธีกรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนให้การยอมรับนับถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา

การแบ่งประเภทของศาสนพิธีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องการจะนำมาแสดงไว้ในนี้ คือ การแบ่งศาสนพิธีออกเป็น ๒ ส่วนได้แก่

๑) ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของพระภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะ

๒) ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมอันเป็นส่วนที่พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสพึงกระทำร่วมกัน

ศาสนพิธีในส่วนที่ ๑ นั้นเป็นพิธีกรรมของพระสงฆ์ที่จะพึงกระทำโดยเฉพาะเท่านั้น ฆราวาสไม่อาจเข้าไปร่วมพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ ซึ่งพุทธศาสนิกชนเรียกว่า พิธีกรรมของพระสงฆ์ หรือสังฆกรรม อย่างเช่น พิธีสวดและฟังพระปาติโมกข์ ตามพระวินัยบัญญัติของพระภิกษุ และการทำสังฆปวารณาในวันออกพรรษา เป็นต้น และพิธีอุปสมบทและพิธีทอดกฐิน โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นพิธีของพระสงฆ์จริง ๆ นั้นจะไม่ใช้ฆราวาสนั่งอยู่ในหัตถบาท หมายถึง ขอบเขตหรือพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์^{๑๒}

ในส่วนที่ ๒ นั้นเป็นส่วนที่พระสงฆ์กับฆราวาสสามารถประกอบพิธีกรรมร่วมกันได้อย่างเช่น พิธีเจริญพระพุทธมนต์ พิธีไหว้พระสาวกมนต์ พิธีเวียนเทียน ในวันสำคัญต่าง ๆ และพิธีถวายทานรับศีล เป็นต้น ซึ่งพิธีกรรมในส่วนที่ ๒ นี้พุทธศาสนิกชนรู้จักและเข้าใจดี เพราะเป็นพิธีที่ปฏิบัติกันอยู่ทุก ๆ วัน

^{๑๑}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๖.

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนานั้น แบ่งออกเป็น ๒ แนวทาง คือ ศาสนพิธี ในส่วนที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น และ ศาสนพิธี ในส่วนที่ประยุกต์ขึ้นในภายหลัง และแนวทาง ที่ ๒ ยังแยกออกได้เป็น ๑) พิธีกรรมหรือศาสนพิธี สำหรับภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะ และ ๒) พิธีกรรม สำหรับ พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสพึงปฏิบัติร่วมกัน

๒.๒.๖ ศาสนพิธีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎกนั้น มีการกล่าวถึงพุทธศาสนพิธี ไว้มากมายหลายประการด้วยกัน ดังในพระวินัยปิฎกเล่ม ๔ มหาวรรค เล่ม ๑ มีเนื้อหาของพุทธศาสนพิธีมากมาย เช่น มหาขันธกะว่า ด้วยเรื่องพุทธประวัติตอนต้นตั้งแต่พุทธอุทานไป ในเนื้อหาของมหาขันธกะนี้มีการกล่าวถึงศาสน พิธีไว้ประการต่าง ๆ ได้แก่

๑) การบรรพชาอุปสมบท

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ให้ความหมายของ บรรพชา เอาไว้ว่า หมายถึง “การบวชทั่วไป” รวมทั้งการอุปสมบทด้วยก็มี หมายเอาเฉพาะการบวช เป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นนุรพประโยชน์แห่งการอุปสมบท รวมทั้งการบวชเป็นสามเณรก็มี ศัพท์นี้เป็น ศัพท์ที่ใช้คู่กับศัพท์ว่า “อุปสมบท” มาก่อน ก่อนที่จะทรงอนุญาตการบวชสามเณรแล้ว^{๓๓}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบวช” แปลว่า เว้น ความชั่วทุกอย่าง หมายถึง การบวชทั่วไป การบวชเป็นสามเณร (เดิมทีเดียว คำว่า “บรรพชา” หมายถึง การบวชเป็นพระภิกษุ เช่น เจ้าชายสิทธัตถะออกบรรพชา พระอัครสาวกออกบรรพชา เป็นต้น ในสมัยต่อมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ คำว่า “บรรพชา” หมายถึง “การบวชเป็นสามเณร” ถ้าบวชเป็น ภิกษุ ใช้คำว่า “อุปสมบท” โดยเฉพาะเมื่อใช้ควบกันว่า บรรพชาอุปสมบท)^{๓๔}

การบวชหรือการอุปสมบท นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมี ๓ แบบ ได้แก่

๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ การบวชที่พระพุทธเจ้าทรงประทานด้วยพระองค์เอง หรือการอุปสมบทด้วยทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุเพื่อประพตฺิพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา

๒) ติสรณคมนุสสัมปทา คือ การบวชที่มีพระพุทธานุญาตให้พระสาวกทำ โดย ที่กุลบุตรผู้จะอุปสมบทนั้นต้องปลงผม โกนหนวด ห่มผ้ากาสาละ ถีอเพศก่อนแล้ว เปล่งวาจาแสดง ตนถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ด้วยอาการเคารพจริง ๆ เพียงเท่านี้เชื่อว่าเป็นอันรับเข้าหมู่หรือบวช

^{๓๓}สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๘๖.

^{๓๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒.

เป็นพระภิกษุได้เหมือนกัน เรียกว่า “ติสรณคมนูปสัมปทา” แปลว่า อุปสมบทด้วยถึง ๓ สรณะ ในยุคต้นแห่งการตรัสรู้นั้น การรับเข้าหมู่หรือรับบวชให้ภิกษุ สำเร็จด้วยอำนาจบุคคล คือ พระพุทธเจ้าทรงกระทำเองบ้าง พระสาวกทำบ้าง ด้วยอาการอย่างนี้

๓) ผู้ตติงตุตถกรรมอุปสัมปทา คือ การบวชด้วยกรรม มีการเสนอผู้ตติเป็นที ๔ หรือกรรมที่ทำด้วยตั้งผู้ตติแล้วสวดอนุสาวนา ๓ จบ เรียกว่า “ผู้ตติงตุตถกรรม” แปลว่า กรรมมีวาจาครบ ๔ ตั้งผู้ตติ^{๑๕} ใจความมีว่า พรหมณ์ซึ่งอรชยะอยากจะบวชเป็นพระภิกษุ แต่พระภิกษุทั้งหลายไม่บวช ให้ท่าน ความทราบถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงตรัสถามว่า ใครระลึกถึงอุปการะของเขาคณินี้มีไหม พระสารีบุตรกราบทูลว่าตนเองระลึกได้ ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสตั้งให้พระสารีบุตรทำการอุปสมบทพราหมณ์คนนั้นด้วยวิธีผู้ตติงตุตถกรรม บุคคลที่สงฆ์ควรอุปสมบทให้มันจะต้องเป็นผู้ชาย มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ และมีโชภักบุคคลผู้ถูกห้ามเด็ดขาด มีอยู่ ๓ พวก ได้แก่ พวกมีเพศบกพร่องมี ๒ จำพวก คือ บัณเฑาะก์ ได้แก่ ชายที่มีราคะกล้าประพฤตินอกกริตในทางเสพกามและช่วยวนชายอื่นให้เป็นเช่นนั้น กระเทย โดยกำเนิด และชายถูกต้อน ส่วนอุกโตพยัญชนก ได้แก่ คนมี ๒ เพศ พวกประพฤติผิดพระธรรมวินัยมี ๗ จำพวก ได้แก่ คนที่ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายนางภิกษุณี คนลักเพศ คนที่ไปเข้ารีตเดิยเรถีย์ ผู้ต้องอาบัติปาราชิกละเพศไปแล้ว คนทำสังฆเภทและคนที่ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงหื้อพระโลหิตพวกประพฤติผิดต่อกำเนิดของตน ได้แก่ คนที่ฆ่าบิดามารดาของตนเอง^{๑๖}

“สัทธวิหาริกวัตร” หมายถึง ข้อปฏิบัติของพระอุปัชฌาย์ที่พึงปฏิบัติต่อพระภิกษุผู้เป็นสัทธวิหาริกของตน เช่น มีการสั่งสอนให้ข้อวัตรปฏิบัติ การสงเคราะห์ด้วยบาตรจีวร การพยาบาล เมื่อป่วยไข้ เป็นต้น^{๑๗}

“อุปัชฌายวัตร” หมายถึง วัตรปฏิบัติที่สัทธวิหาริกพึงปฏิบัติต่ออุปัชฌาย์ เช่น มีการรับใช้ท่าน ประพฤติปฏิบัติต่อท่านด้วยความเคารพ การช่วยจัดสิ่งของต่าง ๆ ให้ท่าน เป็นต้น^{๑๘}

^{๑๕} คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, วินัยมุขเล่ม ๑ หลักสูตรนักรธรรมชั้นตรี, พิมพ์ครั้งที่ ๓๘, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑-๗.

^{๑๖} คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, วินัยมุขเล่ม ๓ หลักสูตรนักรธรรมชั้นเอก, พิมพ์ครั้งที่ ๒๕, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๔-๑๐๔.

^{๑๗} วิ.ม. ๔/๘๒/๕๑-๕๘.

^{๑๘} วิ.ม. ๔/๘๑/๘๓-๕๑.

“พิธีถือนิสังข์” เป็นธรรมเนียมในพระวินัย ที่ภิกษุผู้ยังอยู่ในเขตเป็นนวกะ คือ พรรษายังไม่พ้น ๕ หรือพ้นแล้ว แต่ยังไม่สามารถจะรักษาตนตามพระวินัยบัญญัติได้ หมายความว่า ยังไม่มีความรู้ว่าอะไรควรไม่ควรแก่ภาวะของตนอย่างไร จะต้องถือนิสังข์ต่อภิกษุผู้ใหญ่ในสำนักที่ตนอาศัยอยู่ และสามเณรทุกรูปทั้งที่บวชใหม่และบวชนานแล้ว ถ้ามิได้อยู่ในสำนักพระอุปัชฌายะสมควรถือนิสังข์ต่อภิกษุผู้ใหญ่ในสำนักที่ตนอาศัยอยู่เช่นเดียวกัน หมายความว่าทั้งภิกษุนวกะและสามเณรที่ห่างพระอุปัชฌายะจะต้องมอบตัวเป็นศิษย์ขออาศัยต่อพระภิกษุผู้ใหญ่ในสำนักของตน ยอมรับนับถือพระภิกษุผู้ใหญ่ในสำนักนั้นเป็นอาจารย์ และยอมเชื่อฟังคำอาจารย์ทุกประการ พระภิกษุผู้ใหญ่ในสำนักผู้ควรเป็นอาจารย์ของภิกษุสามเณรได้ในขณะนี้ ก็ยอมรับนับถือกันว่าผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้น ๆ รูปเดียว ในวัดหนึ่ง ๆ จะมีอาจารย์ให้ภิกษุสามเณรถือนิสังข์หลายรูป ไม่ชอบด้วยระเบียบแบบแผน ฉะนั้น การถือนิสายาจารย์นี้จึงถือต่อภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสเท่านั้น ภิกษุนวกะหรือสามเณร เป็นผู้ย้ายมาจากสำนักอื่น ซึ่งวิจิตรโวหารเรียกว่า “พระอาคันตุกะ” หรือ “สามเณรอาคันตุกะ” ทุกรูปจะต้องประกอบพิธีถือนิสายต่อท่านเจ้าอาวาสวัดที่ตนมาสำนักใหม่นั้น แต่ในระยะแรกที่ย้ายมา แต่ถ้อยกันเป็นธรรมเนียมว่าพิธีถือนิสายนี้ควรทำในวันเข้าพรรษาพร้อมกับพิธีเข้าพรรษาต่อหน้าสงฆ์สามเณรทั้งวัดที่ชุมนุมกันเพื่อประกอบพิธีเข้าพรรษาในวันนั้น ทั้งนี้เพื่อประกาศตน ให้สงฆ์สามเณรทั้งวัดทราบไปในตัวว่าผู้อาคันตุกะมาอยู่ใหม่นี้ยอมรับนับถือท่านเจ้าอาวาสผู้เป็นประธานของวัดเป็นอาจารย์จริง ๆ นิยมกันแต่ถ้าจะถือนิสายก่อน เมื่อย้ายมาใหม่ท่านก็ไม่ห้าม^{๑๖}

๒) พิธีทำสามีจิตรรม

ธรรมเนียมของสงฆ์อย่างหนึ่งที่ภิกษุสามเณรพึงทำความชอบต่อกันเพื่อความสามัคคีกันอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข การทำความชอบนี้เรียกว่า สามีจิตรรม หมายถึง การขอขมาโทษกัน ให้อภัยกัน ทุกโอกาสไม่ว่าจะมีโทษขัดข้องหมองใจกันหรือไม่ก็ตาม ถึงโอกาสที่ควรทำสามีจิตรรมกันแล้ว ทุกรูปไม่พึงละโอกาสเสีย จึงได้ชื่อว่าเป็นภิกษุสามเณรที่ดีปฏิบัติชอบตามระบอบพระธรรมวินัย โอกาสควรทำสามีจิตรรมนั้น โดยนิยมมี ดังนี้

(๑) ในวันเข้าพรรษา ทั้งภิกษุและสามเณรที่ร่วมอยู่วัดเดียวกันควรทำสามีจิตรรมต่อกันเรียงตัวตั้งแต่ผู้มีอาวุโสมากที่สุด ถึงสามเณรรูปสุดท้ายในวัด ไม่ควรเว้นเพื่อความสามัคคีในวัด

(๒) ในระยะเข้าพรรษา เริ่มแต่วันเข้าพรรษาและหลังวันเข้าพรรษา ระยะเวลาประมาณ ๗ วัน ควรทำสามีจิตรรมต่อท่านที่เคารพนับถือ ซึ่งอยู่ต่างวัดโดยทั่วถึงกัน

^{๑๖}วิ.ม. ๔/๘๘/๑๐๗.

การสวดพระปาติโมกข์ คือ การที่ภิกษุทั้งหลายจักได้ทบทวนสิกขาบททั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าทรงประทานการสวดพระปาติโมกข์เฉพาะวันอุโบสถ คือ วัน ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เพียงเดือนละ ๒ ครั้ง หากภิกษุรูปใดไม่ลงฟังสวดปาติโมกข์โดยขาดเหตุจำเป็นต้องอาบัติทุกกฏ เหตุจำเป็น เช่น ป่วยไข้ เป็นต้น

หลังจากทรงมีพระพุทธานุญาตเรื่องอุโบสถแล้ว กระบวนกรอื่น ๆ ก็ตามมา เช่น เรื่องสวด กรรมวาจา เรื่องสมมติโรงอุโบสถการกำหนดเขตสีมา อันตราย ๑๐ ประการ ที่อนุญาตให้สวดพระปาติโมกข์ย่อได้ เป็นต้น

๔) วัตถุประสงค์ขั้นแรก ว่าด้วยเรื่องการจำพรรษาของพระภิกษุสงฆ์

การเข้าพรรษา คือ การที่ภิกษุผูกใจว่าจะอยู่ประจำเสนาสนะวัดใดวัดหนึ่งตลอดเวลา ๓ เดือน ในฤดูฝน ไม่ไปค้างแรมให้ล่วงราตรีในที่แห่งอื่นระหว่างที่ผูกใจ นั้นเป็นพิธีกรรมสำหรับภิกษุโดยตรง ซึ่งมีวินัยนิยมบรรพพุทธานุญาตไว้ให้ปฏิบัติทุกรูป จะเว้นเสียมิได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ สาเหตุการเข้าจำพรรษานั้นมีใจความย่อ ๆ ว่า

สมัยเมื่อผ่านปฐมโพธิกาลไปแล้ว มีกุลบุตรเข้ามาบวชเป็นภิกษุมากขึ้น พระพุทธเจ้ายังมีได้ทรงบัญญัติให้ภิกษุจำพรรษา ถึงฤดูฝนมีน้ำขังเต็มพื้นที่ไร่นาทัวไป ชาวบ้านอาศัยพื้นที่เหล่านั้นประกอบอาชีพทางกสิกรรม พวกพ่อค้า เป็นต้น ที่มีใช้ชาวกสิกรต่างพักผ่อนหยุดสัญจรกันในฤดูนี้

เพราะนอกจากไม่สะดวกแล้วยังเป็นอันตรายแก่พืชผลของชาวไร่นา แต่ภิกษุในสมัยนั้นบางจำพวกหาพักการจาริกไม่ บ้างพากันยำเหยียบเหย้าระบัดและสัตว์เล็กเป็นอันตราย ชาวบ้านพากันติเตียน พระพุทธองค์ทราบจึงทรงบัญญัติให้ภิกษุจำพรรษาในฤดูฝนตลอด ๓ เดือน นับแต่วันแรม ค่ำหนึ่ง เดือน ๘ ไปจนถึงวันเพ็ญเดือน ๑๑ เหลือเวลา ๑ เดือนท้ายฤดูฝน คือ แรมค่ำหนึ่ง เดือน ๑๑ ถึงเพ็ญเดือน ๑๒ ซึ่งเป็นเวลาน้ำลดและพืชผลเริ่มสุกแล้วไว้เป็นจีวรกาล คือ เวลาแสวงหาจีวรผลัดเปลี่ยนของภิกษุ ต่อมาทรงบัญญัติซ้ำเติมในเรื่องการจำพรรษาอีก ให้ภิกษุทุกรูปถือเสนาสนะไปถ้ำคูลา หรือถ้ำอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ที่มีที่มุงที่บังแดดฝนครบถ้วน ห้ามจำพรรษาในที่กลางแจ้งในโพรงไม้ ในหลุมที่ขุด หรือในถ้ำดิน ซึ่งมีลักษณะเหมือนคู่ม อาจจะเป็นอันตราย พังลงมาทับเพราะน้ำฝนได้^{๔๒}

^{๔๒}วิ.ม. ๔/๒๐๕-๒๒๓/๒๓๑-๓๐๗.

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีได้มีมาก่อนแต่สมัยพุทธกาลและยังมีปรากฏในพระไตรปิฎก อยู่หลายพิธี ดังเช่น พิธีการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งมีวิธีการอยู่ ๓ แบบ คือ ๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา ๒) ติสรณคมนุปสัมปทา ๓) อุตตัจจุตถกรรมอุปสัมปทา พิธีทำสามิจกรรม พิธีการสวดพระปาติโมกข์ เป็นอุโบสถกรรม และพิธีวัสสูปนายิกขันธกะ ว่าด้วยเรื่องการจำพรรษาของพระภิกษุสงฆ์ และยังเป็นประเพณีปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๗ การจัดหมวดหมู่ศาสนาพิธี

ศาสนาพิธีทางพระพุทธศาสนา เฉพาะของพุทธศาสนิกชนนั้น สามารถสังเคราะห์ ได้เป็น ๔ หมวด ใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) หมวดกุศลพิธี

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี เป็นพิธีกรรมสำหรับปฏิบัติใน การบำเพ็ญกุศล อันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑) พิธีที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติในเบื้องต้นอย่างสามัญ กล่าวโดยย่อมี ๓ อย่าง คือ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีรักษาอุโบสถ และพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้ง ๓ พิธีนี้มุ่งเฉพาะพุทธบริษัทฝ่ายคฤหัสถ์

๒) พิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัติ เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติเพื่อความดีงามในพระวินัย ทั้งส่วนตัวผู้ปฏิบัติและหมู่คณะของสงฆ์ที่สำคัญ ได้แก่ พิธีเข้าพรรษา พิธีถอนนัย พิธีทำสามิจกรรม พิธีทำวัตรสวดมนต์ พิธีกรรมวันธรรมสวนะ พิธีสังฆกรรมอุโบสถ เป็นต้น^{๓๓}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี คือ พิธี สร้างความดีในพระพุทธศาสนาของคนฉลาด เป็นเรื่องของการอบรมคุณงามความดีและสร้าง ประโยชน์ให้แก่ตนเอง ผู้ประกอบกุศลพิธีนี้ได้ชื่อว่าทำความดี เว้นหนีความชั่ว ตั้งตัวไว้ในทางที่ สมควร กุศลพิธีเป็นสิ่งที่ทำดีกว่าไม่ทำ ความดีใครก็ต้องการ แต่ความดีก็หาได้เกิดมีแก่ทุกคนตามที่ ต้องการไม่ จะเกิดมีก็เฉพาะแก่ผู้ทำความดีด้วยความฉลาด ทั้งต้องทำให้เป็นทำให้ถูกหลักเกณฑ์ วิธีการจึงจะได้ผลสำเร็จสมประสงค์ ดังนั้น ความมุ่งหมายที่แท้จริงในการให้มีกุศลพิธีขึ้นก็เพื่อให้ พุทธศาสนิกชนทุกคนทำความดีอย่างคนฉลาดและด้วยความฉลาดนั่นเอง^{๓๔}

^{๓๓}กรมการศาสนา, ศาสนพิธี เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒๑.

^{๓๔}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนาพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๑๓.

คุณ โทจันทร์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี คือ พิธีกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยความดีงามทางพระพุทธศาสนาเฉพาะส่วนตัวบุคคล คือ พิธีกรรมทำความดีแก่ตนเองนั่นเอง^{๔๔}

สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้กล่าวไว้ว่า กุศล หรือ โกศล แปลว่า ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ (Proficiency, Skill) มี ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑. ภายโกศล คือ ความฉลาดรอบรู้เหตุของความเจริญ ๒. ภายโกศล คือ ความฉลาดรอบรู้เหตุของความเสื่อมและอุปายโกศล คือ ความฉลาดรอบรู้ในวิธีการที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จ รวมทั้งเทคนิคในการแก้ไข สถานการณ์ด้วย ชาวพุทธมักจะพูดกันว่า บุญกุศล อันเป็นคำที่มีความหมายสมบูรณ์แบบของการทำความดี คือ เป็นทั้งบุญด้วย เป็นทั้งกุศลด้วย การทำบุญเป็นกุศลเพราะขาดความเฉลียวฉลาด รอบรู้ในกระบวนการกระทำความดีนั้น ทำให้ผลการทำความดีไม่สมบูรณ์ หรือกลับเป็นผลเสียไปเลยก็มี

กุศลพิธี เป็นพิธีการฝึกอบรมตนเพื่อพัฒนาจิตให้ดีขึ้น ด้วยคุณธรรมที่บุคคลนั้นปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจของตน ขบวนการกุศลพิธีนี้เริ่มต้นด้วยการควบคุมบังคับกาย วาจา ให้อยู่ในกรอบ คือ ระเบียบวินัยเสียก่อน เพื่อให้จิตอันมีธรรมชาติตื่นรนกวัดแกว่ง สงบอยู่กับที่แล้วจึงเริ่มฝึกจิตใจให้มั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนมีพลังเข้มแข็งและผ่อนคลาย มองเห็นธรรมชาติตามความเป็นจริง นับว่าเป็นจุดหมายสูงสุดของการฝึกฝนอบรมตนในพระพุทธศาสนา สรุปลงแล้ว ขบวนการดังกล่าวก็คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อสนองจุดมุ่งหมายเหล่านี้ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา จึงได้กำหนดแบบพิธีต่าง ๆ เพื่อให้เป็นกลวิธีการสอนศาสนา เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีรักษาศีล พิธีฝึกสมาธิภาวนา และพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น^{๔๕}

๒) หมวดบุญพิธี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) กล่าวว่า คำว่า บุญ ถ้าเป็นชื่อของเหตุ หมายถึง ความดีที่ชำระกิเลสออกไปจากใจ เป็นการยกระดับจิตใจและความนึกคิดให้มีคุณภาพดีขึ้น ถ้าเป็นชื่อของผล หมายถึง ความสุขทางใจซึ่งได้รับเพราะกิเลสถูกกำจัดออกไปแล้ว ซึ่งได้แก่ความมีสุขภาพจิตดี มีอิสรภาพทางใจสมบูรณ์ นั่นเอง การทำบุญเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทั่วไปจนกลายเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนไทย เพราะฉะนั้น เมื่อคนไทยเราต้องการความสุข ความเจริญ หรือความก้าวหน้าในชีวิตจึงปรารถนาเหตุต่าง ๆ ทำบุญกันขึ้นเรียกว่า “บุญพิธี” ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ถือปฏิบัติกันมาเพื่อความถูกต้องและเป็นอย่างเดียวกันในที่ทั่วไป บุญ

^{๔๔}รองศาสตราจารย์คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๕.

^{๔๕}สุเมธ เมธาวิทยกุล, สังคัมภีร์พิธีกรรม, (สงขลดา : เทมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘๒.

พิธีนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง การศึกษาเรื่องบุญพิธีให้เข้าใจเป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อนำไปปฏิบัติให้ถูกหลักเกณฑ์ อันจักนำผลมาสู่ผู้ปฏิบัติตามต้องการ^{๔๗}

คุณ โทจันทร์ กล่าวไว้ว่า บุญพิธี เป็นระเบียบพิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของพุทธศาสนิกชน เป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของคนไทยพุทธทั่วไป ส่วนมากทำกันเรื่องฉลองบ้านบ้าง เรื่องต้องการเพื่อความเป็นสิริมงคลบ้าง เรื่องเจ็บป่วย ตายบ้าง เป็นต้น เพราะเรื่องเหล่านี้เลยทำให้นิยมทำบุญ จึงเกิดพิธีกรรมที่จะต้องปฏิบัติและยึดถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาเป็นประเพณีนิยมตั้งแต่โบราณกาล พิธีทำบุญดังกล่าวส่วนมากแล้วจะมีขึ้นเพราะการปรารภเหตุต่าง ๆ ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว จึงแยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ทำบุญเนื่องในงานมงคล ๑ งานอวมงคล ๑^{๔๘}

สุเมธ เมธาวิทยกุล กล่าวว่า พิธีทำบุญที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้เป็นความพยายามของชาวพุทธที่จะปฏิบัติตามคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในโอวาทปาติโมกข์ คือ ให้ทำความดีหรือบุญเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งคุณธรรมเบื้องสูงขึ้นไป เกี่ยวกับการทำบุญนี้ทรงแสดงบุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทาน คือ การเสียสละสิ่งอันเป็นของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น สีล คือ การฝึกรบรณกาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อยไม่เป็นโทษแก่สังคม และภาวนา คือ การฝึกรบรณจิตใจให้เป็นกุศลจนสามารถเอาชนะกิเลสได้ ตามหลักการนี้ พิธีทำบุญในพุทธศาสนาจึงมีอยู่ ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทานพิธี กุศลพิธี และบุญพิธี ตามความนิยมของชาวพุทธสมัยปัจจุบัน^{๔๙}

กรมการศาสนา กล่าวไว้ว่า พิธีทำบุญ หมายถึง พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว ซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป มีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

๑) พิธีทำบุญในงานมงคล ได้แก่ การทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และญาติสนิทมิตรสหาย เกี่ยวกับการฉลองความสำเร็จในชีวิต เช่น ฉลองพระบวชใหม่ ฉลองยศตำแหน่ง เกี่ยวกับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ดี เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญมงคลสมรส เป็นต้น

๒) พิธีทำบุญในงานอวมงคล ได้แก่ การทำบุญเกี่ยวกับการตายของวงศ์ญาติ ทำเพื่อให้สำเร็จประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และเพื่อเป็นมิ่งขวัญแก่ผู้อยู่หลังโดยอ้อม เช่น การทำบุญหน้าศพ การทำบุญอุทิศบุญเป็นต้น^{๕๐}

^{๔๗} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๖๕.

^{๔๘} รองศาสตราจารย์คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕.

^{๔๙} ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเมธ เมธาวิทยกุล, สังคัปพิธีกรรม, อ่างแล้ว, หน้า ๑๖๕.

^{๕๐} กรมการศาสนา, ศาสนาพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา, อ่างแล้ว, หน้า ๑.

๓) หมวดทานพิธี

ทาน แปลว่า การให้ คือการเสียดสิ่งที่มีค่ามีประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นด้วยน้ำใจ ด้วยความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ

๑) เป็นการกำจัด โลภะ กำจัดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวลงได้ ทำให้จิตเกิดมีเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจและโอบอ้อมอารีขึ้นมาแทน การให้อย่างนี้นิยม เรียกว่า “ทำบุญ”

๒) เป็นการอนุเคราะห์ผู้ที่ขาดแคลน เช่น คนยากจน เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงใจ และเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกันของคนในชาติ เพราะผู้ให้ได้แสดงความเสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยน้ำใจ การให้ทานแบบนี้นิยม เรียกว่า “ทำทาน”

ทาน การให้นี้ จัดเป็นบ่อเกิดบุญที่เรียกว่า “ทานมัชฌม” นอกจากจะเป็นเหตุกำจัดกิเลส คือ โลภะ จนทำให้ใจผ่องแผ้วปราศจากความตระหนี่และความเห็นแก่ตัวแล้ว ยังเป็นเหตุให้ได้านิสงส์อื่น ๆ อีก คือ

๑) ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักของคนทั่วไป

๒) ทำให้เป็นที่น่าคบหาของคนดี มีพวกพ้องที่เป็นคนดีจำนวนมาก

๓) ทำให้มีชื่อเสียงเกียรติคุณดี

๔) ทำให้แก่ล้ากล่าวหาญในทุกขุมชน

๕) ทำให้บังเกิดในสุคติภูมิหลังจากสิ้นชีวิตแล้ว

วัตถุที่ควรให้ทานหรือใช้เป็นทานได้ในที่นี้ หมายถึง ของสำหรับถวาย

พระภิกษุสามเณร ท่านเรียกว่า “ทานวัตถุ” มี ๑๐ อย่าง คือ

๑) ภัตตาหาร หมายถึง ของขบเคี้ยวต่าง ๆ

๒) น้ำ รวมทั้งเครื่องดื่มที่สมควรแก่พระสงฆ์

๓) ผ้าเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ จีวร ผ้าเช็ดตัว ผ้าห่ม เป็นต้น

๔) ยานพาหนะ รวมทั้งการสงเคราะห์ด้วยค่าโดยสารยานพาหนะ

๕) ดอกไม้เครื่องบูชาต่าง ๆ

๖) ของหอม รูป เทียนบูชาพระ

๗) เครื่องลูบไล้ ได้แก่ สบู่ธูป

๘) เครื่องที่นอน เสื้อ มุ้ง หมอน เป็นต้น

๙) ที่อยู่อาศัยและเสนาสนะอื่น ๆ เช่น กุฏิ ศาลา เติง โตะ เป็นต้น

๑๐) เครื่องประทีปโคมไฟ รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น หลอดไฟฟ้า น้ำมัน

ตะเกียง เป็นต้น

การให้ทาน จะมีผลมากที่สุดเมื่อได้ทำอุกหลักเกณฑ์ครบองค์ประกอบและทำ
ถูกวิธีแล้วเท่านั้น หลักเกณฑ์ที่ควรรู้และควรทำมี ๓ อย่าง คือ

๑) วัตถุประสงค์ คือ ของที่จะให้ต้องเป็นของบริสุทธิ์ ได้มาโดยสุจริตชอบธรรม

๒) เจตนาบริสุทธิ์ คือ เจตนาของผู้ให้จะต้องบริสุทธิ์

๓) บุคคลบริสุทธิ์ คือ ทั้งผู้รับและผู้ให้ก็ต้องเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ มีกาย วาจา
สงบเสงี่ยมเรียบร้อยดีงาม^{๕๑}

ทั้ง ๑๐ ประการนี้ ควรแก่การถวายเป็นทานแก่ภิกษุสามเณรเพื่อใช้สอย หรือ
บูชาพระตามสมควร แต่การถวายทานที่นิยมมี ๒ อย่าง คือ

๑) ถวายเจาะจงเฉพาะรูป เรียกว่า “ปาฏิบุคลิกทาน” ไม่จำเป็นต้องมีพิธีกรรมอะไร
ในการถวาย เพราะผู้ถวายเกิดศรัทธาจะถวายสิ่งใดแก่ภิกษุหรือสามเณรรูปใด ก็จัดสิ่งนั้นมอบถวาย
เฉพาะรูปนั้นเป็นรายบุคคล

๒) ถวายไม่เจาะจงรูปใด มอบเป็นของกลางให้สงฆ์จัดเฉลี่ยกันใช้สอยเอง
เรียกว่า “สังฆทาน” เป็นการถวายสงฆ์เกี่ยวกับพระสงฆ์ส่วนรวมในวัด จัดเป็นการสงฆ์ไม่ใช่การ
บุคคล จึงเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องด้วยพิธีกรรมโดยเฉพาะการถวายและการอนุโมทนาของสงฆ์ย่อมมีพิธี
ปฏิบัติ และทานที่ถวายสงฆ์นั้นแม้มีกำหนดวัตถุเป็น ๑๐ ชนิดแล้ว ก็นิยมถวายวัตถุใน ๑๐ ชนิดนั้น
เป็นรายการ ๆ แยกคำถวายต่างกันออกไป^{๕๒}

ดังนั้น ทานพิธี คือ วิธีให้ทานเพื่อให้เกิดประโยชน์และเกิดบุญแบบต่าง ๆ ตาม
หลักศาสนา ทานพิธีนั้นมีมากด้วยกัน ในที่นี้จะแสดงเฉพาะพิธีสำคัญ ๆ ที่พึงปฏิบัติให้ถูกต้องและ
เป็นพิธีที่ทำกันทั่วไป คือ การตักบาตร การถวายสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน

๔) หมวดปกิณกพิธี ว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด หมายถึง พิธีต่าง ๆ ที่ไม่นับเข้าในพิธีทั้ง
๓ ข้างต้น หรือไม่มีระเบียบพิธีมากนัก จึงนิยมเรียกว่า วิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติในพิธี
ทั้ง ๓ ข้างต้น รวมทั้งข้อปฏิบัติบางอย่างที่พุทธศาสนิกชนควรทราบ ได้แก่ วิธีอาราธนาศีล
อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม วิธีกรวดน้ำ วิธีประเคนของพระ วิธีแสดงความเคารพพระ เป็นต้น^{๕๓}

^{๕๑}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ร.๕, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแล้ว,
หน้า ๑๕๓.

^{๕๒}กรมการศาสนา, คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธี, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๘๑.

^{๕๓}กรมการศาสนา, ศาสนาพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา, อ่างแล้ว, หน้า ๒.

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนานั้น มีไว้เพื่อให้พุทธบริษัท ๔ ได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามพุทธประสงค์ โดยแบ่งออกเป็น ๔ หมวด คือ หมวดกุศลพิธี หมวดบุญพิธี หมวดทานพิธี และหมวดปกิณกพิธี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม เพื่อให้บังเกิดผลที่ต้องการอย่างแท้จริง

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนาพิธี

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ในพระพุทธศาสนา สิ่งที่น่าเห็นอกว่า พิธีกรรมยังมีอีกหลายอย่าง แต่เดี๋ยวนี้เรามองเห็นกันว่าชาวพุทธใส่ใจในเรื่องที่สำคัญ ๆ เหล่านี้น้อยไปหน่อย แล้วก็มัวไปเน้นในด้านพิธีกรรมกันมากไป อย่างไรก็ตามจะต้องเข้าใจว่าเรื่อง พิธีกรรมนั้น ไม่ใช่ไม่สำคัญ ในบางโอกาสเราน่าจะพูดกันถึงเรื่องพิธีกรรมให้ชัดเจนไปว่า เราควรจะทำปฏิบัติต่อมันอย่างไร อย่างน้อยก็จะได้เอาสิ่งที่เป็นอยู่ปรากฏอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อเป็นสื่อ นำเข้าสู่สิ่งที่สำคัญยิ่งขึ้น ถ้าเราไปมองว่าอย่ามัววุ่นวายในเรื่องพิธีกรรมนี้เลย ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่ตัวแท้จริงของพระพุทธศาสนาแล้วเลยไม่เอาใจใส่ ก็อาจจะทำให้พลาด ในเมื่อมันเป็นของมันเป็นของมันอยู่ปรากฏอยู่ก็ต้องทำให้ถูกต้อง ถ้าเราเข้าใจความหมายถูกและปฏิบัติให้ถูก ทำด้วยความรู้ความเข้าใจ มันก็จะเป็นสื่อ นำเข้าสู่สิ่งที่ถูกต้องยิ่งยิ่งขึ้น จนถึงสิ่งที่เป็นหลักการของพระพุทธศาสนาเลยทีเดียว เพราะฉะนั้น พิธีกรรมนี้ถ้าเข้าใจถูกต้องและปฏิบัติถูกต้อง ก็จะกลับมาเข้าสู่พระพุทธศาสนาได้^{๕๔}

พิธีกรรมนี้ เป็นเรื่องรูปแบบ ข้อสำคัญจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจะให้มีความหมายอยู่ในรูปแบบนั้นด้วย รูปแบบก็สำคัญ แต่รูปแบบจะมีความหมายก็ต่อเมื่อมีเนื้อหาสาระ ถ้ารูปแบบไม่มีเนื้อหาสาระก็ไม่มีประโยชน์ แต่ในทางกลับกันถ้าเนื้อหาไม่มีรูปแบบช่วย เนื้อหานั้นก็จะประโยชน์ได้ยาก แม้เป็นสิ่งที่ต้องการแต่คนก็ไม่สามารถจะเอามาใช้ประโยชน์อะไรได้ พิธีกรรมก็เป็นเพียงรูปแบบซึ่งจะมีค่ามีความหมายก็ต่อเมื่อมีเนื้อหาสาระอยู่ด้วย เราจึงต้องเอาเนื้อหาสาระมาใส่ แต่สำหรับคนทั่วไปถ้าไม่มีรูปแบบช่วยเขาจะเข้าถึงเนื้อหาสาระได้ยาก รูปแบบจึงเป็นจุดที่จะเริ่มต้นชักนำให้เขาได้เข้าถึงเนื้อหาสาระต่อไป รูปแบบทั้งหลายมีความสำคัญฉันใด พิธีกรรมก็ฉันนั้น มีความสำคัญโดยจะต้องมีเนื้อหาสาระอยู่ด้วย^{๕๕}

^{๕๔}พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^{๕๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

บุญมี แทนแก้ว กล่าวว่า พิธี หมายถึง งานที่จัดขึ้นตามลัทธิของความเชื่อซึ่งจัดว่าเป็นความขลัง ส่วนพิธีกรรม หมายถึง การบูชา การสักการะ การจัดงานอันเป็นแบบอย่างหรือตามธรรมเนียมของคนในกลุ่มนั้น หรือสังคมนั้น ได้กำหนดจัดขึ้นเพื่อเป็นวิธีการนำไปสู่ผลสำเร็จที่ต้องการ อันเป็นพิธีที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต แต่มีบางส่วนที่ได้รับมาจากอารยธรรมของชาติอื่นและได้หล่อหลอมจนกลายเป็นของตนเอง ผู้ทำพิธีกรรมมักจะมี ความเชื่อมั่นว่า สามารถนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ตนปรารถนามากบ้างน้อยบ้าง^{๕๖}

คุณ โทจันทร์ ได้กล่าวไว้ว่า พิธี คือ แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศาสนพิธี หรือพุทธศาสนพิธี เป็นกิจกรรมที่ต้องประกอบด้วยพิธีกรรม มีขั้นตอน มีความพร้อม มีความสมบูรณ์และมีความพร้อมเพรียงกันในการประกอบ จะทำสักแต่ทำอะไรไม่ได้เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องมีความขลังและความศักดิ์สิทธิ์เป็นเรื่องทางจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้อง ความจริงทุกศาสนาจะต้องมีพิธีกรรมหรือศาสนพิธีที่จะต้องปฏิบัติในศาสนาของตน พิธีกรรมแทบทุกอย่างนั้นมักจะเกิดที่หลังพระศาสดา เพราะพระศาสดาของแต่ละศาสนาเป็นผู้บัญญัติขึ้นเองบ้าง เหล่าสาวกและศาสนิกชนผู้นับถือศาสนานั้น ๆ ตั้งขึ้นเพิ่มเติมทีหลังบ้าง แต่ถึงอย่างไรก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อให้ในพิธีกรรมนั้น ๆ มีระเบียบสวยงามน่าเลื่อมใส^{๕๗}

๒.๓.๑ หมวดกุศลพิธี

กุศลพิธีเป็นเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนาเฉพาะส่วนบุคคลที่นำเอาพิธีกรรมที่พุทธบริษัทจะพึงปฏิบัติแก่ตนเอง หมวดกุศลพิธีที่จะกล่าวต่อไปนี้จะนำกุศลพิธีเฉพาะที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติในเบื้องต้นอย่างสามัญมาชี้แจงเพียง ๓ เรื่อง ได้แก่

- ๑) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- ๒) พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ๓) พิธีรักษาศูโบสถ

ทั้ง ๓ เรื่องนี้จะเห็นได้ว่า ล้วนเป็นเรื่องสำคัญในเบื้องต้นของพุทธบริษัทจริง ๆ แต่ละเรื่องย่อมมีความมุ่งหมายและเหตุผลตลอดถึงระเบียบปฏิบัติโดยเฉพาะซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^{๕๖}ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แทนแก้ว, ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา, อ่างแก้ว, หน้า ๒.

^{๕๗}รองศาสตราจารย์คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนพิธี, อ่างแก้ว, หน้า ๑.

๑) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

คำว่า พุทธมามกะ แปลว่า ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หมายถึง การประกาศตนของผู้แสดงว่าเป็นผู้รับนับถือพระพุทธเจ้าเป็นของตนการปฏิบัติตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องทำเฉพาะคราวเดียว ทำซ้ำ ๆ ตามกำลังแห่งศรัทธาและความเลื่อมใสก็ได้ เช่น พระสาวกบางรูป ภายหลังแต่ได้รับการอุปสมบทแล้วก็ถึ้นวาจาว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระศาสดาของข้าพระองค์ ข้าพระองค์เป็นสาวก” ดังนี้ เป็นต้น

ก. ความเป็นมา

เมื่อความนิยมในการบวชสามเณรลดลง พร้อมกับการส่งเด็กไปเรียนในต่างประเทศมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงพระราชปริวิตกว่า เด็ก ๆ จักไม่มีความรู้สึทักที่ศึต่อพระพุทธศาสนา จึงโปรดให้พระโอรสของพระองค์ทรงปฏิญาณพระองค์เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก่อน และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ได้เป็นพระองค์แรกที่ปฏิญาณพระองค์ตามธรรมเนียมที่ทรงตั้งขึ้นใหม่นั้น และใช้เป็นราชประเพณีต่อมาอีกหลายพระองค์ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมพฏพงบริพัตร พระโอรสสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิตกับหม่อมเจ้าองค์อื่น ๆ ก่อนจะไปศึกษาในยุโรปก็ได้แสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะก่อน เป็นต้น

โดยเหตุนี้จึงเกิดเป็นประเพณีนิยมแสดงตนเป็นพุทธมามกะขึ้นสืบต่อกันมา ในปัจจุบันความนิยมแสดงตนเป็นพุทธมามกะของชาวพุทธไทย สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑) เมื่อบุตรหลานของคณรู้เดียวสาเจริญวัยอยู่ในระหว่าง ๑๒ - ๑๕ ปี ก็ประกอบพิธีให้บุตรหลานได้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ เพื่อให้เด็กสืบความเป็นชาวพุทธตามตระกูลต่อไป

๒) เมื่อจะส่งบุตรหลานไปเรียนยังต่างประเทศที่มีใช้ดินแดนของพระพุทธศาสนา

๓) เมื่อจะปลูกฝังนิสัยของเยาวชนให้มั่นคงในพระพุทธศาสนาส่วนมากทางโรงเรียนจะเป็นผู้จัดทำพิธีกรรม อาจจะเป็นปีละครั้ง

๔) เมื่อมีบุคคลต่างศาสนาเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาต้องการจะประกาศตน เป็นชาวพุทธ

ข. ระเบียบพิธี

นิมนต์พระสงฆ์อย่างน้อย ๕ รูป เข้าพระอุโบสถหรือศาลาหรือสถานที่ที่เหมาะสม แล้วคณะผู้ปฏิญาณตนนั่งพร้อมกันหน้าพระสงฆ์ผู้แทนจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (ถ้านั่งกับพื้น พึงนั่งคุกเข่า ถ้านั่งบนเก้าอี้ให้ยื่นประนมมือ) แล้วกล่าวคำบูชาตามผู้นำ ดังนี้

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปุชมะ

ข้าพเจ้าทั้งหลายบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะนี้

อิมินา สักกาเรนะ รัชมัง ปุชมะ

ข้าพเจ้าทั้งหลายบูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะนี้

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปุชมะ

ข้าพเจ้าทั้งหลายบูชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะนี้

จากนั้น ผู้ปฏิญาณตนหันหน้า ไปทางพระสงฆ์แล้วว่าตามผู้กล่าวนำ ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น (๓ จบ)

ต่อด้วยว่า คำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ ดังนี้

เอเต มะยัง ภันเต, สุจิระประรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง สาระณัง คัจฉามิ,

รัชมัญจะ สังฆัญจะ, พุทธะมามะกาติ โน, สังโฆ ชาเรตุ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอบถึงผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้เสด็จปรินิพพานแล้ว ทั้งพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะที่ระลึกนับถือ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ เป็นผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน คือผู้นับถือพระพุทธเจ้า

(หมายเหตุ : ถ้าปฏิญาณตนเดี่ยว ให้เปลี่ยนคำปฏิญาณ ดังนี้ เอเต มะยัง เป็น เอตาหัง, คัจฉามะ เป็น คัจฉามิ, พุทธะมามะกาติ ชายเปลี่ยนเป็น พุทธะมามะโกติ หญิงเปลี่ยนเป็น พุทธะมามิกาทิโน เป็น มัง, แปลว่า ข้าพเจ้าทั้งหลายเป็นพุทธมามกะ)

พระสงฆ์ประนมมือรับ “สาธุ” พร้อมกัน จากนั้นผู้ปฏิญาณตนนั่งประนมมือฟังโอวาทจากพระสงฆ์ หลังจากจบ โอวาทแล้วผู้แทนนำกล่าวคำอาราธนาศีล ดังนี้

มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณนะ สะหะ, ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณนะสะหะ, ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณนะสะหะ, ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ.

จากนั้นประธานสงฆ์จะเป็นผู้ให้ศีล ผู้ปฏิบัติว่าตาม ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภคคะวัต อระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภคคะวัต อระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภคคะวัต อระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

ประธานสงฆ์ว่า “ยะมะหัง ะทามิ, ตัง ะเทหิ” ผู้ปฏิบัติรับว่า “อามะ ภันเต”
พุทฺธัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ชังมัง ะระระณัง คัจฉามิ.

สังฆัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ทุติยัมปิ พุทฺธัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ทุติยัมปิ ชังมัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ทุติยัมปิ สังฆัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ตะติยัมปิ พุทฺธัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ตะติยัมปิ ชังมัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ตะติยัมปิ สังฆัง ะระระณัง คัจฉามิ.

ประธานสงฆ์ว่า “ติสสะระณะคะมะนัง นิฏฐิตัง” ผู้ปฏิบัติรับว่า “อามะ ภันเต”

ปาณาติปาตา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

อะทินนาทานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

กามสุ มิจฉาจารา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

มุสาวาทา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณีสิกขาปะทังสะมาทิยามิ

อิมานิ ปญฺจะ สิกขาปะทานิ สะมาทิยามิ (๓ หน)

และประธานสงฆ์จะบอกอานิสงส์ของศีลต่อไปว่า

สีเลนะ สุกะตัง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา

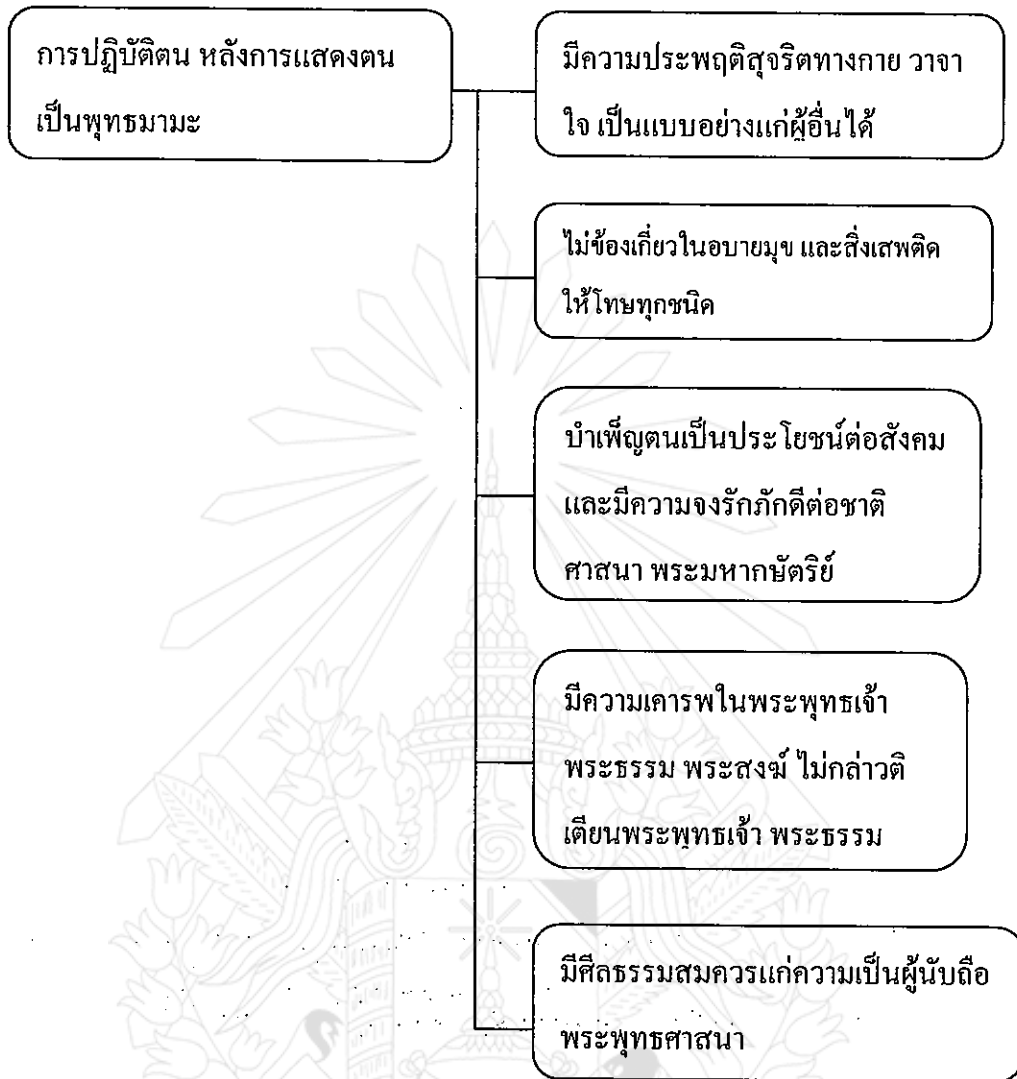
สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ ตัสมา สีลัง วิโสระเยฯ

(บทนี้ ผู้ปฏิบัติไม่ต้องว่าตาม, พอท่านว่าจบแล้วให้กราบ ๓ ครั้ง

ลำดับจากนี้ ถ้ามีเครื่องไทยธรรม ฟังนำเครื่องไทยธรรมมาถวายพระสงฆ์ เสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ปฏิบัติกรวดน้ำรับพรเสร็จแล้วกราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

หลังจากได้แสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้ว ควรมีการประพฤติปฏิบัติตน ดัง

แผนภูมิที่ ๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ การปฏิบัติตนหลังการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ค. ผลที่ได้รับจากการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะยอมรับและตระหนักในหน้าที่ ของพุทธศาสนิกชน ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า รู้ทางแห่งความเจริญและทางแห่งความเสื่อมอันเป็น

แนวทางให้ดำรงตนอยู่ในทางแห่งความเจริญ ละเว้นทางแห่งความเสื่อม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคมสืบไป^{๔๔}

เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ โดยสายเลือดอยู่แล้ว และมีการปฏิบัติตนยอมรับเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจอยู่เป็นประจำ คุ่นชินกับพิธีนี้มากเสียจนไม่มีความรู้สึกซาบซึ้งอะไรเลย ขณะกำลังกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ คนส่วนใหญ่กลับไม่มีความหมายที่แท้จริง นับถือพระพุทธศาสนาแบบงมงายในแง่อิทธิฤทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องรางของขลัง เวทมนต์คาถา เป็นต้น อ้างเอาอำนาจสิ่งเหล่านี้มาป้องกันภัยและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่นำมาเผยแผ่โดยพระสงฆ์นั้นก็กลับไม่ใส่ใจ จึงพูดได้ว่าไม่ได้เป็นพุทธมามกะที่แท้จริง เพราะไม่เห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ที่แท้จริงของพุทธธรรม ส่วนผู้ที่เข้าใจเห็นคุณค่าที่แท้จริง เขาตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจังจนได้ประสบผลสำเร็จเป็นความสุขทางใจที่หาที่ไหนไม่ได้ อีกแล้ว^{๔๕}

๒) พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วันสำคัญต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนนิยมประกอบพิธีกรรม มีการบูชา เป็นต้น ในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ได้กล่าวถึงการบูชาไว้ว่า เป็นกิจที่ดงามที่เหมาะสม ถือว่าเป็นกิจที่ทุกคนควรจะทำต่อปูชนียบุคคล หรือปูชนียวัตถุ เพราะการบูชานั้นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตนของบุคคลผู้ที่ทำการบูชา แสดงให้เห็นถึงความจริงใจของบุคคลนั้น ๆ และบุคคลผู้ที่ทำการบูชานั้นก็มักจะได้รับความอนุเคราะห์เมตตาเอ็นดูจากผู้ที่ควรบูชาเสมอ เพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นพิเศษ แต่เดิมนั้นกำหนดไว้ ๓ วัน คือ วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา ภายหลังเพิ่มวันอาสาฬหบูชาเข้าอีกวันหนึ่ง รวมเป็น ๔ วัน^{๕๐}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) กล่าวว่า การเวียนเทียน คือ การถือดอกไม้รูปเทียนที่จุดแล้วเวียนขวา (เวียนประทักษิณ โดยให้สิ่งที่เวียนอยู่ทางขวามือของตน) รอบปูชนียวัตถุหรือปูชนียสถาน ๓ รอบ ด้วยอาการสำรวมเคารพพร้อมทั้งน้อมใจระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยในขณะนี้ด้วย เป็นการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัยด้วยกาย วาจา และใจอย่างสูงสุด จัดเป็นบุญกิริยาอย่างหนึ่ง

^{๔๔} จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ, พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ,

http://mathayom.brr.ac.th/~alluser/arunee/001/01_lesson_03.htm#A01<13 July 2013>

^{๔๕} ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเมธ เมธาวิทย์กุล, สังกัปปพิธีกรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๔.

^{๕๐} กรมการศาสนา, ศาสนาพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา, อ้างแล้ว, หน้า ๒๓.

ความมุ่งหมายที่ท่านกำหนดให้มีพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาขึ้นมา ก็เพื่อประกาศเกียรติคุณเทิดทูนพระคุณสมบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้สมกับที่พระองค์เป็นพระศาสดาของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่อเป็นการเตือนใจพุทธศาสนิกชนให้ซาบซึ้งในคุณพระรัตนตรัย ดังปรากฏตามความในประกาศคณะสงฆ์ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๖ ใจความว่า “การเวียนเทียนที่เรียกว่าทำประทักษิณนั้น มีความมุ่งหมายให้แสดงความเคารพต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพุทธศาสนิกชนทั้งปวง ด้วยการเดินให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่เบื้องขวาของตน และสรวมใจนึกถึงพระคุณของพระองค์ วาจาบริกรรม คือกล่าวพระคุณของพระองค์ตลอดเวลาที่เวียนเทียน มีถือเครื่องสักการบูชา คือรูปเทียนดอกไม้ประพนธ์ออกมาเพื่อให้จิตใจของตนอยู่กับพระ ไม่สนใจไปสู่ที่อื่น การเวียนเทียนนี้เป็นการแสดงความเคารพบูชาตามหลักวัฒนธรรมของไทย เป็นระเบียบที่นิยมปฏิบัติกันมาแต่โบราณกาล”

การบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งหมายให้ทำในวันเวียนเทียนนั้นมี ๒ อย่าง คือ

- ๑) อามิสบูชา บูชาด้วยสิ่งของ เช่น ดอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น
- ๒) ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น ให้ท่าน รักษาศีล เว้นจากการทำความชั่วทุจริตทุกชนิด อบรมจิตใจให้สบายให้หนึ่งด้วยการเจริญภาวนาทำสมาธิ หรือฟังธรรม อ่านหนังสือธรรมะ สนทนาธรรมเพื่อให้เกิดปัญญา เป็นต้น

การได้บูชาพระรัตนตรัยด้วยการเวียนเทียนก็ดี ด้วยการปฏิบัติบูชาตลอดวันนั้นก็ย่อมเกิดผลดีต่อผู้กระทำเอง คือ

- ๑) ได้ชื่อว่าเป็นศาสนิกที่ดี ปฏิบัติกิจทางศาสนาตามหน้าที่ที่พึงทำ แสดงถึงความไม่ย่อหย่อนทางจิตใจและศรัทธาต่อพระศาสนา
- ๒) ได้รับความเข้มแข็งเบิกบานใจ หลังจากได้ประกอบพิธีในวันนั้นแล้ว
- ๓) ได้สั่งสมบุญบารมีอันเกิดจากการให้ท่าน รักษาศีลและเจริญภาวนา อันจะส่งผลให้ได้รับโภคสมบัติสืบไป
- ๔) ได้ทำชีวิตตนให้มีค่ายิ่งขึ้นด้วยการงดเว้นจากอบายมุข มุ่งปฏิบัติธรรมความดีเพิ่มพูนยิ่งขึ้น
- ๕) ได้ชื่อว่าได้บูชาพระรัตนตรัยด้วยการบูชาอย่างยิ่ง ย่อมได้มงคลในชีวิตตลอดไป^{๖๐}

^{๖๐} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕.

การประกอบพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาที่นิยมทำนั้น ได้กำหนดไว้ ๔ วัน คือ

๑) วันวิสาขบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (เดือนวิสาขะ) หรือขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ในปีอธิกมาส (ปีมีเดือน ๘ สองหน) ที่กำหนดวันนี้เป็นวันสำคัญเพราะเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน มาตรงกันในวันเดียวกันนี้ทั้ง ๓ กาล นับเป็นอัศจรรย์หาไม่ได้ในบุคคลอื่น จึงนิยมทำการบูชาเป็นกรณีพิเศษ และกำหนดเป็นวันสำคัญทางศาสนา มาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

๒) วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันเพ็ญกลางเดือน ๘ (เดือนอาสาฬหะ) มีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาตามประกาศสำนักสังฆนายกเรื่องกำหนดพิธีอาสาฬหบูชา ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ ซึ่งเป็นวันแรกที่มีพิธีเวียนเทียนในวันเพ็ญอาสาฬหะขึ้น รวม ๔ ประการ คือ (๑) เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระพุทธศาสนา (๒) เป็นวันแรกที่พระบรมศาสดาทรงแสดงพระธรรมจักรประกาศสังฆธรรมอันเป็นองค์แห่งพระสัมมาสัมโพธิญาณ (๓) เป็นวันที่พระอริยสงฆ์สาวก องค์แรกบังเกิดขึ้นในโลก คือพระอัญญาโกณฑัญญะ ได้รับประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาในวันนั้น และ (๔) เป็นวันแรกที่บังเกิดพระสังฆรัตนะ สมบูรณ์เป็นพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ

๓) วันมาฆบูชา ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๓ (เดือน มาฆะ) หรือเพ็ญเดือน ๔ ในปีอธิกมาส มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในปีแรกที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นเอง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ เรียกกันต่อมาว่า “จาตุรงคสันนิบาต” หมายถึง การประชุมพร้อมกันขององค์ ๔ คือ (๑) พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์ มาประชุมพร้อมกัน (๒) พระอรหันต์เหล่านั้น ล้วนเป็นเอหิภิกขุ ได้รับการบวชจากพระพุทธเจ้าโดยตรง (๓) ท่านเหล่านั้นมาประชุมกันโดยมิได้มีการนัดหมาย แต่มีความคิดตรงกันพอดี และ (๔) วันที่ประชุมกันเป็นวันเพ็ญเดือนมาฆะ (วันนี้ แม้ทางศาสนาพราหมณ์ก็ถือว่าเป็นวันสำคัญในศาสนาตน เรียกว่า วันศิวาราตรี)

และในวันนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง โอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมนี้เป็นครั้งแรกและครั้งเดียวเท่านั้น โอวาทปาติโมกข์จัดเป็นหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนโดยย่อของพระพุทธเจ้าและเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรมและปฏิบัติธรรมของพระสาวกทั้งหลาย อนึ่งในวันมาฆบูชา เมื่อสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนมายุครบ ๘๐ ปี พระองค์ทรงปลงอายุสังขารคือ ทรงกำหนดเวลาที่จะปรินิพพานในอีก ๓ เดือนข้างหน้า ในวันเพ็ญกลางเดือน ๓ นี้เช่นกัน

วันมาฆบูชานี้ได้ถูกกำหนดว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนา มาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

๔) วันอัฐมีบูชา ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ (หรือเดือน ๗ ในปีอธิกมาส) เป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระที่มกุฏพันธเจดีย์ เมืองกุสินารา กำหนดให้เป็นวันสำคัญ เพราะเป็นวันสุดท้ายที่พระสรีระของพระพุทธองค์ดำรงอยู่ในโลกและเป็นวันที่พระบรมสารีริกธาตุอุบัติขึ้นครั้งแรกในโลก เพราะเมื่อถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้ว ส่วนที่เหลืออยู่คือพระบรมสารีริกธาตุ

อนึ่ง อาจถือได้ว่าวัน วิสาขบูชา จัดเป็นวันพระพุทธ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าโดยตรง จึงกำหนดเป็นวันสำคัญขึ้น วันมาฆบูชา จัดเป็นวันพระธรรม เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการวางรากฐานพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า วันอาสาฬหบูชา จัดเป็นวันพระสงฆ์ เพราะว่าเป็นวันที่พระสงฆ์อุบัติขึ้นเป็นครั้งแรก^{๖๒}

กรมการศาสนา ได้แนะนำวิธีการเวียนเทียนไว้ คือ การเดินเวียนขวา ที่เรียกว่า ประทักษิณรอบปูชนียวัตถุ หรือปูชนียสถานสำคัญในวัด ได้แก่ พระอุโบสถ การประทักษิณ เป็นพิธีแสดงความเคารพ การเวียนขวาเป็นการเดินเวียน เพื่อให้เกิดสิริมงคลอันเป็นวิधिปฏิบัติของชาวอินเดียโบราณ การเวียนเทียนที่วัด โดยพุทธศาสนิกชนจะเตรียมดอกไม้ รูป เทียน ไปวัด เมื่อถึงกำหนดเวลาเวียนเทียน (ส่วนมากจะเป็นตอนกลางคืน ช่วง ๑๙.๐๐ – ๒๐.๓๐ น.) ก็จะประกอบพิธีดังนี้

๑) เมื่อถึงวันวิสาขบูชา (รวมทั้งวันมาฆบูชา อาสาฬหบูชา หรืออัฐมีบูชา) ควรเตรียมเครื่องบูชา เช่น รูป เทียน ดอกไม้ ไม้ให้พร้อม การแต่งกายไปประกอบพิธีควรให้สุภาพเรียบร้อย

๒) เมื่อไปชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่ที่จะประกอบพิธีบูชา เช่น ที่หน้าลาน โบสถ์วิหาร หรือลานหน้าพระเจดีย์ พระสถูปองค์ใดองค์หนึ่ง และเมื่อได้เวลาประกอบพิธีแล้วให้ทุกคนยื่นถือดอกไม้ รูปเทียน ด้วยมือขวา ชูขึ้นไว้เสมอลำตัว

๓) พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีกล่าวให้โอวาท (หรือความสำคัญ ความเป็นมาของวันนี้) ประมาณ ๑๐ – ๑๕ นาที ทุกคนประนมมือถือดอกไม้ รูป เทียน ตั้งใจฟังด้วยความเคารพ เมื่อพระสงฆ์ให้โอวาทจบลง ให้เปล่งเสียงสาธุการ

๔) ประธานพิธีแจ้งให้ทุกคนจุดรูป เทียน แล้วกล่าวนำบูชา ทุกคนว่าตาม

๕) เมื่อกล่าวคำบูชาจบ พระสงฆ์จะเดินนำหน้า ประชาชนเดินตามหลังเวียนขวา รอบโบสถ์ หรือปูชนียสถาน ๓ รอบ ด้วยอาการสงบ

ในการเดินเวียนเทียนแต่ละรอบให้ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ตามลำดับ เดินรอบแรกให้รำลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ด้วยการสวด พระพุทธคุณ บทว่า

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖-๑๗.

อติปิโศ ภควา..ไปจนจบ เดินรอบที่สองให้สวดรำลึกถึงพระธรรมคุณ บทว่า สุวากุขาโต ภควตา สม
โม..ไปจนจบ เดินรอบสุดท้ายให้สวดพระสังฆคุณ บทว่า สุปฏิปนุโน ภควโต สาวกสงฺโฆ.. จนจบ

๖) เมื่อครบ ๓ รอบแล้ว ให้นำรูปไปปักไว้ที่กระถางรูป นำเทียนไปปักไว้ที่ราว
เชิงเทียน และนำดอกไม้ใส่ไว้ในภาชนะที่วัดจัดไว้ เป็นเสร็จพิธี

การปฏิบัติขณะเวียนเทียน เมื่อเริ่มเวียนเทียนต้องสำรวจร่างกาย วาจา ใจ ให้
สงบเรียบร้อย-ควรระวังระยะการเดินทางให้ห่างจากคนข้างหน้าพอสมควร เพื่อไม่ให้รูปเทียนโดน
ผู้อื่นเพราะจะทำให้เสื้อผ้าผู้อื่นเสียหายหรือทำให้บาดเจ็บ-ควรเดินเวียนเทียนอย่างเป็นระเบียบ ไม่
เร็วหรือช้าเกินไปหรือเดินแซงกัน-เจริญภาวนาระลึกถึงพระพุทธรูปในรอบแรก พระธรรมคุณใน
รอบสอง และพระสังฆคุณในรอบสามไม่ควรหยอกล้อหรือพูดคุยกันในขณะเวียนเทียน เพราะเป็น
การไม่เคารพต่อพระรัตนตรัยและสถานที่ ตลอดจนทำให้ผู้อื่นเกิดความรำคาญหรืออาจเกิดอุบัติเหตุ
ได้^๓

๓) พิธีรักษาอุโบสถ

อุโบสถ คือ การเข้าจำ หมายถึง การจำศีล เป็นอุบายขัดเกลากิเลสอย่างหยาบให้
เบาบางลง และเป็นทางแห่งความสงบประณีต อันเป็นความสุขอย่างสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นชื่อ
ของกุศลกรรมอันสำคัญประการหนึ่งของคฤหัสถ์ เพราะฉะนั้น พุทธศาสนิกชนผู้อยู่ในฆราวาสวินัย
จึงนิยมเอาใจใส่หาโอกาสประพฤติปฏิบัติตามสมควร

อุโบสถของคฤหัสถ์ หมายความว่า การจำศีล คือ การรักษาศีลในวันกึ่งปักษ์ วัน
กลางเดือน และวันที่สุดแห่งเดือน (ขึ้น ๘ ค่ำ, ขึ้น ๑๕ ค่ำ, แรม ๘ ค่ำ, และ แรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ)
อุโบสถ หรือการรักษาอุโบสถ มีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑) ปกติอุโบสถ ได้แก่อุโบสถที่รักษากันตามปกติเฉพาะวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง
อย่างที่อุบาสกอุบาสิการักษากันอยู่ในวันอุโบสถทุกวันนี้

๒) ปฏิชาครอุโบสถ ได้แก่ อุโบสถที่รักษากันเป็นพิเศษกว่าปกติ คือ รักษากัน
คราวละ ๓ วัน จัดเป็นวันรับวันหนึ่ง วันรักษาวินัยหนึ่ง และวันส่งวันหนึ่ง เช่น จะรักษาอุโบสถใน
วัน ๘ ค่ำ จะต้องรับและรักษาศีลตั้งแต่วัน ๖ ค่ำ ตลอดไปจนถึงที่สุดของวัน ๘ ค่ำ คือได้รับอรุณ
ใหม่ของวัน ๑๐ ค่ำนั่นเองจึงหยุดรักษา

^๓ กรมการศาสนา, ศาสนพิธี เล่ม ๑, อ้างแล้ว, หน้า ๑ - ๕

การรักษาอุโบสถทั้ง ๒ อย่าง โดยเนื้อแท้ก็คือสมาทานรักษาศีล ๘ อย่างเคร่งครัด เป็นเอกัฒสมาทาน มันคงอยู่ด้วยความผูกใจจนตลอดกาลของอุโบสถที่ตนสมาทานนั้น จึงเป็นเหตุให้เกิดประโยชน์ได้บำเพ็ญกุศลที่สำคัญในพระพุทธศาสนา

ระเบียบพิธีการรักษาอุโบสถที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา มีดังนี้

ในวันที่จะรักษาอุโบสถ ฟังตื่นแต่เช้ามีดก่อนรุ่งอรุณ ชำระร่างกายให้สะอาด แล้ววาจาทรงอธิษฐานอุโบสถด้วยตนเองก่อนว่า

อิมิ อัญญุคสมนุณาคคิ พุทฺธปญฺญตุ อุโปสถิ อิมญจ รตุติ อิมญจ ทิวสํ สมมเทว อภิรฺกฺขิตฺตุ สมาทียามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานอุโบสถพุทธบัญญัติประกอบด้วยองค์แปดประการนี้ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดี มิให้ขาดมิให้ทำลาย ตลอดคืนหนึ่งและวันหนึ่งในเวลาวันนี้

แล้วรอเวลาอยู่อย่างสงบตามสมควร รับประทานอาหารเช้าแล้วไปสู่สมาคม ณ วัดใดวัดหนึ่งเพื่อรับสมาทานอุโบสถศีลต่อพระสงฆ์ตามประเพณี

ในวันอุโบสถ ภายในวัดพระสงฆ์จะลงประชุมกันในพระอุโบสถ เป็นต้น บางแห่งมีทำบุญตักบาตรที่วัดประจำ พระภิกษุสามเณรลงฉันอาหารบิณฑบาตพร้อมกันทั้งวัด เสร็จภัตตาหารเช้าแล้วกลับกุฏิ ทำสรีระกิจพอสมควรแล้วลงประชุมพร้อมกันอีกครั้งหนึ่งตอนสาย พอพระภิกษุสามเณรทำวัตรเสร็จแล้ว อุบาสกอุบาสิกาฟังทำวัตรเข้าร่วมกันตามแบบนิยมของวัดนั้น ๆ เมื่อทำวัตรจบแล้วหัวหน้าอุบาสกหรืออุบาสิกาฟังคุกเข้าประนมมือประกาศอุโบสถทั้งคำบาลีและคำไทยตามแบบกำหนด (ฟังศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ในที่นี้ไม่ได้นำมาแสดงไว้) เมื่อหัวหน้าประกาศจบแล้ว พระสงฆ์แสดงธรรมขึ้นนั่งบนธรรมมาสน์ ทุกคนฟังนั่งคุกเข่ากราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง แล้วกล่าวคำอาราธนาอุโบสถศีล พร้อมกันดังนี้

มยิ ภนฺเต ติสฺรเณน สห อัญญุคสมนุณาคคิ อุโปสถิ ยาจาม

ทุคฺคิยมปิ มยิ ภนฺเต ติสฺรเณน สห อัญญุคสมนุณาคคิ อุโปสถิ ยาจาม

คคฺคิยมปิ มยิ ภนฺเต ติสฺรเณน สห อัญญุคสมนุณาคคิ อุโปสถิ ยาจาม

จากนั้นคอยตั้งใจรับสรณคมนั้นและอุโบสถศีลโดยเคารพ โดยว่าตามคำที่ท่านบอกเป็นตอน ๆ ไป เมื่อจบคำสมาทาน พระสงฆ์จะว่า อิมานิ อัญฺญุ สิกฺขาปทานิ อุโปสถวเสน มนสิกริตฺวา สาธุกํ อุปฺปมาเทน รุกฺขิตฺตพฺพานิ ฟังรับว่า อาม ภนฺเต จากนั้นท่านจะกล่าวอานิสงส์แห่งศีล จบแล้วจึงกราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง นั่งราบพับเทียบประนมมือฟังธรรมเทศนาไปจนจบ แล้วฟังให้สาธุการและสวดประกาศตนพร้อมกัน ดังนี้

สาธุ สาธุ สาธุ

อหิ พุทธนุจ ธรรมนุจ

สงฆนุจ สรณิ คโต

อุปาสกคต เทเสถิ

ภิกขุสงฆสส สมมุขา

เอตัง เม สรณิ เขมมิ

เอตัง สรณมุตตมมิ

เอตัง สรณมามากมม

สพพทุกขา ปมูจเย

ยถาลลํ จเรยยาหิ

สมมาสมพุทฺธศาสนิ

ทุกขนิสฺสรณสฺเสว

ภาติ อสุสํ อนาคเต

คำสวดประกาศข้างต้นนี้ ถ้าผู้ว่าเป็นหญิงพึงเปลี่ยนคำที่ขีดเส้นใต้ตัวเอนไว้ คือ คโต เปลี่ยนเป็นว่า คตา, อุปาสกคต เปลี่ยนเป็น อุปาสิกคต และ ภาติ อสุสํ เปลี่ยนเป็นว่า ภาตินิสฺสํ นอกนั้นก็เหมือนกัน

เมื่อสวดประกาศจบแล้วกราบพร้อมกันอีก ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีตอนเช้า หลีกจากนั้นผู้รักษาอุโบสถพึงอยู่ที่วัด นั่งสนทนาธรรม ภาวนากรรมฐานตามสัปปายะของตน หรือ จะท่องบ่นสวดมนต์และอ่านหนังสือธรรมะต่าง ๆ ก็ได้ ถึงเวลาพึงรับประทานอาหารเสร็จก่อนเที่ยง แล้วจะพักผ่อนหรือปฏิบัติอะไรที่ปราศจากโทษก็ตามอัชฌาศัย พอได้เวลาบ่ายหรือเย็นจนค่ำพึง ประชุมกันทำวัตรค่ำ และถ้ามีเทศน์หัวหน้าพึงนั่งคุกเข่ากราบพระ ๓ ครั้ง แล้วกล่าวคำอาราธนา ธรรมพิเศษ (ตามแบบกำหนด)

เมื่ออาราธนาจบแล้ว พระภิกษุจะขึ้นแสดงธรรม พึงนั่งฟังธรรมโดยเคารพไป จนจบแล้วทุกคนพึงให้สาธุการและสวดประกาศตนพร้อมกันอย่างเดียวกับที่ท้ายเทศน์ในภาคเช้า และสวดประกาศต่อท้ายติดต่อกัน ไปอีกว่า

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา, พุทฺเธ กุณฺมมํ ปกตํ มया ยํ, พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺยณฺตํ, กาลนฺตเร สํวริตํ ว พุทฺเธ.

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา, ธรรมे กุณฺมมํ ปกตํ มया ยํ, ธรรมโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺยณฺตํ, กาลนฺตเร สํวริตํ ว ธรรมे.

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา, สงฺเฆ กุณฺมมํ ปกตํ มया ยํ, สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺยณฺตํ, กาลนฺตเร สํวริตํ ว สงฺเฆ.

ในช่วงเย็น ถ้าไม่มีเทศน์ พอทำวัตรจบผู้ประสงค์จะกลับบ้านพึงไปลาประธานสงฆ์ หรือประธานสงฆ์จะลงมารับในที่ประชุมก็แล้วแต่ธรรมเนียมของวัดนั้น ๆ แต่ถ้ามีเทศน์ผู้จะกลับบ้านพึงว่าดังนี้

หนฺตทานิ มยํ ภนฺเต อาปฺจูจฺจาม พหุภิกฺขุจา มยํ พหุภฺรณียา.

พระสงฆ์ผู้รับลา จะเป็นในที่ประชุมฟังเทศน์หรือบนกุฏิก็ตาม ฟังกล่าวคำว่า ยสุตทานิ ตุมहे กาลิ มณฺญฺย ผู้ลาฟังรับคำพระพร้อมกันว่า สาธุ ภาณฺเต แล้วกราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี^{๖๔}

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีในหมวดกุศลพิธีนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับพิธีกรรมในการ อบรมความดีงาม อบรมจิตใจ ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอัน ได้แก่ การแสดงตน เป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การรักษาศูโบสถศีล เป็นต้น เป็น พิธีกรรมที่พุทธบริษัทจะพึงปฏิบัติแก่ตนเอง เป็นบุญกุศลเฉพาะบุคคล

๒.๓.๒ หมวดบุญพิธี

ในหมวดบุญพิธีนี้ ได้แก่ พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของพุทธ ศาสนิกชน เป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของคนไทยทั่วไป ส่วนมากทำกันเกี่ยวกับเรื่องฉลองบ้าง เรื่อง ต้องการสิริมงคลบ้าง เรื่องตายบ้าง ในเรื่องเหล่านี้นิยมทำบุญทางพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญเลี้ยง พระและตักบาตร เป็นต้น จึงเกิดมีพิธีกรรมที่จะต้องปฏิบัติขึ้นและถือสืบ ๆ กันมาแต่โบราณกาล ฉะนั้น ในเรื่องพิธีทำบุญหรือที่เรียกว่า บุญพิธี นี้จึงแยกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) ทำบุญงานมงคล

๒) ทำบุญงานอวมงคล

บุญพิธีแต่ละประเภทมีความมุ่งหมายและเหตุผล ตลอดจนระเบียบปฏิบัติพิธี แตกต่างกันไปเป็นกรณี ๆ อีกหลายอย่าง ดังจะนำมาชี้แจงดังนี้

๑) ทำบุญงานมงคล

การทำบุญงานมงคล หมายถึง การทำบุญเลี้ยงพระ นิยมทั้งในงานมงคลและ งานอวมงคลทั่วไป ที่เรียกว่าทำบุญงานมงคลนั้น ได้แก่ การทำบุญเลี้ยงพระดังกล่าว เพื่อความสุข ความเจริญแก่จิตใจ โดยปรารถนาเหตุที่ดีเป็นมูล เกี่ยวกับฉลองความสำเร็จในชีวิต เช่น ฉลองพระบวช ใหม่ ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญแต่งงาน เป็นต้น

๒) ทำบุญงานอวมงคล

การทำบุญงานอวมงคล หมายถึง การทำบุญเกี่ยวกับเรื่องการตายดังกล่าวแล้ว นิยมทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือ ทำบุญหน้าศพ ที่เรียกว่า ทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วันหรือทำบุญหน้า

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖-๒๒.

วันปลงศพอย่างหนึ่งทำบุญอุทิศหรือทำบุญปรารภการตายของบรรพบุรุษหรือผู้ใดผู้หนึ่ง ในวันคล้ายกับวันตายของท่านผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างหนึ่ง^{๖๔}

หลักเกณฑ์ในการทำบุญ

หลักเกณฑ์การทำบุญในพระพุทธศาสนา ท่านแนะไว้ ๓ หลัก คือ หลักทาน หลักศีล หลักภาวนา ทั้ง ๓ หลักนี้เป็นหลักใหญ่ ๆ ดังนั้นในการทำบุญทุกครั้งถ้าจะให้ผลบริบูรณ์ต้องทำให้ครบทั้ง ๓ หลัก จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งเสียมิได้เพราะจะทำให้ผลบุญลดน้อยลง ในหลักการใหญ่ ๆ นี้เจ้าภาพควรจะได้ลงมือทำเอง ไม่ควรใช้ผู้อื่นทำหรือละเลยไปทำสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น เอาเวลาไปรับศีล ไปรับแขก เอาเวลาฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ไปจัดอาหารเสีย อย่างนี้เรียกว่าทำบุญไม่ครบหลัก ได้เพียงหลักทานแต่ขาดหลักศีลหลักภาวนาไปอย่างน่าเสียดาย และในหลักทานนั้นเล่าก็ต้องคำนึง อย่าให้ฟุ่มเฟือยหรือเกินความพอดี การทำบุญเป็นการประกอบศาสนพิธีอย่างหนึ่ง จึงควรให้ถูกหลักการดังกล่าวข้างต้น เมื่อประกอบถูกต้องแล้วย่อมได้ผลบุญ คือ ความสุขสบายใจ ไม่เดือดร้อนในภายหลังและเป็นเหตุให้ใจหมดจดจากกิเลส^{๖๕}

๑) พิธีทำบุญเลี้ยงพระ

การทำบุญที่ทำกันเป็นพิธีที่เรียกว่า พิธีทำบุญเลี้ยงพระ ส่วนมากมักทำกันที่บ้านของเจ้าภาพเอง และนิยมทำกันเป็น ๒ แบบ คือ

แบบแรก นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ที่บ้านในตอนเย็น แล้วดับบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระพิธีในตอนเช้าหรือตอนเพลตามสะดวก แบบนี้เรียกแบบสามัญว่าสวดมนต์เย็นฉันเช้า หรือสวดมนต์เย็นฉันเพล เป็นแบบที่นิยมกันมาแต่โบราณ

แบบสอง นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ในตอนเช้าหรือเพลแล้วดับบาตร ถวายภัตตาหารต่อกันไปเลย เพื่อประหยัดเวลาให้เสร็จในคราวเดียวกัน เป็นแบบที่นิยมในปัจจุบัน

แต่จะเป็นแบบใดก็ตาม ผู้เป็นเจ้าภาพ คือ เจ้าของงานหรือทายกที่เจ้าภาพเชิญมาเป็นพิธีกรจะต้องเตรียมการต่าง ๆ ไปตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

^{๖๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๕, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแล้ว, หน้า ๖๘.

(๑) นิมนต์พระสงฆ์ ตกแต่งบริเวณสถานที่ พิธี เตรียมที่ตั้งพระพุทธรูป และเครื่องบูชา วงด้ายสายสิญจน์ ปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ตามฐานะตั้งภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์

(๒) ต้อนรับพระ จุดธูปเทียนที่โต๊ะบูชา อาราธนาศีลและรับศีล อาราธนาพระปริตร ฟังพระเจริญพระพุทธรูป และจุดเทียนน้ำมนต์

(๓) ถวายข้าวพระพุทธรูป ถวายภัตตาหารเลี้ยงพระ ถวายไทยธรรม กรวดน้ำ ประพรมน้ำพระพุทธรูป และส่งพระ

กิจต่าง ๆ เจ้าภาพควรจะทำเอง ไม่ควรปลีกตัวไปทำกิจอื่น โดยปล่อยให้ผู้อื่นทำแทน นอกจากจะมีช่องโอกาสพอไปทำได้ เช่น ในขณะที่พระกำลังฉัน เป็นต้น จึงสมควรปลีกตัวไปทำ

การนิมนต์พระสงฆ์ ไปในงานพิธีต่าง ๆ มีคำเรียกอีกคำหนึ่ง คือ อาราธนา ทั้งสองคำนี้ใช้แทนกันได้ การนิมนต์พระสงฆ์นี้ควรนิมนต์พระก่อนจะถึงงานนาน ๆ หากว่าเจาะจงพระยังเป็นพระเถระผู้ใหญ่ควรให้ท่านกำหนดงานให้แล้วนิมนต์ท่านเลย ไม่เช่นนั้นท่านอาจติดกิจนิมนต์ที่อื่น ไม่อาจไปฉลองศรัทธาได้ จะนิมนต์ด้วยวาจาหรือหนังสือก็ได้ แต่นิมนต์ด้วยหนังสือถือว่าเหมาะที่สุด ซึ่งเรียกว่า วางฎีกา ข้อความในฎีกานั้นต้องแจ้งว่าทำบุญงานอะไร ระบุวันที่ เดือน ปี เวลา และชื่อที่อยู่ของผู้อาราธนาให้เรียบร้อย จะให้ท่านไปเองหรือจัดพาหนะรับส่งท่านอย่างไร ต้องหมายเหตุไว้ท้ายฎีกาด้วย เพื่อความสะดวกทั้งสองฝ่าย หรือจะให้พระท่านทำอะไรและนำอะไรที่ตนต้องการ เช่น น้ำบาตร ปิ่นโต เป็นต้น ไปในงานด้วยก็บอกไว้ในหมายเหตุ

สำหรับจำนวนพระที่จะนิมนต์นั้น ไม่กำหนดข้างมาก กำหนดเพียงข้างน้อย ไม่ต่ำกว่า ๔ รูป เพราะถือว่า ๔ รูปขึ้นไปครบองค์สงฆ์แล้ว ส่วนมากในงานมงคลนิยมนิมนต์เป็นจำนวนคี่ คือ ๕ - ๗ - ๙ รูป เว้นงานมงคลสมรสซึ่งนิยมเป็นจำนวนคู่ เพื่อเข้าบ่าวกับเจ้าสาวจะได้จัดเครื่องไทยธรรมถวายได้เท่า ๆ กัน และถือนิมิตคำว่า “คู่” เป็นเหตุ ในส่วนงานหลวงปัจจุบันนิยมนิมนต์เป็นจำนวนคู่ คือ ๑๐ รูปเป็นพื้น

ข้อควรปฏิบัติในการนิมนต์พระสงฆ์

๑) ถ้านิมนต์ในงานมงคล ใช้คำนิมนต์ว่า “ขออาราธนา เจริญพระพุทธรูป” ถ้านิมนต์ไปในงานอวมงคล ใช้คำว่า “ขออาราธนา สวดพระพุทธรูป” ควรใช้ให้ถูกแบบนิยม

๒) อย่าระบุชื่ออาหารที่จะทำถวาย หากระบุชื่ออาหารพระรับนิมนต์แล้วฉันอาหารชนิดนั้น หากไม่มีสมัยที่ได้รับกรวยวันให้ฉันได้ตามพระวินัยบัญญัติ หรือเป็นอาหาร

ประเภทเนื้อสัตว์ก็ผิดพระวินัย เกิดโทษแก่พระ จึงควรใช้คำนิมนต์เป็นคำกลาง ๆ ว่า “นิมนต์ฉันภัตตาหารเช้า (เพล)” หรือ “นิมนต์รับอาหารบิณฑบาตเช้า (เพล)” เป็นต้น^{๖๗}

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีในหมวดบุญพิธีนี้ ได้แก่ พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของพุทธศาสนิกชน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พิธีทำบุญในงานมงคล จะเป็นการทำบุญงานฉลอง งานที่ต้องการสิริมงคลในชีวิต และพิธีทำบุญในงานอวมงคล เช่น ทำบุญเรื่องตาย ทำบุญอุทิศบุญพรพบุรุษ ในพิธีการเหล่านี้นิยมทำบุญทางพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญเลี้ยงพระ ซึ่งพุทธศาสนิกชนจำเป็นต้องเข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้อง ไม่ว่าจะป็นหลักเกณฑ์ต่าง ๆ การนิมนต์พระสงฆ์ ขึ้นตอนต่าง ๆ ของพิธี

๒.๓.๓ หมวดทานพิธี

พิธีถวายทานต่าง ๆ เรียกว่า “ทานพิธี” การถวายทาน คือ การถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน ในพระพุทธศาสนาเรียกวัตถุที่ควรให้เป็นทานนี้ว่า “ทานวัตถุ” ซึ่งจำแนกไว้ ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑) ภัตตาหาร หมายถึงของขบเคี้ยวต่าง ๆ ๒) น้ำ รวมทั้งเครื่องดื่มอันควรแก่พระสงฆ์ ๓) ผ้า เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ จีวร ผ้าเช็ดตัว ผ้าห่ม ๔) ยานพาหนะ รวมทั้งการสงเคราะห์ปัจจัยค่าโดยสาร ๕) พวงมาลัยและดอกไม้ เครื่องบูชาชนิดต่าง ๆ ๖) ของหอม หมายถึง รูปเทียนบูชาพระ ๗) เครื่องอุปโล้ หมายถึง เครื่องสุขภัณฑ์ที่ใช้สำหรับชำระร่างกายให้สะอาด มีสบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น ๘) เครื่องที่นอนอันควรแก่สรีระ ๙) ที่อยู่อาศัย มีกุฏิเสนาสนะ และเครื่องสำหรับเสนาสนะ เช่น เติง ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ ๑๐) เครื่องตามประทีป มีเทียนจุดใช้แสงตะเกียง น้ำมันตะเกียง และไฟฟ้า

ทานพิธีนี้จะกล่าวเฉพาะทานพิธีสามัญ ที่จำเป็นและนิยมนำเพ็ญกันอยู่ทั่วไป อัน ได้แก่ การตักบาตร

๑) การตักบาตร

การตักบาตร คือ การเอาข้าวและกับทั้งคาวหวานใส่ลงในบาตรของพระ ด้วยอาการเคารพนอบน้อม กิริยานี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การใส่บาตร” จะตักบาตรเป็นประจำทุกวันในตอนเช้าหรือตักบาตรเฉพาะในวันเกิดของตน ในวันพระ ในวันสำคัญทางศาสนา ตักบาตรกับพระที่ออกบิณฑบาต หรือนำไปที่วัดก็ได้ หรือจะตักบาตรแก่ภิกษุรูปเดียวหรือหลายรูปก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ศรัทธาและกำลังฐานะของผู้ทำ จัดเป็นการตักบาตรทั้งสิ้น การตักบาตรนี้เป็นการทำบุญแบบง่าย ๆ ไม่ต้องพิธีรีตองอะไรมากทั้งอาหารที่นำไปตักบาตรก็ไม่ต้องเตรียมเป็นพิเศษอะไร ที่บ้านรับประทานกันอย่างไร ก็จัดแบ่งอย่างนั้น ไปตักบาตรเป็นใช้ได้ นอกจากจะตักบาตรในกรณีพิเศษ เช่น ในวันเกิดประจำปี หรือทำบุญอายุ อย่างนี้จะจัดเป็นพิเศษสักหน่อยก็ได้ และไม่เสียเวลามากนัก

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘-๖๙.

เพราะส่วนมากจะมีพระภิกษุสามเณรเดินบิณฑบาตผ่านหน้าบ้านทุกวันเป็นประจำอยู่แล้ว เพียงแต่เตรียมของแล้วตักบาตรก่อนออกไปทำงานหรือทำธุระประจำวันในบ้าน เท่านั้นที่สำเร็จประโยชน์แล้ว

การให้ทานด้วยการตักบาตร จัดเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนเป็นการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาทางหนึ่ง เพราะพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาทนำพระศาสนาสืบ ๆ กันมาด้วยการศึกษาเล่าเรียนเผยแผ่คำสอนและประพฤติปฏิบัติชอบ ย่อมต้องอาศัยอาหารที่ชาวบ้านตักบาตรนี้เองดำรงชีวิตอยู่ หากขาดการบำรุงเลี้ยงแล้วท่านก็อยู่ไม่ได้เพราะไม่มีกำลังอุดหนุน ในที่สุดก็ต้องสละเพศกันไป ศาสนาก็จะไม่มีผู้สืบต่อ การตักบาตรจึงเท่ากับว่าได้ให้กำลังให้สติปัญญาแก่พระภิกษุสามเณรเพื่ออยู่สืบต่อพระศาสนานั้นเอง

อนึ่ง การตักบาตรเป็นการฝึกให้คนสละความเห็นแก่ตัว ฝึกให้ยินดีในการเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการเริ่มต้น เพราะการตักบาตรเป็นการเสียสละทรัพย์ช่วยเหลือผู้อื่นไม่มากนัก หากทำได้เป็นประจำก็แสดงว่าได้ยกระดับจิตใจจากโลภะความหวงแหนเสียสละได้แล้ว ต่อไปก็จะสามารถเสียสละให้แก่ส่วนรวมได้มากขึ้นเรื่อย ๆ ตรงกันข้าม หากผู้ใดแม้การตักบาตรก็ยังทำไม่ได้ ก็อย่าหวังเลยว่าจะยินดีช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่านั้น ดังนั้น การตักบาตรจึงเท่ากับช่วยฝึกให้คนเริ่มต้นบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยน้ำใจ เป็นการเริ่มต้นฝึกให้คนยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นจากความเห็นแก่ตัว หันกลับมายินดีในการบริจาค ทำให้สังคมมีช่องว่างระหว่างกันแคบลง

ข้อควรปฏิบัติในการตักบาตร

- จัดเตรียมอาหารทั้งคาวหวาน หรือสิ่งของอื่นที่จะถวายพระเท่าจำนวนพระที่ต้องการจะตักบาตรให้พร้อมแต่เช้า ๆ หรือจะเตรียมบางอย่างไว้แต่กลางคืนก็ได้

- การตักบาตรต้องตักในเวลาอรุณขึ้น คือเวลาสว่างด้วยแสงอาทิตย์แล้วเสียก่อน อย่าตักบาตรในขณะที่ยังมีมืด ซึ่งเป็นเวลาวิกาลอยู่เพราะผิดพระวินัยของพระ อาหารที่จะตักบาตรนั้นพระท่านรับในเวลาวิกาลไม่ได้ ชินรับไปแล้วฉันเข้าก็ถือว่าฉันอาหารที่รับประเคนมาในเวลาวิกาล ถึงจะนำมาประเคนในกาลใหม่ ก็ประเคนไม่ฉันเพราะพระจับต้องก่อนแล้ว การตักบาตรในเวลาวิกาลเช่นนี้จึงเท่ากับสนับสนุนให้พระผิดวินัยนั่นเอง จะกลายเป็นโทษไปเสียอีก

- เมื่อพระเดินมาในระยะใกล้ ควรน้อมตัวลงยกมือไหว้แล้วกล่าวนิมนต์ให้ท่านได้ยินว่า “นิมนต์ครับ” หรือ “นิมนต์ค่ะ” เพื่อแสดงความเต็มใจที่จะถวาย บอกเจตนาให้พระทราบ

- ก่อนตักบาตรควรถอดรองเท้าเสียก่อนเป็นการแสดงความเคารพต่อพระ เพราะท่านไม่สวมรองเท้าออกบิณฑบาต เป็นการป้องกันมิให้พระผิดวินัยข้อที่รับของจากบุคคลผู้

ยืนอยู่สูงกว่าด้วย และเมื่อถอดรองเท้าแล้วก็ไม่ควรยืนบนรองเท้านั้น ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะเท่ากับไม่ได้ถอดนั่นเอง

- ก่อนตักบาตร ควรจับทานเสียบก่อน โดยนั่งกระหังใช้มือทั้งสองยกขึ้นข้าวหรือสิ่งของที่จักตักบาตรขึ้นจับเสมอน้ำผาก พร้อมทั้งนึกอธิษฐานในใจ

- ขณะตักบาตร อย่าให้ทัพพีหรือถ้วย หรือขันกระทบกับขอบบาตร ถ้าข้าวสุกติดทัพพีอย่าเคาะทัพพีกับขอบบาตร เพราะจะทำให้เกิดเสียงดัง

- เวลาตักบาตร ไม่ควรชวนพระสนทนา และไม่ควรถามพระว่าชอบอาหารชนิดนั้น ชนิดนี้ไหมจะทำถวาย เพราะถ้าเป็นอาหารที่ปรุงจากเนื้อสัตว์เมื่อพระตอบและฉันอาหารชนิดนั้นในวันต่อมา เป็นผิดพระวินัย จึงเกิดคำพังเพยว่า “ตักบาตรอย่าถามพระ”

- เมื่อตักข้าวใส่บาตรแล้ว ก็ใส่อาหารลาวหวานที่บรรจุลงในบาตรหรือในย่ามแล้วแต่กรณี ถ้ามีดอกไม้รูปเทียนถวาย ผู้ชายก็หีบส่งถวายท่านได้เลย ถ้าเป็นหญิงต้องวางไว้บนฝาบาตร หรือใส่ย่ามท่าน อย่างส่งใส่มือท่าน

- ตักบาตรถวายของเสร็จแต่ละรูปแล้ว ให้นำน้ำอมตวลงใจไว้ หรือนั่งลงใจไว้ ๑ ครั้ง ไม่ต้องไหว้ทุกครั้งที่ยถวายของแต่ละอย่าง

- หลังจากตักบาตรแล้วควรกวาดน้ำในขณะนั้นเลย โดยนึกอุทิศส่วนบุญให้แก่ญาติตามแบบกวาดน้ำย่อ หากมีเวลากลับเข้าบ้านแล้ว จึงกวาดน้ำโดยพิศดารอีกครั้งก็ได้

เพราะฉะนั้น ผู้ต้องการสั่งสมบุญที่ละน้อยในชีวิตประจำวัน จึงไม่ควรเว้นบุญกิจนี้เสีย แม้ไม่มีโอกาสได้ทำบุญใหญ่แต่หากได้ทำบุญย่อยด้วยการตักบาตรเป็นประจำ ก็จะประสบบุญไม่น้อยเหมือนกัน ตามพระคำรัสของพระพุทธองค์ว่า “การสั่งสมบุญนำความสุขมาให้”

แท้จริงบุญมีสองตอน คือ โดยผลกับโดยเหตุ โดยผลคือ ใจที่ร่าเริงเบิกบานเป็นสุข ปลอดโปร่งแจ่มใสอันเป็นสำนึกที่ได้มาจากการได้ทำความดี คือ บุญ โดยเหตุซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง เช่น ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น แต่ละเรื่องมุ่งให้เกิดผลที่จิตใจ คือ สภาพจิตใจที่ดีแจ่มใส สะอาด บริสุทธิ์ รวมความว่า บุญเป็นเครื่องชำระใจ ใจที่ถูกชำระอย่างถูกต้องวิธี ก็จะสะอาด ผ่องใส เป็นสาเหตุสำคัญที่จะบันดาลให้ชีวิตพบกับความสุข เพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีใจเป็นหัวหน้า ถ้าจิตใจใสสะอาด ผ่องแผ้วแล้ว ใจจะ ทำ พูด หรือจะคิด ความสุขย่อมติดตามเสมือนเงาติดตามตน ฉะนั้น^{๖๔}

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, ๗๑-๗๒.

สรุปได้ว่า ศาสนพิธีในหมวดทานพิธี คือ การถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน ในพระพุทธานุศาสนานี้เรียกว่า “ทานวัตถุ” ซึ่งจำแนกไว้ ๑๐ ประการ แต่ทานพิธีที่เป็นพิธีสามัญ ที่จำเป็นและนิยมบำเพ็ญกันอยู่ทั่วไป ได้แก่ การตักบาตร คือ การเอาข้าวและกับตักถวายทานใส่ลงในบาตรของพระ ด้วยอาการเคารพนอบน้อม กิริยานี้เรียกว่า “การใส่บาตร” ซึ่งเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนควรกระทำ เพราะเป็นการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรและสืบต่ออายุพระพุทธานุศาสนาทางหนึ่ง เป็นการฝึกให้คนตระหนักรู้เห็นแก่ตัว ฝึกให้ยินดีในการเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการเริ่มต้น ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงจำเป็นต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักทางพระพุทธานุศาสนาด้วย

๒.๓.๔ หมวดปกิณกพิธี

ปกิณก คือ เบ็ดเตล็ด หมวดนี้ได้รวบรวมพิธีกรรมที่เบ็ดเตล็ดนับเข้าในหมวดก่อน ๆ ไม่ได้ มาไว้หมวดหนึ่งต่างหาก เช่น วิธีแสดงความเคารพ วิธีประเคนพระและวิธีรับประเคน วิธีอาราธนาต่าง ๆ วิธีกรวดน้ำ วิธีสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน เป็นต้น สำหรับในงานวิจัยนี้จะกล่าวถึงวิธีแสดงความเคารพ วิธีประเคนพระและวิธีรับประเคน โดยสังเขป

๑) วิธีแสดงความเคารพ

ความเคารพ หมายถึง การตระหนักในความดีของบุคคลอื่นผู้มีความดีอยู่ในตัว เป็นการยอมรับความสำคัญของผู้อื่นด้วยน้ำใสใจจริง แล้วแสดงออกซึ่งความนับถือนั้นด้วยกาย วาจาที่อ่อนน้อมและถูกต้องทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้เห็นเด่นชัดว่าผู้ทำมีความเคารพนับถืออย่างจริงใจ มิได้เสแสร้งแกล้งทำหรือถูกบังคับให้ทำแต่อย่างใด นี่คือความหมายของความเคารพ

ความมุ่งหมายในการแสดงความเคารพ มีหลายประการ คือ

(๑) เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏว่าตนมีความนับถือด้วยกายและใจจริง โดยตระหนักและยอมรับแล้วว่าผู้ที่ตนเคารพนั้นมีคุณความดีควรค่าแก่ความเคารพจริง

(๒) เพื่อตอบสนองพระคุณความดีของผู้ที่ตนเคารพนั้นด้วยความอ่อนน้อม ถ่อมตนทางกาย วาจา จัดเป็นการบูชาพระคุณอย่างหนึ่ง

(๓) เพื่อรักษาระเบียบวัฒนธรรมอันดีงาม เพราะการแสดงความเคารพนี้เป็นวัฒนธรรมของชาติมาแต่โบราณกาล และสอดคล้องต้องกับหลักการทางพระพุทธานุศาสนาด้วย

(๔) เพื่อฝึกให้บุคคลยอมรับความดีของบุคคลอื่น ไม่ให้มองข้ามหรือปิดความดีนั้นเสียด้วยอำนาจทิฐิมานะ เป็นการลดทิฐิมานะของบุคคลได้ทางหนึ่ง

(๕) เพื่อฝึกให้บุคคลมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

(๖) เพื่อเปิดเผยคุณความดีของผู้ถูกเคารพและผู้แสดงความเคารพ

บุคคลผู้ควรแก่ความเคารพ

ธรรมดาคนทั่วไปย่อมจะมีคุณความดีและความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น ผู้ที่มีคุณความดีมากก็ควรค่าแก่ความเคารพมาจากบุคคลทั่วไป ผู้มีคุณความดีน้อยก็ควรค่าแก่ความเคารพน้อยลงไปตามคุณความดีนั้น ๆ เพราะฉะนั้น บุคคลใดประกอบด้วยคุณความดี มีผลงานและการปฏิบัติตนเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่โลกแก่สังคม ประกอบด้วยเมตตากรุณาและความไม่เห็นแก่ตัว เป็นพื้นฐานสงเคราะห์ อนุเคราะห์ชาวโลกให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข แนะนำในสิ่งที่ดีงามให้ประพฤติปฏิบัติตาม เป็นผู้เสียสละเพื่อผู้อื่นด้วยใจจริง โดยมีหวังผลตอบแทนจากผู้รับ ไม่ทอดลอยในการบำเพ็ญประโยชน์นั้น บุคคลนั้นจัดเป็นผู้ควรแก่ความเคารพแน่แท้ เป็นบุคคลที่ทุกคนควรได้ตระหนักในคุณความดีนั้น โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับการอนุเคราะห์ สงเคราะห์จากเขาคควรจะได้ยอมรับในคุณความดีนั้น ๆ ด้วยใจจริงและด้วยจิตสำนึกพร้อมเสมอที่จะแสดงความเคารพตอบแทน

เมื่อจัดประเภทบุคคลที่ควรแก่ความเคารพตามคุณความดีข้างต้นแล้ว ย่อมจำแนกได้ดังนี้

ทั่วไป	(๑) พระพุทธเจ้า	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของพุทธศาสนิกชน
	(๒) พระสงฆ์	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของบุคคลทั่วไป
	(๓) พระมหากษัตริย์	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของพสกนิกรทั่วไป
	(๔) บิดามารดา	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของบุตรธิดาทุกคน
	(๕) ครู อาจารย์	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของศิษย์ทุกคน
	(๖) ญาติผู้ใหญ่	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของวงศ์ญาติญาติ
	(๗) พี่	เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของน้อง ๆ

เหล่านี้ เป็นต้น

การแสดงความเคารพมีวิธีทำได้หลายวิธี ซึ่งส่วนใหญ่จะแสดงออกทางกาย ทั้งนี้เป็นไปตามกาลเทศะและฐานะของบุคคลผู้ควรเคารพ ส่วนมากตามประเพณีวัฒนธรรมไทย ซึ่งอนุโลมตามหลักพระพุทธศาสนาได้แสดงวิธีการแสดงความเคารพไว้หลายวิธี ตั้งแต่ง่ายไปถึงยาก เช่น การหลีกทางให้ การลุกขึ้นยืนรับ การให้ที่นั่ง การประนมมือ การไหว้ การกราบ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงความเคารพ

- (๑) ทำให้เกิดมงคลแก่ผู้ทำ คือ ผู้ทำย่อมเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ
- (๒) ทำให้เป็นคนน่ารักน่าเอ็นดู เพราะมีสัมมาคารวะดี
- (๓) ทำให้เกิดเมตตากรุณา มีไมตรีจิตต่อกัน ไม่มีเวรภัยและไม่มีศัตรูปองร้าย
- (๔) ทำให้เกิดในตระกูลสูงในทุกภพทุกชาติ

(๕) เป็นอุปนิสัยติดตามไป ทุกภพทุกชาติ^{๖๕}

๒) วิธีประเคนพระและวิธีรับประเคน

การประเคนพระ คือ การยกสิ่งของถวายพระด้วยอาการเคารพในพระผู้รับและในสิ่งของที่ถวาย เป็นการสนับสนุนให้พระได้ปฏิบัติตามพระวินัยได้ถูกต้อง เพราะมีพระวินัยห้ามมิให้พระภิกษุรับหรือหยิบสิ่งของมาขบฉันเอง โดยไม่มีผู้ประเคนให้ถูกต้องเสียก่อน สิ่งของที่ควรประเคนพระนั้น คือ อาหารคาวหวานทุกชนิด ผลไม้ เครื่องดื่มทุกชนิด เว้นแต่น้ำเปล่าที่ไม่ผสมสี เช่น น้ำฝน น้ำประปา เป็นต้น ซึ่งจะไม่ประเคนก็ได้

การประเคนพระที่ต้องตามหลักพระวินัยนั้น มีลักษณะที่กำหนดไว้ ๕ ข้อ คือ

(๑) สิ่งของที่จะประเคนต้องไม่ใหญ่เกินไป ขนาดคนพอมือกำล้างปานกลาง ยกขึ้นได้ ถ้าหากใหญ่เกินไปไม่ต้องประเคน

(๒) ผู้ประเคนต้องอยู่ในหัตถบาตร คือ อยู่ห่างจากพระผู้รับประมาณ ๑ ศอก

(๓) ผู้ประเคนน้อมสิ่งของเข้ามาส่งให้พระ ด้วยกิริยาอ่อนน้อมเป็นการเคารพ

(๔) การน้อมเข้ามานั้นจะส่งให้ด้วยมือก็ได้ใช้ของเนื่องด้วยกาย เช่น ใช้ทัพพีหรือช้อนตักอาหารใส่ในบาตรพระที่ท่านถืออยู่หรือสะพายอยู่ก็ได้

(๕) พระผู้รับ จะรับด้วยมือก็ได้ รับด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่น ใช้ผ้าทอดรับ ใช้บาตรรับ ใช้จานรับก็ได้

เมื่อการประเคนได้ลักษณะครบทั้ง ๕ นี้จึงเป็นอันประเคนถูกต้อง ถ้าไม่ได้ลักษณะ เช่น ของนั้นใหญ่และหนักจนยกไม่ขึ้น ผู้ประเคนอยู่นอกหัตถบาตร หรือผู้ประเคนเสือกส่งให้ เป็นต้น แม้จะได้ส่งให้พระแล้วก็ตาม ก็ถือว่ายังไม่ได้ประเคนอยู่นั่นเอง

วิธีประเคนพระ

- ถ้าเป็นผู้ชาย ให้นั่งคุกเข่าหน้าพระห่างจากท่านประมาณ ๑ ศอก ยกของที่จะประเคนส่งให้ท่านได้เลย

- ถ้าเป็นผู้หญิง ให่วางของที่จะประเคนลงบนผ้ารับประเคนที่ท่านทอดออกมารับ แล้วปล่อยมือเพื่อพระท่านจะได้หยิบของนั้น

- เมื่อประเคนเสร็จแล้วให้กราบ ๓ ครั้ง หรือไหว้ ๑ ครั้งก็ได้ ถ้าของที่จะประเคนมีมากซึ้งก็ให้ประเคนของให้หมดเสียก่อน จึงกราบหรือไหว้ ไม่นิยมกราบหรือไหว้ทุกครั้งที่ประเคน

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, ๗๓-๗๔.

- ถ้าพระผู้รับนั่งเก้าอี้ หรืออยู่บนอาสนะสูง ผู้ประเคนไม่อาจนั่งประเคนได้ ก็ให้ถอครองเท้าเสียก่อนแล้วยืนประเคนตามวิธีที่กล่าวแล้ว

- ของที่ประเคนแล้วห้ามคลุกหัดและต้องอีก เป็นเรื่องของพระท่านจะหยิบส่งกันเอง หากไปแตะต้องเข้าโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ถือว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะไม่ควร สิ่งของที่ไม่ใช่ของเคี้ยวของฉัน เช่น กระโถน จาน ช้อน แก้วเปล่า กระจาด เป็นต้นไม่นิยมประเคน^{๑๐}

อนึ่ง ในงานพิธีทางราชการยังมีงานอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันจะมีการจัดบ่อย ๆ เพราะมีความจำเป็นที่จะจัดให้งานมีรูปแบบที่สวยงาม อลังการ เช่น งานเปิดอบรม งานวางศิลาฤกษ์ งานยกช่อฟ้า งานเปิดป้าย เปิดอาคาร งานมอบรางวัล หรือเปิดงานใดงานหนึ่ง ในงานเหล่านี้ จะจัดให้มีพิธีสงฆ์ด้วย นิยมจัดเป็นรูปแบบดังนี้

- ๑) จัดสถานที่สำหรับประกอบพิธี เช่น ห้องประชุม เต็นท์พิธี
- ๒) นิมนต์พระสงฆ์ตามความต้องการ คือ ๕ ๗ ๙ หรือ ๑๐ รูป
- ๓) จัดตั้งอาสน์สงฆ์ในบริเวณพิธี จัดโต๊ะหมู่บูชา
- ๔) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะเป็นต้องใช้ เช่น เครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน แก้วน้ำ
- ๕) จัดเตรียมอุปกรณ์เฉพาะงานนั้น ๆ เช่น อุปกรณ์วางศิลาฤกษ์ อุปกรณ์เททอง อุปกรณ์ตัดริบบิ้นเปิดงาน อุปกรณ์ปลุกต้นไม้ อุปกรณ์เจิมและพรมน้ำพระพุทธมนต์ ไว้ให้พร้อม หากเป็นงานจัดเพื่อความเป็นสิริมงคล เช่น งานวางศิลาฤกษ์ เปิดป้ายอาคาร เททอง เป็นต้น
- ๖) ต้องวนสายสิญจน์จากสถานที่ประกอบพิธีหรือจากอาคาร มาที่โต๊ะหมู่บูชา พร้อมกับเหลือกุ่มสายสิญจน์ไว้ให้พระสงฆ์ถือด้วย
- ๗) จัดทำคำรายงาน คำกล่าวเปิด คำสวดดี คำถวายพระพรแล้วแต่กรณี
- ๘) จัดทำกำหนดการของพิธีนั้น ๆ

การจัดทำกำหนดการ คำรายงาน คำกล่าวเปิด คำกล่าวปิด คำสวดดี คำถวายพระพร และอื่น ๆ เป็นส่วนสำคัญของงาน ควรทำให้ชัดเจน เหมาะสม ใช้ถ้อยคำสำนวนให้ถูกต้องกับงาน กับบุคคล กับสถานที่ เช่น งานวางศิลาฤกษ์ คำรายงานหรือคำกล่าวเปิด ควรใช้คำลงท้ายว่า บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว... งานเปิดประชุม อบรมสัมมนา ควรใช้คำลงท้ายว่า บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว เป็นต้น ยิ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยแล้ว ผู้มีหน้าที่จัดทำเอกสารเหล่านี้ พึงระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะหากใช้ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสมแล้ว อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่งาน ถูกผู้รู้ตำหนิติเตียน ในความไม่รอบคอบได้หากไม่แน่ใจ ควรสอบถามไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนทำ

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, ๗๕-๗๖.

๘) จัดหาคุปป์จยัไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์

๑๐) จัดศาสนาพิธีกร ประชาสัมพันธ์ และเจ้าหน้าที่ประสานงานให้ชัดเจน

๑๑) จัดเตรียมอุปกรณ์ศาสนพิธีเช่นเดียวกับการปฏิบัติงานพิธีราชการ^{๖๐}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีทั้ง ๔ หมวด คือ ๑) หมวดกุศลพิธี เป็นพิธีการฝึกอบรมตนเพื่อพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น สูงขึ้น ได้แก่ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การรักษาอุโบสถศีล การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา ๒) หมวดบุญพิธี เป็นพิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของพุทธศาสนิกชน ซึ่งแยกเป็นการทำบุญงานมงคล และงานอวมงคล เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ ๓) หมวดทานพิธี คือวิธีการให้ทานเพื่อให้เกิดประโยชน์เกิดบุญ เช่น การตักบาตร ๔) หมวดปกิณกะ เป็นพิธีกรรมนอกเหนือจาก ๓ พิธีข้างต้น ได้แก่ การแสดงความเคารพ การประเคนพระการรับประเคน และอื่น ๆ ดังนั้น พุทธศาสนิกชนควรมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมด้วย

๒.๔ สภาพพื้นที่ทำการวิจัย

๒.๔.๑ ประวัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ พระครูสถิตสถิตวฑฒน์ (พระอุดมศีลคุณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบูรณศิริฯ) ได้นำ นางสาวจรรณู ภูไท และนางจำเริญ ไวยยานุวัตี เข้ากราบทูลน้อมถวายที่ดิน จำนวน ๖๒ ไร่เศษ แต่สมเด็จพระญาณสังวรฯ องค์นายกสภามหาวิทยาลัย พร้อมทั้งโอน โฉนดที่ดินแปลงนี้ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย และทางมูลนิธิฯ ได้มอบที่ดินดังกล่าวให้กับสภาการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ เพื่อจัดสร้างเป็นวิทยาเขตแห่งที่ ๒ การดำเนินการได้เริ่มขึ้นเมื่อประธานกรรมการสภาการศึกษาฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างและดำเนินการในด้านต่าง ๆ ระยะเวลาแรกได้สร้างที่พักชั่วคราว คือ กุฏิมุงจาก ๓ หลัง และศาลา ๑ หลัง มีพระภิกษุและสามเณรมาอยู่ประจำ ตอนแรกชาวบ้านเข้าใจว่ามีการสร้างวัดใหม่ จึงเรียกสถานที่นี้ว่า “วัดใหม่คลองแค” และเรียกกันมาจนถึงทุกวันนี้ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๒ สมเด็จพระญาณสังวรฯ ประธานกรรมการ ได้มาดูที่ดินที่จะสร้างวิทยาเขตฯ อย่างไม่เป็นทางการ พร้อมด้วยพระเถระระดับผู้บริหารของสภาการศึกษาฯ มีพระญาณวโรดม เป็นต้น

^{๖๐} กรมการศาสนา, คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธี, อ้างแล้ว, หน้า ๘๑-๘๓.

๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ เสด็จทรงเททองหล่อพระประธาน สำหรับประดิษฐาน ณ ศาลาเอนกประสงค์ วังศิลาฤกษ์หอฉันและกุฏิอุสส. และถือวันอันเป็นมงคลนี้ ว่าเป็นวันสถาปนาวิทยาเขตแห่งนี้ ประธานกรรมการ สภาการศึกษา ได้มีคำสั่งที่ ๒๑/๒๕๓๓ ให้จัดตั้งเป็นวิทยาเขตแห่งที่ ๒ โดยใช้ชื่อว่า “วิทยาเขตอ้อมน้อย” ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ ๒๖ หมู่ที่ ๗ ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และมีคำสั่งที่ ๑๕/๒๕๓๔ แต่งตั้งกรรมการบริหาร “วิทยาเขตอ้อมน้อย” ขึ้นหนึ่งชุด

ในปี ๒๕๓๗ วิทยาเขตอ้อมน้อย ได้รับพระราชทานนามใหม่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีว่า “วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์” พร้อมทั้งพระราชทานอักษรพระนามาภิไธย “สร” เป็นตราประจำวิทยาเขต และได้รับพระราชทานพุทธภาษิตประจำวิทยาเขตว่า “สิริ โภคานมาสโย” แปลว่า “สิริเป็นที่อาศัยแห่งโภคทรัพย์”

อนึ่ง ได้พระราชทานพระนามาภิไธยให้เป็นนามของมูลนิธิว่า “มูลนิธิสิรินธรราชวิทยาลัย” และศูนย์เด็กเล็กว่า “ศูนย์เด็กเล็กวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” กับทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์

วิทยาเขตแห่งนี้ตั้ง ก่นมา โดยที่มิได้อาศัยวัดใดวัดหนึ่งเหมือนกับวิทยาเขตแห่งอื่น จึงต้องสร้างที่พักอาศัยสำหรับอาจารย์เจ้าหน้าที่และนักศึกษา ต่อมาเมื่อมีพระภิกษุสามเณรอยู่ประจำ และเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี จึงขอตั้งเป็นวัด กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งวัด เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานนามวัดว่า “วัดสิริธรเทพรัตนาราม” และทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์

วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เชิญอักษรพระปรมาภิไธย จปร. ประดิษฐานที่หน้าบันไดอาคารเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ตั้งสาขาวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ สาขา ๑ บ้านแพ้ว (ตามคำสั่ง สภาการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัย ที่ ๐๘/๒๕๓๘ ลงวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘)

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเททองหล่อพระประธาน ๒ องค์ เป็นพระนาครปรกขนาด ๓๘ นิ้ว กับพระไพรีพินาศ เฉพาะพระเศียร พระนาครปรกนำไปเป็นพระประธาน ณ หอประชุมอาคาร “หอสมุดสิรินธร” พระไพรีพินาศ นำไปประดิษฐาน ณ ศาลากลางสระน้ำวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย สาขา ๑ บ้านแพ้ว และทรงเปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและอาคารเรียนศูนย์เด็กเล็กฯ

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ พระราชทานราชานุญาตให้อันเชิญพระนามาภิไธยเป็นนามของวิทยาเขตสาขาแห่งที่ ๑ ว่า “วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ในพระราชูปถัมภ์สาขาบ้านแพ้ว

วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เสด็จทรงรับศาลา ๘๔ พรรษา

วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม และทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนศูนย์เด็กเล็กฯ

วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ พระญาณวโรดม อุปนายกสภามหาวิทยาลัย เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ อาคารหอพัก ๘๔ ปี

การจัดการ การบริหาร มีรองอธิการบดี เป็นผู้บริหารและเป็นแกนนำในการจัดการบริหาร การเรียนการสอนของวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีการแบ่งสายงานย่อยเป็น ๓ ส่วนงานคือ

งานสำนักงานวิทยาเขต

มีผู้อำนวยการ เป็นผู้กำกับดูแล ดำเนินกิจการตามนโยบายของมหาวิทยาลัย บริหารงบประมาณเพื่อกิจการของวิทยาเขต บริหารงานบุคคล งานการเงินและบัญชี การติดตามประสานงาน แผนและงบประมาณฯ สนับสนุนปรัชญาที่ว่า “บริหารงาน บริหารงบ เพื่อพัฒนาวิทยา”

งานศูนย์บริการวิชาการ

มีผู้อำนวยการ คอยกำกับและรับผิดชอบ มีภารกิจในการให้บริการวิชาการ ประชาสัมพันธ์การวิจัย การเผยแพร่ผลงานการอบรมสัมมนาและข้อมูลสารสนเทศดำเนินงานบริการวิชาการแก่ชุมชน สนับสนุนปรัชญาที่ว่า “บริการวิทยา พัฒนาความรู้ เชิดชูคุณธรรม”

งานวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มีผู้อำนวยการ คอยกำกับดูแลและรับผิดชอบ มีภารกิจในการจัดการศึกษาตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ส่งเสริมให้อาจารย์มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยให้ตระหนักถึงหน้าที่ ในฐานะความเป็นครู ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอน และผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม การติดตามประเมินผลการศึกษา และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สนับสนุนปรัชญาที่ว่า “คุณธรรม นำหน้า วิชาเลิศล้ำ ชี้นำสังคม”

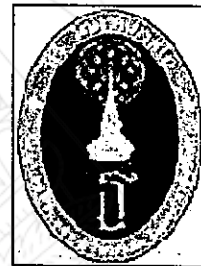

ในทุก ๆ ส่วนงานจะมีผู้ดูแลรับผิดชอบและประสานงานกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการศึกษาในแต่ละสาขาวิชามีการขยายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพมากขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่กำลังมีการปฏิรูปการศึกษากันอยู่ในขณะนี้ นอกจากการจัดการ การบริหาร อันเป็นกิจกรรมภายในแล้วยังได้ส่งคณาจารย์ และนักศึกษาออกไปอบรมศิลปกรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ประชาชน ตามสถานศึกษา ตามหน่วยงานราชการและชุมชนต่าง ๆ เช่น จัดให้มีโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ให้กับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา มีโครงการเข้าค่ายคุณธรรมตามสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งในบริเวณพื้นที่วิทยาเขต ฯ และในเขตหลาย ๆ จังหวัด ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ^๒

ตรามหาวิทยาลัย

ตราประจำวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษา “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

พระลือชัย อินุทยโส (นราทอง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทาน ข้าราชการ อุบาสก และอุบาสิกา มีความเห็นว่า ทานที่คิดว่าได้ปฏิบัติมากที่สุดคือ อามิสทาน ทานข้อที่สำคัญที่สุด คือ ธรรมทาน เหตุผลในการให้ทาน ข้าราชการ มีความคิดเห็นว่า ให้ทานเพราะต้องการบำเพ็ญบุญ ในขณะที่อุบาสก อุบาสิกา

^๒วิทยาลัยศาสนศาสตร์, คู่มือการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑-๑๔.

ความเห็นตรงกันว่า ให้ทานเพราะความศรัทธา การให้ทานที่ได้รับผลมากที่สุด เป็นสังฆทาน ทานที่ควรให้แก่ใครมากที่สุดมีความเห็นตรงกันว่า ให้แก่พระภิกษุสามเณร การทำบุญให้ทานส่วนมาก อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย บรรพบุรุษ ส่วนมากจะให้ทานตามโอกาส ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติในการให้ทานของข้าราชการ อุบาสก และอุบาสิกา อยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการให้ทานของข้าราชการ อุบาสก และอุบาสิกา อยู่ในระดับมาก ลักษณะในการให้ทานข้าราชการ อุบาสก และอุบาสิกา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ปัญหาจากการเข้าใจเรื่องทาน คือ การติดอยู่แค่วัตถุทาน ไม่เข้าใจทานในระดับสูงขึ้นไป ได้แก่ ธรรมทานและอภัยทาน และมองเห็นผู้ให้ทานเป็นคนดีทั้งหมด ทั้งที่ผู้ให้ทานบางคนอาจได้มาซึ่งวัตถุทานอันไม่บริสุทธิ์^{๑๓}

พระมหาสมชาย ฝึะผาบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านประสพการณ์ในการจัดหรือปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี พบว่า ทั้งหมดเคยมีประสพการณ์ในการจัดหรือปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี และ นักเรียนสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีได้ถูกต้อง คือ การกราบพระ ไหว้พระ และด้านความต้องการเรียนรู้ พบว่านักเรียนทั้งหมดมีความต้องการที่จะเรียนรู้ และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับศาสนพิธี โดยส่วนมากให้เหตุผลดังนี้ คือ ๑) ในฐานะที่เป็นชาวพุทธจึงมีความต้องการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี ๒) จะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ๓) เป็นชาวพุทธควรรู้เรื่องศาสนพิธีอย่างถูกต้อง ๔) อยากรู้ว่าที่ปฏิบัติไปแล้วถูกหรือผิด ๕) อยากมีประสพการณ์ เพราะอยู่โรงเรียนไม่ได้ฝึกอบรม ๖) อยากได้ความรู้ และ ๗) จะได้มีความรู้เรื่องศาสนพิธีและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน^{๑๔}

พระมหาอนนท์ ชวนาภิญ (แสนแป้) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎก ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์

^{๑๓} พระถื้อชัย อินุทยโส (นราทอง), “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, ๑๐๒ หน้า.

^{๑๔} พระมหาสมชาย ฝึะผาบ, “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), ๒๕๔๕, ๒๖๒ หน้า.

ทั้งหลายผู้ที่ปรารถนาพระสัพพัญญู ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีเป็นข้อแรกก่อน ต่อมาจึงบำเพ็ญบารมีข้ออื่น ๆ ต่อไป พุทธศาสนิกชนชาวไทยเมื่อได้ศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกแล้ว จะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องในการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้คำสอนเรื่องทานซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เห็นได้จากนิสัยของคนไทย คือ มักทำบุญสุนทานเป็นประจำ และเป็น การกำจัดกิเลส คือความตระหนี่และความโลภภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปอีกด้วย^{๙๕}

จรงค์ ฤทธิประวัติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รายงานการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี วิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปราจีนบุรี เขต ๑” ผลการศึกษาพบว่า ๑) ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี วิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เขต ๑ ที่พัฒนาขึ้นมีค่าเท่ากับ ๘๗.๗๔/๘๖.๑๓ ๒) ค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี วิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เขต ๑ มีค่าเท่ากับ ๐.๘๐๐๖ ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๘๐.๐๖ ๓. เมื่อผ่านการเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี วิชาพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เขต ๑ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ ๘๐ ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๑ ๔. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องหลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี วิชาพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เขต ๑ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ๓ ลำดับแรก ได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูป

^{๙๕} พระมหาอานนท์ ชวนาภิภู (แสนแป้), “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, ๑๐๒ หน้า.

ทำให้ข้าพเจ้าสามารถศึกษาและฝึกปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเอง เนื้อหาในบทเรียนสำเร็จรูปน่าสนใจ และการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปทำให้เข้าใจสาระการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ตามลำดับ^๖

จิต พุดหอม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๐” ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้ ๑) การศึกษาผลการเรียนรู้ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาและวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน ๑๐ คน ๒) การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี ระดับต่ำ ($X = ๒๗.๕๕$ และ $SD = ๒.๐๕$) และกรณีหลังเรียน นักเรียนมีผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี โดยใช้สื่อประสม ระดับสูง ($X = ๔๓.๒๖$ และ $SD = ๕.๔๓$) ๓) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้สื่อประสม พบว่า นักเรียนมีความสามารถในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ๔) ผลการศึกษาทักษะการทำงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้ชุดการสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ($X = ๕.๒๗$ และ $SD = ๐.๘๖$) ๕) ผลการศึกษาความมีวินัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องศาสนาพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้สื่อประสม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($X = ๘.๕๘$ และ $SD = ๐.๗๗$) และเมื่อพิจารณาแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีวินัยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี โดยใช้สื่อประสมอยู่ในระดับสูงทั้งหมด ๑๒ แผนการจัดการ ๖) ผลการศึกษาความพึงพอใจในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

^๖จรงค์ ฤทธิ์ประวัตติ, “รายงานการพัฒนารูปแบบบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี วิชาพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒”, รายงานการวิจัย, (โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เขต ๑), ๒๕๕๐, ๗๖ หน้า.

ปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ หลังได้รับการสอนโดยใช้ชุดสื่อประสม พบว่าในภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๒๕$ และ $SD = ๐.๔๖$)^{๑๗}

สีธาตु ถนอมรัก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษก กรณีศึกษา บ้านแคนตง ตำบลสระบัว อำเภอแคนตง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนตงเกิดจากความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งเป็นการเชื่อตั้งเดิม โดยเชื่อว่าวัตถุมงคลที่ผ่านพิธีกรรมพุทธาภิเษกสามารถลดบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดี ๆ ได้ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต มีอิทธิพลด้านจิตใจ การสร้างอุปนิสัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นระเบียบของสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวบ้านเป็นไปด้วยความสงบสุข ดังนั้นพิธีกรรมพุทธาภิเษกจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีและจะทำให้สังคมสงบสุข

แนวทางในการอนุรักษ์พิธีกรรมพุทธาภิเษกมีแนวทาง ดังนี้

- ๑) จัดทำเป็นประเพณีประจำปีในท้องถิ่น เพื่อให้มีการสืบทอดต่อกันรุ่นต่อไป
- ๒) ทำการศึกษาพิธีกรรมพุทธาภิเษกในท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และรวบรวมและนำมาปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นทำเป็นเอกสารเผยแพร่แจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านและประชาชนทั่วไป รวมถึงองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้อง
- ๓) ส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ และเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมพุทธาภิเษกที่มีต่อสังคมส่วนรวม จากผลดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรอนุรักษ์พิธีกรรมพุทธาภิเษกนี้ไว้ให้อยู่คู่กับสังคมสืบไป^{๑๘}

^{๑๗}จิต พุดหอม, “การศึกษาผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๐”, รายงานการวิจัย, (โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์), ๒๕๕๐, ๘๕ หน้า.

^{๑๘}สีธาตु ถนอมรัก, “ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษก กรณีศึกษาบ้านแคนตง ตำบลสระบัว อำเภอแคนตง จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), ๒๕๕๑, ๑๓๗ หน้า.

พระอุทัย ยโสธร (พิมพ์โคตร) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของ พุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อยนิยมซื้อถังสังฆทาน ไปถวายพระหรือนิยมทำบุญในวันธรรมมัสสวนะ (วันพระ) หรือวันสำคัญ ๆ เพราะมีความเข้าใจว่า ทำบุญในวันสำคัญ ๆ จะได้บุญมาก ขอพรสิ่งใดก็จะได้รับสมปรารถนา ส่วนในวันอื่น ๆ นอกจากวันพระหรือวันสำคัญ ๆ กับไม่ค่อยมีคนทำบุญ บางคนทำบุญติดบาตรอธิษฐานอยากขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ อยากถูกหวยรวยสลากกินแบ่ง หรือกลัวญาติพี่น้องที่สูญเสียชีวิตไปแล้วไม่มีอยู่มีกิน เป็นต้น ความเข้าใจเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย เสียเงิน เสียทอง เสียเวลา ผลาญเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้จะกลายเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชนเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านทานมัย รองลงมาคือด้านภาวนามัยและด้านศีลมัย

๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พุทธศาสนิกชนเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ที่มีเพศอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ผู้มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญโดยรวมแตกต่างกัน เมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน พบว่า ผู้มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญด้านทานมัยแตกต่างกัน และผู้มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญด้านภาวนามัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง^{๑๕}

พระนิธ มานิต (หัตถาพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๕๑ และจำแนกในแต่ละด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า

^{๑๕} พระอุทัย ยโสธร (พิมพ์โคตร), “ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, ๑๗๒ หน้า.

ด้านกุศลพิธี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ฆราวาสปฏิบัติต่อพระสงฆ์ เรียกว่ากุศลพิธี และงานทอดกฐินไม่จัดเป็นกุศลพิธี อยู่ในระดับมาก ส่วน กุศลพิธี คือพิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเท่านั้น และ พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาปัจจุบันมี ๔ วัน อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านปกิณกพิธี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปกิณกพิธี คือพิธีงานเบ็ดเตล็ด และ งานพุทธาภิเษก จัดเป็นงานปกิณกพิธี อยู่ในระดับมาก ส่วนการทำบุญในงานแต่งงานจัดเป็นงานปกิณกพิธี อยู่ในระดับปานกลาง และงานโกนจุก จัดเป็นงานปกิณกพิธี อยู่ในระดับน้อย

ด้านทานพิธี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๔๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การถวายทาน คือ การถวายวัตถุที่ควรให้ทาน อยู่ในระดับมาก การถวายทานแบบไม่เจาะจงเรียกว่า “ปาฏิบุคลิกทาน” อยู่ในระดับปานกลาง และ ทานวัตถุมี ๕ อย่าง เครื่องอุปโภคบริโภค หมายถึง คริมกันแดด แล้ง เป็นต้น

ด้านบุญพิธี อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๓๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า งานอวมงคล คือ งานทำบุญอุปัชฌาย์พระภิกษุ อยู่ในระดับมาก ส่วน งานมงคล คือ งานทำบุญเลี้ยงพระฉลองพระใหม่ เป็นต้น และบุญพิธีเป็นประเพณีที่พระสงฆ์ปฏิบัติสืบทอดกันมา และบุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคลและงานวันสำคัญทางศาสนา^{๑๐}

พระปลัดมานิตย์ จิรมโน (เชี่ยวชาญ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในพระพุทธศาสนาของชุมชนวัดคีตวุด แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาพบว่า ๑) ประชาชนในชุมชนวัดคีตวุดมีความเห็นต่อพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในพระพุทธศาสนา โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๒ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน มีรายละเอียดคือ ด้านการต่ออายุ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๑๕ ด้านการจัดงานศพ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๐ ด้านการทำบุญอุทิศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๐ ๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในชุมชนวัดคีตวุดที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายพระพุทธศาสนา โดยรวมทั้ง ๓ ด้านไม่แตกต่างกัน ๓) ประชาชนได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สำคัญคือ ๑) ด้านการต่ออายุ ประชาชนไม่ทราบว่าวัดคีตวุดสามารถทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำบุญต่ออายุได้จึง

^{๑๐}พระนิธิต มานิตโด (หัตถาพันธ์), “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียนโรงเรียนวัดครุ นอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔, ๑๑๑ หน้า.

ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ทั่วถึงประชาชน ๒) ด้านการจัดงานศพ การจัดงานศพมีขั้นตอนมากและมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณมากและเกินความจำเป็นของประชาชนที่มีรายได้น้อย จึงควรมีขั้นตอนการจัดงานศพที่เรียบง่ายและประหยัด เพื่อสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย และ ๓) ด้านการทำบุญอุทิศ ขาดการจัดการเรื่องการรับกนิมนต์ของพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จึงควรมีการจัดการมีประสิทธิภาพ^{๑๑}

พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์ (ชัยรัตน์ สุพุทธจิตโต) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนอำเภอกาฬจิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนอำเภอกาฬจิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านการใช้อุปกรณ์ในการสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ด้านการใช้วิธีการเผยแพร่ ด้านอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยี และ ด้านรูปแบบวิธีการเผยแพร่ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนอำเภอกาฬจิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับช่วงชั้นเรียน ระดับชั้นเรียนธรรมศึกษา และขนาดโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ พบว่า นักเรียนธรรมศึกษาที่มีอายุ ระดับช่วงชั้นเรียน และขนาดโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนธรรมศึกษาที่มีเพศ และระดับชั้นเรียนธรรมศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในเรียนไม่แตกต่างกัน^{๑๒}

^{๑๑} พระปลัดมานิตย์ จิรมโน (เชี่ยวชาญ) , “พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในพระพุทธศาสนา ของชุมชนวัดคีตาค วัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสตวรรษมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔, ๑๒๗ หน้า.

^{๑๒} พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์ (ชัยรัตน์ สุพุทธจิตโต), “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนอำเภอกาฬจิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔, ๑๕๐ หน้า.

ศรุดา บุญธรรมกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ชุดการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ สาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม จริยธรรม เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนท้าวสุรนารี (๒๕๒๑)” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ชุดการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ สาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม จริยธรรม เรื่อง การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ๘๐/๘๐ ๒) ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ ๓) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชุดการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชุดการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โดยภาพรวมเหมาะสมมาก และแบบทดสอบหลังเรียนช่วยให้นักเรียนรู้ความก้าวหน้าในการเรียน ด้านประโยชน์ของชุดการเรียนรู้มีความเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด^๔

พระมหาสมาน เดชวโร (ฆ้องนอก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจที่มีต่อการถวายสังฆทานของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี มีความเข้าใจต่อการถวายสังฆทาน โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ก็คือด้านจุดมุ่งหมายของการถวายสังฆทาน อยู่ในระดับมาก ด้านพิธีกรรม อยู่ในระดับมาก และด้านเครื่องไทยธรรม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สำหรับด้านพิธีกรรม พบว่า นักศึกษามีความเข้าใจว่า การถวายสังฆทานต้องเจาะจงพระดัง ๆ หรือเจ้าอาวาสเท่านั้น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ในพิธีถวายสังฆทานต้องถวายกับพระสงฆ์ ๔ รูปขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ เมื่อกล่าวคำถวายแล้วไม่จำเป็นต้องประเคนสิ่งของนั้นก็ได้อ อยู่ในระดับมาก

^๔ศรุดา บุญธรรมกุล, “ชุดการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม จริยธรรม เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนท้าวสุรนารี (๒๕๒๑)”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), ๒๕๕๔, ๑๖๑ หน้า.

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจต่อการถวายเป็นสังฆทาน โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน^{๔๔}

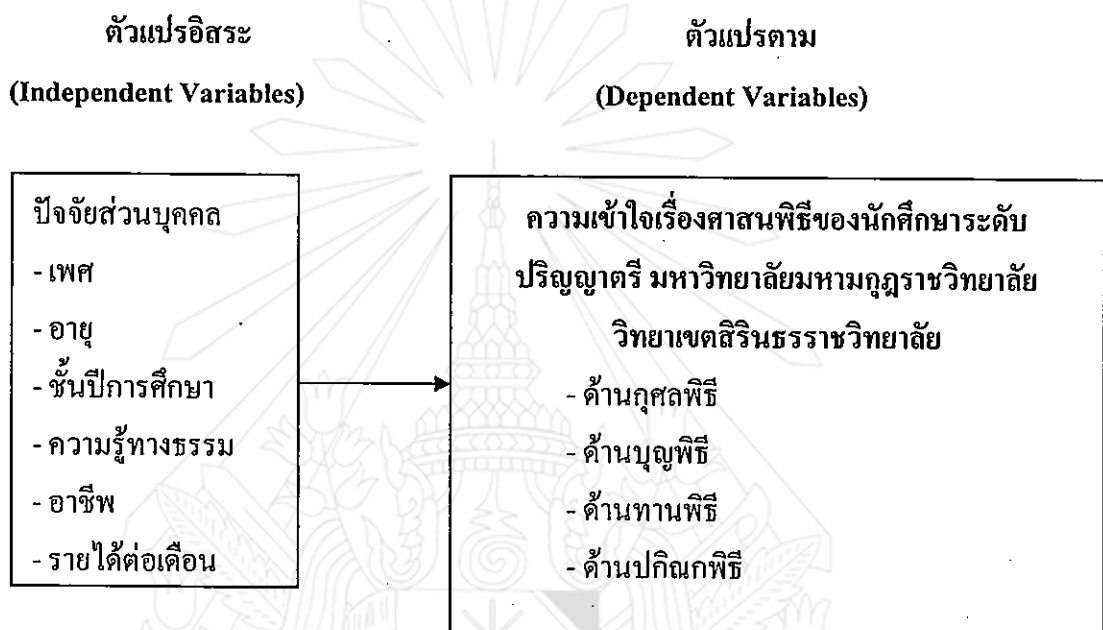
สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ นี้ มีทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและใกล้เคียงกับเรื่องที่ศึกษา จึงนำมาสนับสนุนงานวิจัยนี้ ให้พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะนักศึกษาได้นำมาศึกษาให้เข้าใจถึงศาสนพิธี ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นทั้งคำสอนและแนวทางการปฏิบัติให้ได้ผลทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

^{๔๔}พระมหาสมาน เดชวโร (ชื่องานอก), “ความเข้าใจที่มีต่อการถวายเป็นสังฆทานของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕, ๑๕๖ หน้า.

๒.๖ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับศาสนพิธี และแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนพิธีตามหลักพระพุทธศาสนาของกรมการศาสนา^{๕๕} และพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๕๖} มาสรุปเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

^{๕๕} กรมการศาสนา, ศาสนพิธี เล่ม ๑, อ่างแก้ว, หน้า ๒๖-๕๔.

^{๕๖} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), แนวปฏิบัติศาสนพิธี, อ่างแก้ว, หน้า ๒๖-๕๔.

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” นี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- ๓.๕ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวัดค่าตัวแปร
- ๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากร

ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวนทั้งสิ้น ๕๕๘ คน^๑ ดังตารางที่

๓.๑

---

^๑ฝ่ายทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, “ยอดนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖”, หน้า ๒, (อัดสำเนา).

ตารางที่ ๓.๑ แสดงรายละเอียดนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖

ระดับชั้นปีการศึกษา	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)	รวม (คน)
ชั้นปีที่ ๑	๕๐	๕๕	๑๐๕
ชั้นปีที่ ๒	๓๕	๖๐	๙๕
ชั้นปีที่ ๓	๕๑	๑๓๕	๒๒๖
ชั้นปีที่ ๔	๗๑	๕๗	๑๒๘
รวม	๒๕๗	๓๘๗	๕๕๔

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวนทั้งสิ้น ๒๓๔ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเกรจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเกรจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)^๒ จากบัญชีรายชื่อนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๕๕๔ คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๓๔ คน ต่อจากนั้นจึงใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยวิธีหยิบครั้งละ ๑ ใบ และนำใบที่หยิบได้คืนเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓ เครื่องมือใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ๑ ชุด โดยโดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๖ ข้อ คือ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

^๒ ยุทธ ไกรวรรณ, พื้นฐานการวิจัย ฉบับปรับปรุงใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๔.

ตอนที่ ๒ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน ดังนี้ คือ ๑) ด้านกุศลพิธี, ๒) ด้านบุญพิธี, ๓) ด้านทานพิธี และ ๔) ด้านปกิณกพิธี มีคำถามทั้งหมด ๒๔ ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ โดยกำหนดค่าดังนี้

กรณีที่ ๑ ตอบถูก ข้อ ๒,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๓,๑๗,๑๘,๑๙,๒๒ และ ๒๔

ใช่   มีค่าเท่ากับ   ๑

ไม่ใช่   มีค่าเท่ากับ   ๐

กรณีที่ ๒ ตอบถูก ข้อ ๑,๓,๔,๘,๑๑,๑๒,๑๔,๑๕,๑๖,๒๐,๒๑ และข้อ ๒๓

ใช่   มีค่าเท่ากับ   ๐

ไม่ใช่   มีค่าเท่ากับ   ๑

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นปลายเปิด คือ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะความคิดเห็น

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๒ สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม ๒ ประเภท คือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

๓.๔.๓ นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

๓.๔.๔ นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน คือ

๑) พระมหาพรประสงค์ ปริญญาวรเมธี

วุฒิการศึกษา ปธ. ๓, พธ.บ, ศศ.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒) ดร. วิญญู กิณะเสน

วุฒิการศึกษา ป.ธ.๖, อ.บ., ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), Ph.D. (Buddhist studies)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๓) นางสาวสุสดี โตสวัสดิ์

วุฒิการศึกษา บธ.บ. (บริหารงานทั่วไป), ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +๑ แนใจว่าสอดคล้อง

๐ ไม่แนใจว่าสอดคล้อง

-๑ แนใจว่าไม่สอดคล้อง

ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), หน้า ๖๕.

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๖๖ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๒๔ ข้อ
ใช้ได้ทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า ICO อยู่ในช่วง ๐.๖๖-๑.๐๐

๓.๔.๖ ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่
ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

๓.๔.๗ นำแบบสอบถามไปใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่ม
ตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ในพระราชูปถัมภ์ จำนวน ๓๐ คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (@-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ได้ค่าความ
เชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ ๐.๗๗

๓.๔.๘ นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๕ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ ขอนหนังสือจากศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ถึงรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร
ราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา

๓.๕.๒ ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบ

๓.๕.๓ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

๓.๕.๔ เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน ๒๓๔ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จึง
ตรวจสอบความสมบูรณ์ และจัดลำดับข้อมูล

๓.๕.๕ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

---

^๔กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

๓.๖ การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลผลค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามในด้านต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้^๕

$$\frac{\text{จำนวนระดับคะแนนสูงสุด} - \text{จำนวนระดับคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับทั้งหมด}} = \frac{๑ - ๐}{๓} = ๐.๓๓$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง

๐.๖๘ - ๑.๐๐

๐.๓๔ - ๐.๖๗

๐.๐๐ - ๐.๓๓

การแปลผล

มีความเข้าใจ.....มาก

มีความเข้าใจ.....ปานกลาง

มีความเข้าใจ.....น้อย

๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๗.๑ วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๗.๒ วิเคราะห์ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๗.๓ ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในด้านต่าง ๆ กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนด้านอายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพและรายได้ต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบ

^๕ณรงค์ โพธิ์พุกยานนท์, ระเบียบวิธีวิจัย : แนวทางการเขียนเค้าโครงงานวิจัยและรายงานการวิจัยประจำภาค, (กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, ๒๕๔๖), หน้า ๘๗.

ทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ้ (Scheffe')

๓.๗.๔ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ๒ ประเภท ได้แก่

๓.๘.๑ สถิติการบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๘.๒ สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

๑) การหาค่าร้อยละ (Percentage)^๖

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

$$P = \text{ค่าร้อยละ}$$

$$X = \text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

^๖นิภา เมธาวีชัย, วิทยาการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๘.

๒) การหาค่าเฉลี่ย (Mean)^๑

$$\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

$$\bar{X} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum fX = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

๓) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๒

$$S = \sqrt{\frac{N\sum fX^2 - (\sum fX)^2}{N(N-1)}}$$

$$S = \text{ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)}$$

$$\sum fX = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

๔) การทดสอบสมมติฐาน (t-test)^๓

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

$$\text{เมื่อ } t = \text{ค่าที-เทสต์ (t-test)}$$

$$\bar{X}_1, \bar{X}_2 = \text{ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ}$$

$$S_1^2, S_2^2 = \text{ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ}$$

$$n_1, n_2 = \text{จำนวนคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ}$$

^๑สังศรี ชมภูวงศ์, การวิจัย, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

^๒ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

^๓นิภา เมธาวีชัย, วิทยาการวิจัย, อ่างแก้ว, หน้า ๒๓๘.

๕) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) หรือ (F-test)^{๙๐}

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

---

^{๙๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” นี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัย (Research Objectives) ไว้ ๓ ประการ คือ

๑) เพื่อศึกษาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๒) เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเกรจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ฝ่ายทะเบียนและวัดผล ขอดนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖ ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๓๔ คน แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยวิธีหยิบบ้างละ ๑ ใบ และนำไปที่หยิบได้คืนเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ สถิติลักษณะที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F – distribution)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ ๓ การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ซึ่งมีคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบ การบรรยาย ปრაกฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๑๑๒	๔๗.๕๐
หญิง	๑๒๒	๕๒.๕๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ และเพศชาย จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๐

ตารางที่ ๔.๒ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
๒๐ ปีลงมา	๓๗	๑๕.๘๐
๒๑ - ๒๕ ปี	๗๓	๓๑.๒๐
๒๖ - ๓๐ ปี	๖๗	๒๘.๖๐
๓๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๒๔.๔๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๐ รองลงมาคืออายุ ๒๖ - ๓๐ ปี จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๖๐ และน้อยที่สุดคือมีอายุ ๒๐ ปีลงมา จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๐

ตารางที่ ๔.๓ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปีที่ ๑	๕๖	๒๓.๕๐
ชั้นปีที่ ๒	๔๓	๑๘.๔๐
ชั้นปีที่ ๓	๘๑	๓๔.๖๐
ชั้นปีที่ ๔	๕๔	๒๓.๑๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๖๐ รองลงมาคือชั้นปีที่ ๑ จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๐ และน้อยที่สุดคือชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔๐

ตารางที่ ๔.๔ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามความรู้ทางธรรม

ความรู้ทางธรรม	จำนวน	ร้อยละ
ธรรมศึกษาตรี	๑๑๖	๔๕.๖๐
ธรรมศึกษาโท	๔๘	๒๐.๕๐
ธรรมศึกษาเอก	๑๗	๗.๓๐
ยังไม่มีความรู้ทางธรรม	๕๓	๒๒.๖๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีความรู้ทางธรรมระดับธรรมศึกษาตรี
จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๐ รองลงมาคือ ยังไม่มีความรู้ทางธรรม จำนวน ๕๓ คน คิด
เป็นร้อยละ ๒๒.๖๐ และน้อยที่สุด คือระดับธรรมศึกษาเอก จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๐

ตารางที่ ๔.๕ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
พนักงานเอกชน/รับจ้าง	๑๑๓	๔๘.๓๐
ธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๖.๐๐
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๕๔	๒๓.๒๐
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๑๓	๕.๖๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง จำนวน
๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๐ รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๕๔ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๒๓.๒๐ และน้อยที่สุด คือไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๐

ตารางที่ ๔.๖ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
๑๐,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓	๙.๘๐
๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท	๓๘	๑๖.๒๐
๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท	๔๓	๑๘.๔๐
๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๓๐	๕๕.๖๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีรายได้ต่อเดือน ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๐ รองลงมาคือ ๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔๐ และน้อยที่สุด คือ ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๘๐

ตอนที่ ๒ ศึกษาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

การศึกษาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านกุศลพิธี ๒) ด้านบุญพิธี ๓) ด้านทานพิธี และ ๔) ด้านปกิณกพิธี โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปากฎตั้งตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน

ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านกุศลพิธี	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง
๒. ด้านบุญพิธี	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก
๓. ด้านทานพิธี	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
๔. ด้านปกิณกพิธี	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
รวม	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามากที่สุดคือ ด้านทานพิธี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ รองลงมาคือด้านปกิณกพิธี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และน้อยที่สุดคือด้านกุศลพิธี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี

ด้านกุศลพิธี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. กุศลพิธี คือ พิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเท่านั้น	๐.๕๖	๐.๔๕	ปานกลาง
๒. การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดเป็น กุศลพิธี	๐.๘๑	๐.๓๕	มาก
๓. หลังการแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้ว จะประพฤติตนอย่างไรก็ได้ตามที่ตนต้องการ	๐.๖๕	๐.๔๗	ปานกลาง
๔. การปฏิบัติธรรม รักษาศีลอุโบสถ ไม่จัดเป็นกุศลพิธี	๐.๕๖	๐.๔๕	ปานกลาง
๕. พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันมี ๔ วัน คือ วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา	๐.๖๑	๐.๔๘	ปานกลาง
๖. กุศลพิธี เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมความดีงาม อบรมจิตใจทางพระพุทธศาสนา	๐.๗๕	๐.๔๐	มาก
รวม	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามากที่สุด คือ ข้อที่ ๒ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดเป็นกุศลพิธี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๑ รองลงมาคือ ข้อที่ ๖ กุศลพิธี เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมความดีงาม อบรมจิตใจทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ ๑ กุศลพิธี คือ พิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเท่านั้น และข้อที่ ๔ การปฏิบัติธรรม รักษาศีลอุโบสถ ไม่จัดเป็นกุศลพิธี อยู่ในระดับปานกลางทั้งสองข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๕๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี

ด้านบุญพิธี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. บุญพิธี ได้แก่ พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว	๐.๖๒	๐.๔๔	มาก
๒. บุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคล และงานวันสำคัญทางศาสนา	๐.๖๒	๐.๔๘	ปานกลาง
๓. งานมงคล คือ งานทำบุญเลี้ยงพระ ทำบุญแต่งงาน เป็นต้น	๐.๘๘	๐.๓๒	มาก
๔. งานอวมงคล คือ งานทำบุญอุทิศบรรพบุรุษ	๐.๘๓	๐.๓๗	มาก
๕. งานทำบุญอวมงคล ควรนิมนต์พระเป็นจำนวนที่ คือ ๕, ๗, ๙	๐.๘๕	๐.๓๕	มาก
๖. การทำบุญเลี้ยงพระ ขณะนิมนต์พระ ควรระบุชื่ออาหารให้พระทราบก่อนล่วงหน้า	๐.๘๕	๐.๓๑	มาก
รวม	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มากที่สุด คือ ข้อที่ ๖ การทำบุญเลี้ยงพระ ขณะนิมนต์พระ ควรระบุชื่ออาหารให้พระทราบก่อนล่วงหน้า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๕ รองลงมาคือ ข้อที่ ๓ งานมงคล คือ งานทำบุญเลี้ยงพระ ทำบุญแต่งงาน เป็นต้น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๘ และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ ๒ บุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคล และงานวันสำคัญทางศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ ความเข้าใจเรื่องสาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี

ด้านทานพิธี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การถวายทาน คือ การถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน	๐.๘๔	๐.๓๖	มาก
๒. ทานวัตถุมี ๘ ประการ เช่น รอยนต์ อาหารคาวหวาน พวงมาลัยดอกไม้ เครื่องนุ่งห่ม ของหอม ยารักษาโรค เป็นต้น	๐.๘๑	๐.๓๕	มาก
๓. ของหอม หมายถึง น้ำหอม แป้งทาตัว	๐.๘๕	๐.๓๖	มาก
๔. การถวายทานแบบเจาะจงเรียกว่า “สังฆทาน”	๐.๗๕	๐.๔๐	มาก
๕. การถวายสังฆทาน เป็นการถวายทานโดยไม่เจาะจงพระสงฆ์	๐.๘๖	๐.๓๔	มาก
๖. การตัดบาตร เป็นพิธีหนึ่งในหมวดทานพิธี	๐.๘๗	๐.๓๔	มาก
รวม	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มากที่สุดคือ ข้อที่ ๖ การตัดบาตร เป็นพิธีหนึ่งในหมวดทานพิธี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๗ รองลงมาคือ ข้อที่ ๕ การถวายสังฆทาน เป็นการถวายทานโดยไม่เจาะจงพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๖ และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ ๔ การถวายทานแบบเจาะจงเรียกว่า “สังฆทาน” อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี

ด้านปกิณกพิธี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ปกิณกพิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติ ใน ๓ พิธีข้างต้น	๐.๕๐	๐.๓๐	มาก
๒. ปกิณกพิธี เป็นพิธีเฉพาะสงฆ์เท่านั้น	๐.๘๒	๐.๓๘	มาก
๓. งานพุทธาภิเษก ไม่จัดเป็นงานปกิณกพิธี	๐.๖๒	๐.๔๘	ปานกลาง
๔. การแสดงความเคารพพระ การประเคนพระ เป็นงานปกิณกพิธี	๐.๘๘	๐.๓๒	มาก
๕. สิ่งของที่ประเคนพระ ไม่จำกัดขนาดและน้ำหนัก	๐.๘๓	๐.๓๗	มาก
๖. เมื่อประเคนของแล้ว ห้ามมิให้หลุดสลับไปแต่ต้องของนั้นอีก	๐.๘๕	๐.๓๑	มาก
รวม	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มากที่สุดคือ ข้อที่ ๑ ปกิณกพิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติ ใน ๓ พิธีข้างต้น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๕๐ รองลงมาคือ ข้อที่ ๖ เมื่อประเคนของแล้ว ห้ามมิให้หลุดสลับไปแต่ต้องของนั้นอีก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๕ และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ ๓ งานพุทธาภิเษก ไม่จัดเป็นงานปกิณกพิธี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๒ ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ในด้านกุศลพิธี ด้านบุญพิธี ด้านทานพิธี ด้านปกิณกพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชาย	๑๑๒	๐.๖๕	๐.๑๕	ปานกลาง
หญิง	๑๒๒	๐.๖๗	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี โดยเพศชายมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๐.๖๕ และเพศหญิงมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	๑๑๒	๐.๖๕	๐.๑๕	-๑.๑๘	๐.๒๓
หญิง	๑๒๒	๐.๖๗	๐.๑๕		

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชาย	๑๑๒	๐.๘๐	๐.๑๔	มาก
หญิง	๑๒๒	๐.๗๕	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี โดยเพศชาย และเพศหญิงมีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ และมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	๑๑๒	๐.๘๐	๐.๑๔	๐.๐๖	๐.๕๔
หญิง	๑๒๒	๐.๗๕	๐.๑๖		

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชาย	๑๑๒	๐.๘๔	๐.๑๕	มาก
หญิง	๑๒๒	๐.๘๒	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี โดยเพศชาย และเพศหญิงมีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๔ และมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	๑๑๒	๐.๘๔	๐.๑๕	๐.๘๕	๐.๓๙
หญิง	๑๒๒	๐.๘๒	๐.๑๕		

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชาย	๑๑๒	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
หญิง	๑๒๒	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี โดยเพศชาย และเพศหญิง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	๑๑๒	๐.๘๒	๐.๑๖	๐.๒๕	๐.๘๖
หญิง	๑๒๒	๐.๘๒	๐.๑๖		

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชาย	๑๑๒	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก
หญิง	๑๒๒	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน โดยเพศชาย และเพศหญิงมีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ เท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	๑๑๒	๐.๘๒	๐.๑๖	๐.๒๕	๐.๗๖
หญิง	๑๒๒	๐.๘๒	๐.๑๖		

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๒๐ ปีลงมา	๓๗	๐.๖๐	๐.๑๕	ปานกลาง
๒๑ - ๒๕ ปี	๗๓	๐.๖๘	๐.๑๔	มาก
๒๖ - ๓๐ ปี	๖๗	๐.๖๖	๐.๑๘	ปานกลาง
๓๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๐.๖๖	๐.๑๕	ปานกลาง
รวม	๒๓๔	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า มากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๘ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๖ - ๓๐ ปี และอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ และน้อยที่สุดคือ มีอายุ ๒๐ ปีลงมา อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๕	๓	๐.๐๕	๑.๖๔	๐.๑๘
ภายในกลุ่ม	๗.๐๔	๒๓๐	๐.๐๓		
รวม	๗.๑๙	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๒๐ ปีลงมา	๓๗	๐.๗๕	๐.๑๔	มาก
๒๑ – ๒๕ ปี	๗๓	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
๒๖ – ๓๐ ปี	๖๗	๐.๗๘	๐.๑๖	มาก
๓๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๐.๗๘	๐.๑๕	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า มากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ – ๒๕ ปี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๐ ปีลงมา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ และน้อยที่สุดคือ มีอายุ ๒๖ – ๓๐ ปี และมีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ เท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๑	๓	๐.๐๓	๑.๔๖	๐.๒๒
ภายในกลุ่ม	๕.๗๖	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๘๗	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๒๐ ปีลงมา	๓๗	๐.๘๗	๐.๑๓	มาก
๒๑ - ๒๕ ปี	๗๓	๐.๘๓	๐.๑๖	มาก
๒๖ - ๓๐ ปี	๖๗	๐.๘๔	๐.๑๕	มาก
๓๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๐.๘๐	๐.๑๖	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า มากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีอายุ ๒๐ ปีลงมา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๗ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๖ - ๓๐ ปี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๔ และน้อยที่สุดคือ มีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๐	๓	๐.๐๓	๑.๔๒	๐.๒๓
ภายในกลุ่ม	๕.๖๑	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๗๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปณิกพิธี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๒๐ ปีลงมา	๓๗	๐.๗๖	๐.๑๘	มาก
๒๑ - ๒๕ ปี	๗๓	๐.๘๖	๐.๑๔	มาก
๒๖ - ๓๐ ปี	๖๗	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
๓๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปณิกพิธี จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า มากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปีอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๖ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๖ - ๓๐ ปี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ และน้อยที่สุดคือ มีอายุ ๒๐ ปีลงมา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปณิกพิธี จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๗	๓	๐.๐๙	๓.๖๑	๐.๐๑*
ภายในกลุ่ม	๕.๘๔	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๖.๑๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๒๙ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปณิกพิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe) ดังตารางที่ ๔.๓๐

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ด้านปกิณกพิธี ที่มีอายุต่างกัน ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

อายุ	๒๐ ปีลงมา ($\bar{X} = ๐.๗๖$)	๒๑ - ๒๕ ปี ($\bar{X} = ๐.๘๖$)	๒๖ - ๓๐ ปี ($\bar{X} = ๐.๘๓$)	๓๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๐.๗๕$)
๒๐ ปีลงมา ($\bar{X} = ๐.๗๖$)	-	-๐.๐๕*	-๐.๐๗	-๐.๐๓
๒๑ - ๒๕ ปี ($\bar{X} = ๐.๘๖$)		-	๐.๐๒	๐.๐๖
๒๖ - ๓๐ ปี ($\bar{X} = ๐.๘๓$)			-	๐.๐๔
๓๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๐.๗๕$)				-

* $p < ๐.๐๕$

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุ ๒๐ ปีลงมา มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี
แตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่พบความแตกต่าง
เป็นรายคู่

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๒๐ ปีลงมา	๓๗	๐.๗๖	๐.๐๕	มาก
๒๑ - ๒๕ ปี	๗๓	๐.๘๐	๐.๐๗	มาก
๒๖ - ๓๐ ปี	๖๗	๐.๗๘	๐.๐๗	มาก
๓๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๐.๗๖	๐.๐๘	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า มากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปีอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๖ - ๓๐ ปี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ และน้อยที่สุดคือ มีอายุ ๒๐ ปีลงมา และ ๓๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๖ เท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๖	๓	๐.๐๒	๓.๔๗	๐.๐๑*
ภายในกลุ่ม	๑.๕๒	๒๓๐	๐.๐๐		
รวม	๑.๕๘	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffé) ดังตารางที่ ๔.๓๓

ตารางที่ ๔.๓๓ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ที่มีอายุต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

อายุ	๒๐ ปีลงมา ($\bar{X} = 0.๗๖$)	๒๑ - ๒๕ ปี ($\bar{X} = 0.๘๐$)	๒๖ - ๓๐ ปี ($\bar{X} = 0.๗๘$)	๓๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 0.๗๖$)
๒๐ ปีลงมา ($\bar{X} = 0.๗๖$)	-	-0.0๔*	-0.0๒	-0.0๐
๒๑ - ๒๕ ปี ($\bar{X} = 0.๘๐$)		-	0.0๒	0.0๓*
๒๖ - ๓๐ ปี ($\bar{X} = 0.๗๘$)			-	0.0๑
๓๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 0.๗๖$)				-

* $p < 0.0๕$

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอายุ ๒๐ ปีลงมา มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน
แตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี และนักศึกษาที่มีอายุ ๒๖ - ๒๘ ปี มีความเข้าใจเรื่องศาสน
พิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้านแตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕
นอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ ๔.๓๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกฤษฎี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชั้นปีที่ ๑	๕๖	๐.๖๕	๐.๑๕	ปานกลาง
ชั้นปีที่ ๒	๔๓	๐.๖๓	๐.๑๘	ปานกลาง
ชั้นปีที่ ๓	๘๑	๐.๖๘	๐.๑๖	มาก
ชั้นปีที่ ๔	๕๔	๐.๖๖	๐.๑๖	ปานกลาง
รวม	๒๓๔	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกฤษฎี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อแยกตามช่วงชั้นปีการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาชั้นปีที่ ๓ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๘ รองลงมาคือ ชั้นปีที่ ๔ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ ๒ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกฤษฎี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๐	๓	๐.๐๓	๑.๐๕	๐.๓๕
ภายในกลุ่ม	๗.๐๕	๒๓๐	๐.๐๓		
รวม	๗.๑๕	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกฤษฎี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชั้นปีที่ ๑	๕๖	๐.๘๒	๐.๑๔	มาก
ชั้นปีที่ ๒	๔๓	๐.๗๕	๐.๑๖	มาก
ชั้นปีที่ ๓	๘๑	๐.๘๐	๐.๑๖	มาก
ชั้นปีที่ ๔	๕๔	๐.๘๐	๐.๑๕	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ เมื่อแยกตามช่วงชั้นปีการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ รองลงมาคือ ชั้นปีที่ ๓ และชั้นปีที่ ๔ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ ๒ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๐	๓	๐.๐๓	๑.๓๕	๐.๒๔
ภายในกลุ่ม	๕.๗๗	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๘๗	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร
ราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชั้นปีที่ ๑	๕๖	๐.๘๗	๐.๑๓	มาก
ชั้นปีที่ ๒	๔๓	๐.๘๔	๐.๑๘	มาก
ชั้นปีที่ ๓	๘๑	๐.๗๕	๐.๑๖	มาก
ชั้นปีที่ ๔	๕๕	๐.๘๕	๐.๑๓	มาก
รวม	๒๓๕	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก

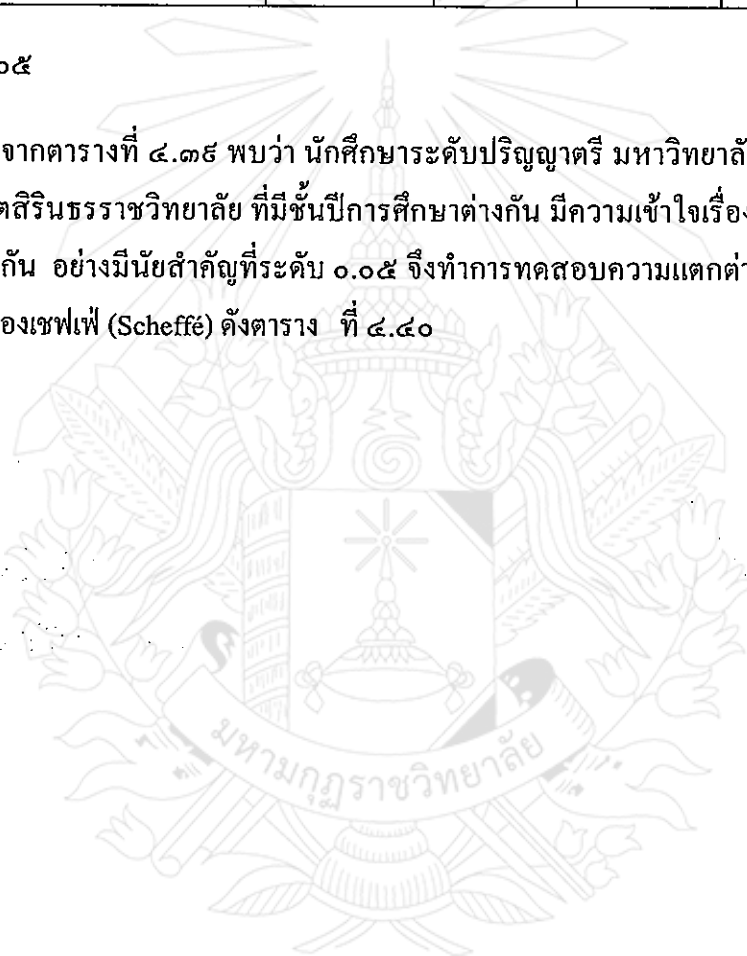
จากตารางที่ ๔.๓๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ เมื่อแยกตามช่วงชั้นปีการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๗ รองลงมาคือ ชั้นปีที่ ๔ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๕ และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ ๓ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๔	๓	๐.๐๘	๓.๔๕	๐.๐๑*
ภายในกลุ่ม	๕.๔๓	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๖๗	๒๓๓			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffé) ดังตาราง ที่ ๔.๔๐

ตารางที่ ๔.๔๐ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ด้านทานพิธี ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe)

ชั้นปีการศึกษา	ชั้นปีที่ ๑ ($\bar{X} = 0.87$)	ชั้นปีที่ ๒ ($\bar{X} = 0.84$)	ชั้นปีที่ ๓ ($\bar{X} = 0.79$)	ชั้นปีที่ ๔ ($\bar{X} = 0.85$)
ชั้นปีที่ ๑ ($\bar{X} = 0.87$)	-	0.02	0.07*	0.01
ชั้นปีที่ ๒ ($\bar{X} = 0.84$)		-	0.05	-0.00
ชั้นปีที่ ๓ ($\bar{X} = 0.79$)			-	-0.06
ชั้นปีที่ ๔ ($\bar{X} = 0.85$)				-

* $p < 0.05$

จากตารางที่ ๔.๔๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี แตกต่าง
จากนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ ๔.๔๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชั้นปีที่ ๑	๕๖	๐.๘๐	๐.๑๖	มาก
ชั้นปีที่ ๒	๔๓	๐.๘๔	๐.๑๕	มาก
ชั้นปีที่ ๓	๘๑	๐.๘๒	๐.๑๕	มาก
ชั้นปีที่ ๔	๕๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เมื่อแยกตามช่วงชั้นปีการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาชั้นปีที่ ๒ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๔ รองลงมาคือ ชั้นปีที่ ๓ และชั้นปีที่ ๔ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ ๑ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๓	๓	๐.๐๑	๐.๔๐	๐.๗๕
ภายในกลุ่ม	๖.๐๘	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๖.๑๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๔๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ชั้นปีที่ ๑	๕๖	๐.๗๕	๐.๐๘	มาก
ชั้นปีที่ ๒	๔๓	๐.๗๗	๐.๐๗	มาก
ชั้นปีที่ ๓	๘๑	๐.๗๗	๐.๐๘	มาก
ชั้นปีที่ ๔	๕๔	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ เมื่อแยกตามช่วงชั้นปีการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ รองลงมาคือ ชั้นปีที่ ๔ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๓ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๑	๓	๐.๐๐	๐.๖๖	๐.๕๗
ภายในกลุ่ม	๑.๕๗	๒๓๐	๐.๐๐		
รวม	๑.๕๘	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๔๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

ความรู้ทางธรรม	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ธรรมศึกษาตรี	๑๑๖	๐.๖๕	๐.๑๗	ปานกลาง
ธรรมศึกษาโท	๔๘	๐.๖๘	๐.๑๕	มาก
ธรรมศึกษาเอก	๑๗	๐.๖๙	๐.๒๒	มาก
ยังไม่มีความรู้ทางธรรม	๕๓	๐.๖๕	๐.๑๕	ปานกลาง
รวม	๒๓๔	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อแยกตามช่วงความรู้ทางธรรม พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีความรู้ทางธรรมระดับธรรมศึกษาเอก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๙ รองลงมาคือ ระดับธรรมศึกษาโท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๘ และน้อยที่สุดคือระดับธรรมศึกษาตรี และยังไม่มีความรู้ทางธรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๕	๓	๐.๐๑	๐.๕๓	๐.๖๕
ภายในกลุ่ม	๗.๑๔	๒๓๐	๐.๐๓		
รวม	๗.๑๙	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๔๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีความรู้ทางธรรมต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

ความรู้ทางธรรม	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ธรรมศึกษาตรี	๑๑๖	๐.๗๘	๐.๑๖	มาก
ธรรมศึกษาโท	๔๘	๐.๘๑	๐.๑๔	มาก
ธรรมศึกษาเอก	๑๗	๐.๗๗	๐.๑๖	มาก
ยังไม่มีความรู้ทางธรรม	๕๓	๐.๘๒	๐.๑๔	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๙	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๙ เมื่อแยกตามช่วงความรู้ทางธรรม พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่ยังไม่มีความรู้ทางธรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ รองลงมาคือระดับธรรมศึกษาโท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๑ และน้อยที่สุดคือ ระดับธรรมศึกษาเอก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๖	๓	๐.๐๒	๐.๘๕	๐.๔๖
ภายในกลุ่ม	๕.๘๑	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๘๗	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๔๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีความรู้ทางธรรมต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

ความรู้ทางธรรม	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ธรรมศึกษาตรี	๑๑๖	๐.๘๔	๐.๑๖	มาก
ธรรมศึกษาโท	๔๘	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก
ธรรมศึกษาเอก	๑๗	๐.๘๐	๐.๑๐	มาก
ยังไม่มีความรู้ทางธรรม	๕๓	๐.๘๖	๐.๑๔	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ เมื่อแยกตามช่วงความรู้ทางธรรม พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่ยังไม่มีความรู้ทางธรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๖ รองลงมาคือระดับธรรมศึกษาตรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๔ และน้อยที่สุดคือ ระดับธรรมศึกษาโท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๔	๓	๐.๐๔	๒.๐๒	๐.๑๑
ภายในกลุ่ม	๕.๕๗	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๗๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๕๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีความรู้ทางธรรมต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธีไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปณิกพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

ความรู้ทางธรรม	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ธรรมศึกษาตรี	๑๑๖	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
ธรรมศึกษาโท	๔๘	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
ธรรมศึกษาเอก	๑๗	๐.๘๓	๐.๑๑	มาก
ยังไม่มีความรู้ทางธรรม	๕๓	๐.๘๑	๐.๑๗	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปณิกพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เมื่อแยกตามช่วงความรู้ทางธรรม พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีความรู้ทางธรรมระดับธรรมศึกษาโท และธรรมศึกษาเอก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ รองลงมาคือ ระดับธรรมศึกษาตรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และน้อยที่สุดคือ ยังไม่มีความรู้ทางธรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปณิกพิธี จำแนกตามความรู้ทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๑	๓	๐.๐๐	๐.๒๒	๐.๘๗
ภายในกลุ่ม	๖.๑๐	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๖.๑๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๕๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีความรู้ทางธรรมต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปณิกพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามความรู้ทางธรรม

ความรู้ทางธรรม	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ธรรมศึกษาตรี	๑๑๖	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
ธรรมศึกษาโท	๔๘	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
ธรรมศึกษาเอก	๑๗	๐.๘๓	๐.๑๑	มาก
ยังไม่มีความรู้ทางธรรม	๕๓	๐.๘๑	๐.๑๗	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามความรู้ทางธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เมื่อแยกตามช่วงความรู้ทางธรรม พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีความรู้ทางธรรมระดับธรรมศึกษาโท และธรรมศึกษาเอก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ รองลงมาคือ ระดับธรรมศึกษาตรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และน้อยที่สุดคือ ยังไม่มีความรู้ทางธรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามความรู้ทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๐	๓	๐.๐๐	๐.๑๘	๐.๕๐
ภายในกลุ่ม	๑.๕๘	๒๓๐	๐.๐๐		
รวม	๑.๕๘	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๕๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีความรู้ทางธรรมต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
พนักงานเอกชน/รับจ้าง	๑๑๓	๐.๗๐	๐.๑๕	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๐.๕๓	๐.๑๖	ปานกลาง
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๕๔	๐.๖๕	๐.๑๗	ปานกลาง
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๑๓	๐.๕๓	๐.๑๕	ปานกลาง
รวม	๒๓๔	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อแยกตามอาชีพ พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๐ รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๕ และน้อยที่สุดคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัวและไม่ได้ประกอบอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๕๓ เท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๕	๓	๐.๒๑	๗.๖๕	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๖.๕๓	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๗.๑๘	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๕๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffé) ดังตาราง ที่ ๔.๕๗

ตารางที่ ๔.๕๗ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ด้านกุศลพิธี ที่มีอาชีพต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

อาชีพ	พนักงาน เอกชน/รับจ้าง ($\bar{X} = 0.70$)	ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 0.53$)	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 0.65$)	ไม่ได้ประกอบ อาชีพ ($\bar{X} = 0.53$)
พนักงานเอกชน/ รับจ้าง ($\bar{X} = 0.70$)	-	0.17*	0.05	0.16*
ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 0.53$)		-	-0.11	-0.00
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 0.65$)			-	0.11
ไม่ได้ประกอบ อาชีพ ($\bar{X} = 0.53$)				-

* $p < 0.05$

จากตารางที่ ๔.๕๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง มีความเข้าใจแตกต่างจากนักศึกษาที่
มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว และไม่ได้ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความ
แตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ ๔.๕๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
พนักงานเอกชน/รับจ้าง	๑๑๓	๐.๘๐	๐.๑๕	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๕๔	๐.๗๘	๐.๑๖	มาก
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๑๓	๐.๘๕	๐.๑๑	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี จำแนกตามอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ เมื่อแยกตามอาชีพ พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๕ รองลงมาคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และน้อยที่สุดคือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๖	๓	๐.๐๒	๐.๘๘	๐.๔๕
ภายในกลุ่ม	๕.๘๑	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๘๗	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๕๙ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
พนักงานเอกชน/รับจ้าง	๑๑๓	๐.๘๒	๐.๑๔	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๐.๘๐	๐.๑๒	มาก
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๕๔	๐.๘๔	๐.๑๗	มาก
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๑๓	๐.๕๔	๐.๐๘	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี จำแนกตามอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ เมื่อแยกตามอาชีพ พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือ นักศึกษาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๕๔ รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๔ และน้อยที่สุดคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๐	๓	๐.๐๖	๒.๘๗	๐.๐๓*
ภายในกลุ่ม	๕.๕๑	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๗๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๖๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffé) ดังตาราง ที่ ๔.๖๒

ตารางที่ ๔.๖๒ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ด้านทานพิธี ที่มีอาชีพต่างกัน ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

อาชีพ	พนักงาน เอกชน/รับจ้าง ($\bar{X} = 0.82$)	ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 0.80$)	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 0.84$)	ไม่ได้ประกอบ อาชีพ ($\bar{X} = 0.54$)
พนักงานเอกชน/ รับจ้าง ($\bar{X} = 0.82$)	-	0.0๑	-0.0๒	-0.๑๒*
ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 0.80$)		-	-0.๐๓	-0.๑๓*
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 0.84$)			-	-0.๑๐*
ไม่ได้ประกอบ อาชีพ ($\bar{X} = 0.54$)				-

* $p < 0.05$

จากตารางที่ ๔.๖๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/
รัฐวิสาหกิจ มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี แตกต่างจากนักศึกษาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ
อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ ๔.๖๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
พนักงานเอกชน/รับจ้าง	๑๑๓	๐.๘๒	๐.๑๗	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๐.๘๐	๐.๑๑	มาก
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๕๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๑๓	๐.๗๕	๐.๐๕	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เมื่อแยกตามอาชีพ พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ รองลงมาคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ และน้อยที่สุดคือ ไม่ได้ประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๑	๓	๐.๐๐	๐.๒๑	๐.๘๘
ภายในกลุ่ม	๖.๑๐	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๖.๑๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๖๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
พนักงานเอกชน/รับจ้าง	๑๑๓	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๑๔	๐.๗๔	๐.๐๖	มาก
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๙๔	๐.๗๗	๐.๐๘	มาก
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๑๓	๐.๗๘	๐.๐๖	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ เมื่อแยกตามอาชีพ พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง และไม่ได้ประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ รองลงมาคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๗ และน้อยที่สุดคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๔ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๒	๓	๐.๐๐	๑.๒๗	๐.๒๘
ภายในกลุ่ม	๑.๕๖	๒๓๐	๐.๐๐		
รวม	๑.๕๘	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๖๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๑๐,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓	๐.๖๘	๐.๑๕	มาก
๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท	๓๘	๐.๖๓	๐.๑๖	ปานกลาง
๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท	๔๓	๐.๖๗	๐.๑๖	มาก
๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๓๐	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง
รวม	๒๓๔	๐.๖๖	๐.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖ เมื่อแยกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีรายได้ ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๘ รองลงมาคือ มีรายได้ ๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๗ และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๖	๓	๐.๐๒	๐.๖๗	๐.๕๖
ภายในกลุ่ม	๗.๑๓	๒๓๐	๐.๐๓		
รวม	๗.๑๙	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๖๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๑๐,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓	๐.๘๐	๐.๑๒	มาก
๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท	๓๘	๐.๗๘	๐.๑๖	มาก
๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท	๔๓	๐.๘๐	๐.๑๖	มาก
๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๓๐	๐.๘๐	๐.๑๖	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๕	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ เมื่อแยกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีรายได้ ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา ๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท และ ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๐ และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๐	๓	๐.๐๐	๐.๐๘	๐.๕๗
ภายในกลุ่ม	๕.๘๗	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๘๗	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๗๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๑๐,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓	๐.๘๒	๐.๑๓	มาก
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๓๘	๐.๘๔	๐.๑๖	มาก
๑๒,๐๐๑ - ๑๔,๐๐๐ บาท	๔๓	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๓๐	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๓	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๗๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ เมื่อแยกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๔ รองลงมาคือ มีรายได้ ๑๒,๐๐๑ - ๑๔,๐๐๐ บาท และ ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓ และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๐	๓	๐.๐๐	๐.๐๕	๐.๙๖
ภายในกลุ่ม	๕.๗๑	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๕.๗๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๗๒ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๑๐,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓	๐.๗๗	๐.๑๕	มาก
๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท	๓๘	๐.๗๘	๐.๑๕	มาก
๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท	๔๓	๐.๘๗	๐.๑๖	มาก
๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๓๐	๐.๘๒	๐.๑๕	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๘๒	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๗๓ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ เมื่อแยกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีรายได้ ๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๗ รองลงมาคือ มีรายได้ ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒ และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๑	๓	๐.๐๗	๒.๘๐	๐.๐๔*
ภายในกลุ่ม	๕.๕๐	๒๓๐	๐.๐๒		
รวม	๖.๑๑	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๗๔ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่ (Scheffe) ดังตารางที่ ๔.๗๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ด้านปณิกพิธี ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

รายได้ต่อเดือน	๑๐,๐๐๐ บาท ลงมา ($\bar{X} = ๐.๗๗$)	๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๐.๗๘$)	๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๐.๘๗$)	๑๔,๐๐๑ บาท ขึ้นไป ($\bar{X} = ๐.๘๒$)
๑๐,๐๐๐ บาท ลงมา ($\bar{X} = ๐.๗๗$)	-	-๐.๐๑	-๐.๑๐*	-๐.๐๕
๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๐.๗๘$)		-	-๐.๐๘*	-๐.๐๓
๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๐.๘๗$)			-	๐.๐๕
๑๔,๐๐๑ บาท ขึ้นไป ($\bar{X} = ๐.๘๒$)				-

* $p < ๐.๐๕$

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา และ ๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท
มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปณิกพิธี แตกต่างจากนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือน ๑๒,๐๐๑ –
๑๔,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ ๔.๗๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	SD	แปลผล
๑๐,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓	๐.๗๗	๐.๑๑	มาก
๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท	๓๘	๐.๗๖	๐.๐๗	มาก
๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท	๔๓	๐.๗๕	๐.๐๘	มาก
๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๓๐	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก
รวม	๒๓๔	๐.๗๘	๐.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗๖ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ เมื่อแยกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า นักศึกษาที่มีความเข้าใจมากที่สุดคือนักศึกษาที่มีรายได้ ๑๒,๐๐๑ – ๑๔,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕ รองลงมาคือ มีรายได้ ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ ๑๐,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๒	๓	๐.๐๐	๑.๒๓	๐.๒๕
ภายในกลุ่ม	๑.๕๖	๒๓๐	๐.๐๐		
รวม	๑.๕๕	๒๓๓			

จากตารางที่ ๔.๗๗ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจ
เรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยา
เขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบ
แบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยใช้
การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปრაกฏดัง
ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความ
เข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านกุศลพิธี

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. ขาดความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติ พิธีกรรมต่าง ๆ	๑๓	๑. ควรศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากหนังสือ หรือถามจากผู้รู้เรื่อง พิธีเป็นอย่างดี เพื่อจะได้เข้าใจ และปฏิบัติได้ถูกต้อง	๑๓
๒. บางคนยังมีความเชื่อเรื่องกุศลพิธี ที่ผิด จึงปฏิบัติในทางที่ผิด	๕	๒. พระภิกษุสงฆ์ควรให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ญาติโยม ก่อนที่จะดำเนินขั้นตอนของพิธี	๕
รวม	๑๘	รวม	๑๘

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน ๓๖ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจ
เรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธีมากที่สุด คือ ขาดความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติ พิธีกรรมต่าง ๆ จึงควร
แก้ปัญหาโดย ควรศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือ หรือถามจากผู้รู้เรื่องพิธีเป็นอย่างดี เพื่อจะ
ได้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง รองลงมาคือ บางคนยังมีความเชื่อเรื่องกุศลพิธีที่ผิด จึงปฏิบัติในทาง
ที่ผิด จึงควรแก้ไขโดยพระภิกษุสงฆ์ควรให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ญาติโยมก่อนที่จะดำเนิน
ขั้นตอนของพิธี

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านบุญพิธี

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. นักศึกษาส่วนน้อยไม่มีเวลาทำบุญ เนื่องจากต้องทำงาน	๑๑	๑. พระภิกษุสงฆ์ ครู อาจารย์ ควรให้คำแนะนำถึงคุณประโยชน์ของการทำบุญที่ถูกต้องให้ทราบ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำบุญ	๑๑
๒. ในงานบุญพิธีบางงาน มักจะมีการเลี้ยงฉลอง เช่น ค่ำเหล้า	๓	๒. เจ้าของงาน ต้องงดเว้น และห้ามการฉลองด้วยสิ่งมีนเมา และควรให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้มาในงาน	๓
รวม	๑๔	รวม	๑๔

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน ๒๘ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี มากที่สุดคือ นักศึกษาส่วนน้อยไม่มีเวลาทำบุญ เนื่องจากต้องทำงาน
 แก้ไขปัญหาโดย พระภิกษุสงฆ์ ครู อาจารย์ ควรให้คำแนะนำถึงคุณประโยชน์ของการทำบุญที่ถูกต้องให้ทราบ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำบุญ รองลงมาคือ ในงานบุญพิธีบางงาน มักจะมีการเลี้ยงฉลอง เช่น ค่ำเหล้า จึงควรแก้ไข โดยเจ้าของงาน ต้องงดเว้น และห้ามการฉลองด้วยสิ่งมีนเมา และควรให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้มาในงาน

ตารางที่ ๔.๘๐ แสดงจำนวนค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านทานพิธี

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. นักศึกษาบางคนไม่ทราบว่า สิ่งของที่จะถวาย เป็นของที่เหมาะสมหรือไม่	๘	๑. ควรศึกษาหาความรู้ หรือสอบถามจากผู้ใหญ่ เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง	๘
๒. ปัจจุบันค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และสังคมเริ่มมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น	๒	๒. ลดการจัดงานด้านทานพิธีลง หรือลดความตระหนี่ลง หันมารู้จักการให้ การเสียสละที่ถูกต้องเหมาะสม	๒
รวม	๑๐	รวม	๑๐

จากตารางที่ ๔.๘๐ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน ๒๐ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธี มากที่สุดคือ ไม่ทราบว่า สิ่งของที่จะถวาย เป็นของที่เหมาะสมหรือไม่ ควรแก้ไขโดย ควรศึกษาหาความรู้ หรือสอบถามจากผู้ใหญ่ เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง รองลงมาคือ ปัจจุบันค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และสังคมเริ่มมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ควรแก้ไขโดยการลดการจัดงานด้านทานพิธีลง หรือลดความตระหนี่ลง หันมารู้จักการให้ การเสียสละที่ถูกต้องเหมาะสม

ตารางที่ ๔.๘๑ แสดงค่าความถี่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจ เรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ด้านปกิณกพิธี

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. นักศึกษาบางคน มารยาท การปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ ต่อสถานที่ ยังไม่ถูกต้อง	๖	๑. สถานศึกษา ควรฝึกสอน หรือจัดกิจกรรมในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้ และปฏิบัติได้ถูกต้อง	๖
๒. ปัจจุบัน สังคมยังขาดความเคารพ นอบน้อมต่อพระภิกษุสงฆ์	๒	๒. ควรศึกษา หรือบอกกล่าวตักเตือน ให้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อจะได้ปรับปรุงให้ถูกต้องขึ้น	๒
รวม	๘	รวม	๘

จากตารางที่ ๔.๘๑ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จำนวน ๑๖ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ความเข้าใจ เรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี มากที่สุดคือ มารยาท การปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ ต่อสถานที่ ยังไม่ถูกต้อง ควรแก้ไข โดย สถานศึกษา ควรฝึกสอน หรือจัดกิจกรรมในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้ และปฏิบัติได้ถูกต้อง รองลงมาคือ ปัจจุบัน สังคมยังขาดความเคารพ นอบน้อมต่อพระภิกษุสงฆ์ ควรแก้ไข โดยควรศึกษา หรือบอกกล่าวตักเตือน ให้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อจะได้ปรับปรุงให้ถูกต้องขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” มีสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จาก ปัจจุบันสังคมไทยเราเริ่มประสบปัญหาทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะการ ปลุกฝังทางด้านศีลธรรมจริยธรรมและความเชื่อถือทางด้านศาสนาได้ลดน้อยถอยลงไป ในกลุ่มของ คนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นยิ่งน่าเป็นห่วงเป็นอย่างมาก ปัญหาความเสื่อมทางด้านศีลธรรมและ จริยธรรมของคนไทยในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมของชาติตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อ สังคมไทยเรา ปัญหาทางด้านประเพณีวัฒนธรรมจึง โยงมาถึงปัญหาทางด้านศีลธรรมจริยธรรมด้วย คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจ สำคัญ คือ สอนให้ทำดี สอนให้ละความชั่ว สอนให้ทำจิตใจให้ผ่องใส ทั้ง ๓ อย่างนี้ คือ หัวใจ สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับชาวพุทธเรา โดยเฉพาะในกลุ่ม ของนักศึกษาที่เป็นปัญหาค้นอยู่ทุกวันนี้ เพราะความไม่เข้าใจ จึงส่งผลต่อการปฏิบัติ กล่าวคือ เมื่อมี ความเข้าใจที่ผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนจากหลักความถูกต้อง ย่อมส่งผลต่อการกระทำที่ผิด และ เป็นแบบอย่างที่เกิดให้กับสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เป็นสัญญาเตือนเหล่าชาวพุทธหากไม่ช่วยกันสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น และปล่อยให้เกิดปัญหามานปลายพระพุทธศาสนาก็คงดำรงอยู่ได้ไม่ นาน ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อ คือ เพื่อศึกษาความ เข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ราชวิทยาลัย เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาความเข้าใจเรื่อง ศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวนทั้งสิ้น ๕๕๘ คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน ๒๓๔ คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเกรจซีและมอร์แกน แล้วใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยวิธีหยิบบ้างครั้งละ ๑ ใบ และนำไปที่หยิบได้คืนเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที-เทส (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) และถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's-test) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัย ตามข้อค้นพบ (Fact Findings) ได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๑๐ มีอายุระหว่าง ๒๑ - ๒๕ ปี จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๐ กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๖๐ มีความรู้ทางธรรมอยู่ในระดับธรรมศึกษาตรี จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๐ มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๐ มีรายได้ต่อเดือน ๑๔,๐๐๐ ขึ้นไป จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๐

๕.๑.๒ ผลการศึกษาวิเคราะห์ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๘ และจำแนกในแต่ละด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีดังต่อไปนี้

๑) ด้านทานพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๓

๒) ด้านปกิณกพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๘๒

๓) ด้านบุญพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๗๕

๔) ด้านกุศลพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๐.๖๖

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเข้าใจเรื่อง ศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย กับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีเพศ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทาง ธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีอายุ ๒๐ ปีลงมา มีความเข้าใจ แตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี และนักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี มีความเข้าใจแตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไปอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่ เมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน มี รายละเอียดดังนี้

๑) ด้านกุศลพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความเข้าใจด้านกุศลพิธีไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจด้านกุศลพิธีแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง มีความเข้าใจ แตกต่างจากนักศึกษาที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวและไม่ได้ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

๒) ด้านบุญพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อ เดือนต่างกัน มีความเข้าใจด้านบุญพิธีไม่แตกต่างกัน นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

๓) ด้านทานพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ความรู้ทางธรรม และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจด้านทานพิธีไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีชั้นปีการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความเข้าใจด้านทานพิธีแตกต่างกัน โดยนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มีความเข้าใจด้านทานพิธี

แตกต่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ และนักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความเข้าใจด้านทฤษฎีแตกต่างจากนักศึกษาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

๔) ด้านปฏิกิริยา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศ ชั้นปีการศึกษา ความรู้ทางธรรม และอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจด้านปฏิกิริยาไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจด้านปฏิกิริยาแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีอายุ ๒๐ ปีลงมา มีความเข้าใจด้านปฏิกิริยาแตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี และนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา และ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีความเข้าใจด้านปฏิกิริยาแตกต่างจากนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือน ๑๒,๐๐๑ - ๑๔,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

๕.๑.๔ ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย เรียงลำดับ ดังนี้

๑) ด้านกุศลพิธี ขาดความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติ พิธีกรรมต่าง ๆ และบางคนยังมีความเชื่อเรื่องกุศลพิธีที่ผิด จึงปฏิบัติในทางที่ผิด จึงควรแก้ไข โดยหมั่นศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากหนังสือ หรือถามจากผู้รู้เรื่องพิธีเป็นอย่างดี เพื่อจะได้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง และพระภิกษุสงฆ์ควรให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ญาติโยมก่อนที่จะดำเนินขั้นตอนของพิธี

๒) ด้านบุญพิธี นักศึกษาส่วนน้อยไม่มีเวลาทำบุญ เนื่องจากต้องทำงาน และในงานบุญพิธีบางงาน มักจะมีการเลี้ยงฉลอง เช่น คี๋มเหล้า จึงควรแก้ไข โดย พระภิกษุสงฆ์ ครู อาจารย์ ควรให้คำแนะนำถึงคุณประโยชน์ของการทำบุญที่ถูกต้องให้ทราบ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำบุญ และเจ้าของงาน ต้องงดเว้น และห้ามการฉลองด้วยสิ่งมีนเมา และควรให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้มาในงาน

๓) ด้านทานพิธี นักศึกษาบางคนไม่ทราบว่า สิ่งของที่ถวาย เป็นของที่เหมาะสมหรือไม่ และปัจจุบันค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และสังคมเริ่มมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จึงควรแก้ไขโดย ควรศึกษาหาความรู้ หรือสอบถามจากผู้ใหญ่ เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้อง และลดการจัดงานด้านทานพิธีลง หรือลดความตระหนี่ลง หันมารู้จักการให้ การเสียสละที่ถูกต้องเหมาะสม

๔) ด้านปฏิกิริยา นักศึกษาบางคน มารยาท การปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ ต่อสถานที่ ยังไม่ถูกต้อง และปัจจุบัน สังคมยังขาดความเคารพ นอบน้อมต่อพระภิกษุสงฆ์ แก้ไขโดย สถานศึกษา ควรฝึกสอน หรือจัดกิจกรรมในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้ และปฏิบัติได้ถูกต้อง

และควรศึกษา หรือบอกกล่าวตักเตือนให้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อจะได้ปรับปรุงให้ถูกต้องขึ้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

๕.๒.๑ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษามาก่อน และเมื่อเข้ามาศึกษาในสถาบันนี้ยัง ได้ศึกษาเรื่องศาสนพิธีเพิ่มเติม และยังเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสถาบันจัดขึ้น จึงทำให้มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีทั้งด้านกุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี และปกิณกพิธีเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้กล่าวว่า ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามเป็นแบบเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย เฝียะผาบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านประสพการณ์ในการจัดหรือปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี พบว่า ทั้งหมดเคยมีประสพการณ์ในการจัดหรือปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี และนักเรียนสามารถปฏิบัติตามหลัก ศาสนพิธีได้ถูกต้อง พบว่า นักเรียนทั้งหมดมีความต้องการที่จะเรียนรู้และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับศาสนพิธี

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทานพิธี ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจในเรื่องทานพิธีจากการ ได้ศึกษาจากสถาบัน และจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่เป็นครอบครัวพุทธศาสนิกชน ได้รับการปฏิบัติสืบทอดเป็นประเพณีมา โดยเข้าใจว่า การให้ทาน จะช่วยลดความตระหนี่ จำกัดความโลภ โดยเฉพาะการตักบาตร การถวายสังฆทาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการศาสนา กล่าวว่า ทาน แปลว่า การให้ คือการเสียสละสิ่งที่มีค่ามีประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นด้วยน้ำใจ ด้วยความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑) เป็นการกำจัดโลภะ กำจัดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวลงได้ ทำให้จิตใจเกิดมีเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจและโอบอ้อมอารีขึ้นมาแทน การให้อย่างนี้นิยม เรียกว่า “ทำบุญ” ๒) เป็นการอนุเคราะห์ผู้ที่ขาดแคลน เช่น คนยากจน เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงจัง และเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกันของคนในชาติ เพราะผู้ให้ ได้แสดงความเสียสละช่วยเหลือแก่ผู้

น้ำใจ การให้ทานแบบนี้นิยม เรียกว่า “ทำทาน” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอานนท์ ขวนาภิกุ (แสนแป้) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันยังไม่เข้าใจเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และขอถวายทานเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานเป็นธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกุศลพิธี ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาบางคนยังมีความเข้าใจเรื่องกุศลพิธีไม่ถูกต้อง ยังเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมเฉพาะพระสงฆ์เท่านั้น การปฏิบัติธรรม รักษาศีลอุโบสถ ยังมีความเข้าใจว่าเป็นการอบรมทางด้านจิตใจ ไม่จัดเป็นพิธีกรรมทางศาสนา เมื่อมีความเข้าใจ ไม่ถูกต้อง จะนำไปปฏิบัติไม่ถูกต้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี เป็นพิธีกรรมสำหรับปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศล อันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) พิธีที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติในเบื้องต้น ๒) พิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัติ เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติเพื่อความดีงามในพระวินัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนิธ มานิต (หัตถาพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ มีความเข้าใจด้านกุศลพิธี อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

๕.๒.๒ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกเป็นรายด้าน

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านกุศลพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจด้านกุศลพิธี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาบางคนมีความเข้าใจด้านกุศลพิธี ยังไม่ถูกต้องนัก ยังไม่ทราบความหมายและวิธีการปฏิบัติ เช่น หลังแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้ว ต้องประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องทั้งทางกาย วาจา และใจ และนักศึกษายังไม่ทราบว่า มีวันอัฐมีบูชา ซึ่งถือว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนาอีกวันหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี คือ พิธีสร้างความดีในพระพุทธศาสนา ของคนฉลาด เป็นเรื่องของการอบรมคุณงามความดีและสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง ผู้ประกอบกุศลพิธีนี้ได้ชื่อว่าทำความดี เว้นหนึ่ความชั่ว ตั้งตัวไว้ในทางที่สมควร กุศลพิธีเป็นสิ่งที่ทำดีกว่าไม่ทำ ความดีใครก็ต้องการ แต่ความดีก็หาได้เกิดมีแก่ทุกคนตามที่ต้องการไม่ จะเกิดมีก็เฉพาะแก่ผู้ทำ

ความดีด้วยความฉลาด ทั้งต้องทำให้เป็นทำให้ถูกหลักเกณฑ์วิธีการจึงจะได้ผลสำเร็จสมประสงค์
 ดังนั้น ความมุ่งหมายที่แท้จริงในการให้มีกุศลพิธีขึ้นก็เพื่อให้พุทธศาสนิกชนทุกคนทำความดีอย่าง
 คนฉลาดและด้วยความฉลาดนั่นเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนิธ มานิต (หัตถาพันธ์)
 ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระ
 ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอ
 พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเข้าใจด้านกุศลพิธี อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๒ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดเป็นกุศลพิธี
 ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ พุทธศาสนิกชน
 ต้องประกาศตนหรือแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ขอนับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง จึงถือเป็นธรรม
 นิยมปฏิบัติ โดยทางสถาบันการศึกษาภาครัฐทุกแห่งและเอกชน จะจัดพิธีให้นักเรียน นักศึกษา ได้
 แสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้วเป็นส่วนมาก และเป็นผลให้รู้จักประพฤติปฏิบัติตนในทางแห่งความ
 เจริญสอดคล้องกับแนวคิดของ จรัส พัยคณราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ กล่าวว่า ผู้แสดงตนเป็นพุทธ
 มา มกะ ยอมรับและตระหนักในหน้าที่ ของพุทธศาสนิกชน ศึกษาหลักธรรมคำสอนของ
 พระพุทธเจ้า รู้ทางแห่งความเจริญและทางแห่งความเสื่อมอันเป็นแนวทางให้ดำรงตนอยู่ในทาง
 แห่งความเจริญ ละเว้นทางแห่งความเสื่อม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคมสืบไป
 ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสรุดา บุญยธรรมกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ชุดการเรียนด้วย
 คอมพิวเตอร์ สารการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สำหรับ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนท้าวสุรนารี (๒๕๒๑)” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความ
 คิดเห็นต่อคุณภาพชุดการเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โดยภาพรวม
 เหมาะสมมาก และแบบทดสอบหลังเรียนช่วยให้นักเรียนรู้ความก้าวหน้าในการเรียน ด้าน
 ประโยชน์ของชุดการเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๑ กุศลพิธี คือ พิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติ
 เท่านั้นซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาบางคนมีความเข้าใจว่า
 พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการในพิธี จึงเข้าใจว่าเป็นพิธีของสงฆ์
 เท่านั้น แต่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี พิธีกรรมที่
 สงฆ์พึงปฏิบัติ เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติเพื่อความดีงามในพระวินัยทั้งส่วนตัวผู้ปฏิบัติและหมู่คณะของ
 สงฆ์ที่สำคัญ ได้แก่ พิธีเข้าพรรษา พิธีถือนิสัง พิธีทำสามัคยกรรม พิธีทำวัตรสวดมนต์ พิธีกรรมวัน
 ธรรมสวนะ พิธีสังฆกรรมอุโบสถ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนิธ มานิต (หัตถา
 พันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ
 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบล

บางครุ อำเภอบางระจัน จังหวัดสมุทรปราการ มีความเข้าใจศาสนาพิธีว่า เรื่องกุศลพิธี คือ พิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเท่านั้น อยู่ในระดับปานกลาง

๒) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านบุญพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจด้านบุญพิธี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางสายสามัญ และได้รับการศึกษาทางธรรมศึกษา จึงทำให้มีความเข้าใจเรื่องบุญพิธีว่า เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ทางครอบครัวปฏิบัติกันเป็นประจำ ซึ่งมีทั้งงานมงคล และงานอวมงคล และได้ปฏิบัติด้วยตนเองร่วมกับทางครอบครัว เมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความสุข ความเจริญ ความก้าวหน้าในชีวิต จึงทำให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) กล่าวว่า คำว่า บุญ ถ้าเป็นชื่อของเหตุ หมายถึง ความดีที่ชำระกิเลสออกไปจากใจ เป็นการยกระดับจิตใจและความนึกคิดให้มีคุณภาพดีขึ้น ถ้าเป็นชื่อของผล หมายถึง ความสุขทางใจซึ่งได้รับเพราะกิเลสถูกกำจัดออกไปแล้ว ซึ่งได้แก่ความมีสุขภาพจิตดี มีอิสรภาพทางใจสมบูรณ์ นั่นเอง การทำบุญเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทั่วไปจนกลายเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนไทย เพราะฉะนั้น เมื่อคนไทยเราต้องการความสุข ความเจริญ หรือความก้าวหน้าในชีวิตจึงปรารถนาเหตุต่าง ๆ ทำบุญกันขึ้นเรียกว่า “บุญพิธี” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย โสทรโร (พิมพ์โศทร) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อยนิยมซื้อธูปเทียนทานไปถวายพระหรือนิมนต์ทำบุญในวันธรรม์สสวนะ (วันพระ) หรือวันสำคัญ ๆ เพราะมีความเข้าใจว่าทำบุญในวันสำคัญ ๆ จะได้บุญมาก ขอพรสิ่งใดก็จะได้รับปรารถนา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ ๖ การทำบุญเลี้ยงพระ ขณะนิมนต์พระ ควาระบุญซื้ออาหารให้พระทราบก่อนล่วงหน้า ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การทำบุญเลี้ยงพระจัดเป็นประเพณีในครอบครัว เป็นทั้งงานมงคลและอวมงคล บางครอบครัวมีการจัดทุกปี เช่น ทำบุญครบรอบวันเกิด ทำบุญครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ ทั้งนี้ เมื่อมีการนิมนต์พระ ทางเจ้าของงานมักจะถาม หรือทางวัดจะบอกให้ทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้จัดประเภทอาหารถวายได้ถูกต้อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๕, ราชบัณฑิต) กล่าวว่า ข้อควรปฏิบัติในการนิมนต์พระสงฆ์ คือ อย่าระบุชื่ออาหารที่จะทำถวาย หากระบุชื่ออาหารพระรับนิมนต์แล้วฉันอาหารชนิดนั้น หากไม่มีสมัยที่ได้รับการยกเว้นให้ฉันได้ตามพระวินัยบัญญัติ หรือเป็นอาหารประเภทเนื้อสัตว์ก็ผิดพระวินัย เกิดโทษแก่พระ จึงควรใช้คำนิมนต์เป็นคำกลาง ๆ ว่า “นิมนต์ฉันภัตตาหารเช้า (เพล)” หรือ “นิมนต์รับอาหารบิณฑบาตเช้า (เพล)” เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย โสทรโร (พิมพ์โศทร) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความเข้าใจเรื่อง

วิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย มีความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชนเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านทานมัย รองลงมาคือด้านภาวนามัยและด้านศีลมัย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๒ บุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคล และงานวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษายังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องว่าบุญพิธี กับกุศลพิธี มีความแตกต่างกันอย่างไร มีพิธีกรรมใดบ้างที่จัดเป็นกุศลพิธี และพิธีกรรมใดบ้างจัดเป็นบุญพิธี ดังเช่น มีความเข้าใจว่างานวันสำคัญทางศาสนาเป็นบุญพิธี ซึ่งที่ถูกต้องจัดเป็นกุศลพิธี แต่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา กล่าวไว้ว่า พิธีทำบุญ หมายถึง พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว ซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป มีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ ๑) พิธีทำบุญในงานมงคล ได้แก่ การทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และญาติสนิทมิตรสหาย ๒) พิธีทำบุญในงานอวมงคล ได้แก่ การทำบุญเกี่ยวกับการตายของวงศ์ญาติ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์แก่กุศลและความสุขแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และเพื่อเป็นมิ่งขวัญแก่ผู้อยู่หลัง โดยอ้อม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิต มานิต (หัตถาพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเข้าใจด้านบุญพิธี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคลและงานวันสำคัญทางศาสนา มีความเข้าใจในระดับน้อยเช่นกัน

๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านทานพิธี พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจด้านทานพิธี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจได้คือว่าทานพิธีนั้น ทานคือการให้ หรือการถวายสิ่งของให้พระภิกษุทั้งที่เป็นสิ่งของสำหรับบริโภค โดยการตักบาตร และของสำหรับอุปโภคโดยการถวายสังฆทาน ทานพิธี เป็นการกำจัดกิเลส คือ ความโลภออกไป ทำให้เป็นคนมีเมตตา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต) กล่าวว่า ทาน แปลว่า การให้ คือการเสียสละสิ่งที่มีค่ามีประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นด้วยน้ำใจ ด้วยความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑) เป็นการกำจัด โลภะ กำจัดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวลงได้ ทำให้จิตใจมีเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจและ โอบอ้อมอารีขึ้นมาแทน การให้อย่างนี้นิยม เรียกว่า “ทำบุญ” ๒) เป็นการอนุเคราะห์ผู้ที่ขาดแคลน เช่น คนยากจน เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดความรักความ

ปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงใจ และเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกันของคนในชาติ เพราะผู้ให้ได้แสดงความเสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยน้ำใจ การให้ทานแบบนี้นิยม เรียกว่า “ทำทาน” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระลือชัย อินุทยโส (นราทอง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย” ผลการวิจัย พบว่า ชำราชกร อุบาสก และอุบาสิกา มีความเห็นว่า ทานที่คิดว่าได้ปฏิบัติมากที่สุด คือ อามิสทาน ทานข้อที่สำคัญที่สุด คือ ธรรมทาน และมีความคิดเห็นว่า ให้ทานเพราะต้องการบำเพ็ญบุญ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๖ การตัดกบฏ เป็นพิธีหนึ่งในหมวดทานพิธีซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การตัดกบฏเป็นพิธีกรรมทางศาสนา เป็นการให้ การเสียสละ ขจัดความตระหนี่ได้ และนักศึกษายังสามารถปฏิบัติได้เป็นประจำ โดยไม่ต้องเสียเวลามาก โดยเฉพาะในปัจจุบันมีความสะดวก รวดเร็ว และทำให้นักศึกษาเกิดความปิติ เกิดความสุข จึงมีความเข้าใจมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๕, ราชบัณฑิต) กล่าวว่า การให้ทานด้วยการตัดกบฏ จัดเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนเป็นการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาทางหนึ่ง เพราะพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาทหน้าพระศาสนาสืบ ๆ กันมาด้วยการศึกษาเล่าเรียนเผยแผ่คำสอนและประพฤติปฏิบัติชอบ ย่อมต้องอาศัยอาหารที่ชาวบ้านตัดกบฏนี้เองดำรงชีวิตอยู่ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย ยโสธโร (พิมพ์โกลตร) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อยความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๔ การถวายทานแบบเจาะจงเรียกว่า “สังฆทาน” โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าทานพิธี คือ การถวายวัตถุสิ่งของให้เป็นทาน หรือการถวายสิ่งของอุปโภคบริโภคแด่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต แต่ยังเข้าใจผิดว่าการถวายวัตถุสิ่งของที่เรียกว่า สังฆทานนั้น ต้องเจาะจงพระที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักจึงจะได้บุญกุศลมากกว่าพระภิกษุที่ไม่รู้จักหรือไม่เจาะจงรูปใด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา กล่าวว่า การถวายทานที่นิยมมี ๒ อย่าง คือ ๑) ถวายเจาะจงเฉพาะรูป เรียกว่า “ปาฏิบุคลิกทาน” ไม่จำเป็นต้องมีพิธีกรรมอะไรในการถวาย เพราะผู้ถวายเกิดศรัทธาจะถวายสิ่งใดแก่ภิกษุหรือสามเณรรูปใด ก็จัดสิ่งนั้นมอบถวายเฉพาะรูปนั้นเป็นรายบุคคล ๒) ถวายไม่เจาะจงรูปใด มอบเป็นของกลางให้สงฆ์จัดเฉลี่ยกันใช้สอยเอง เรียกว่า “สังฆทาน” เป็นการถวายสงฆ์เกี่ยวกับพระสงฆ์ส่วนรวมในวัด จัดเป็นการสงฆ์ไม่ใช้การบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมาน เตชวโร (หม่องนอก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจที่มีต่อการถวายสังฆทานของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความเข้าใจต่อการถวายสังฆทาน โดยเข้าใจว่า การถวายสังฆทานต้องเจาะจงพระดัง ๆ หรือเจ้าอาวาสเท่านั้น อยู่ในระดับมาก

๔) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปณิณกพิธิ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีความเข้าใจด้านปณิณกพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจว่าปณิณกพิธิ เป็นพิธีการที่เกี่ยวข้องกับมารยาทของคฤหัสถ์ที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์ หรือระเบียบปฏิบัติในพิธีต่าง ๆ ของกุศลพิธิ บุญพิธิ และทานพิธิ ซึ่งนักศึกษาได้ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาร่วมกับพระภิกษุสงฆ์จึงเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความเคารพ มารยาทการอยู่ศึกษาร่วมกับพระสงฆ์สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนา กล่าวว่า หมวดปณิณกพิธิ ว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด หมายถึง พิธีต่าง ๆ ที่ไม่นับเข้าในพิธีทั้ง ๓ ข้างต้น หรือไม่มีระเบียบพิธีมากนัก จึงนิยมเรียกว่า วิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติในพิธีทั้ง ๓ ข้างต้น รวมทั้งข้อปฏิบัติบางอย่างที่พุทธศาสนิกชนควรทราบ ได้แก่ วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม วิธีกรวดน้ำ วิธีประเคนของพระ วิธีแสดงความเคารพพระ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย ฝึะผาย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีได้ถูกต้อง คือ การกราบพระ ไหว้พระ และด้านความต้องการการเรียนรู้ พบว่านักเรียนทั้งหมดมีความต้องการที่จะเรียนรู้และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับศาสนพิธี

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๑ ปณิณกพิธิ ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติใน ๓ พิธีข้างต้น ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การที่นักศึกษาได้รับการศึกษา การฝึกปฏิบัติมาจากสถาบันก่อนนี้ และจากการศึกษาธรรมศึกษา จึงทำให้นักศึกษามีความเข้าใจว่าปณิณกพิธิ คือ พิธีทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับมารยาท ระเบียบปฏิบัติ ในพิธีกรรมด้านกุศลพิธิ บุญพิธิ และทานพิธิ เช่น การแสดงความเคารพด้วยการกราบไหว้ การนิมนต์พระ การประเคนของพระ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการศาสนา กล่าวว่า หมวดปณิณกพิธิ ว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด หมายถึง พิธีต่าง ๆ ที่ไม่นับเข้าในพิธีทั้ง ๓ ข้างต้น หรือไม่มีระเบียบพิธีมากนัก จึงนิยมเรียกว่า วิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติในพิธีทั้ง ๓ ข้างต้น รวมทั้งข้อปฏิบัติบางอย่างที่พุทธศาสนิกชนควรทราบ ได้แก่ วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม วิธีกรวดน้ำ วิธีประเคนของพระ วิธีแสดงความเคารพพระ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิต พุดหอม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปี

การศึกษา ๒๕๕๐” ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียน รัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้สื่อประสม พบว่า นักเรียนมีความสามารถในกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ ๓ งานพุทธาภิเษก ไม่จัดเป็นงานปกิณกพิธี ซึ่งมีค่า แปลผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็อาจได้ว่า นักศึกษาส่วนน้อยที่มีความเข้าใจไม่ ถูกต้องนัก อาจเนื่องจากได้เห็นว่างานพุทธาภิเษก มักจะมีพิธีกรรมทางสงฆ์ร่วมด้วย จึงเข้าใจว่า เป็นงานกุศลพิธี หรืองานบุญพิธี ไม่ใช่งานปกิณกพิธี ซึ่งที่ถูกต้องแล้วงานพุทธาภิเษกนั้น จัดเป็น งานปกิณกพิธีเนื่องจากเป็นงานมงคลที่กระทำกับวัตถุสิ่งของ ไม่ใช่เป็นบุญกุศลแก่บุคคล บรรพ บุรุษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สีธาตุ ถนอมรัก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธี พุทธาภิเษก กรณีศึกษาบ้านแคนตง ตำบลสระบัว อำเภอแคนตง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนตงเกิดจากความเชื่อดั้งเดิม มีอิทธิพลด้านจิตใจ การสร้าง อุบาสัย ขนบธรรมเนียมประเพณี จึงควรส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมในแต่ละ ขั้นตอน เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้และเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมพุทธาภิเษกที่มีต่อสังคม ส่วนรวม จากผลดังกล่าว จึงจำเป็นต้องหาวิธีอนุรักษ์พิธีกรรมพุทธาภิเษกนี้ไว้ให้อยู่กับสังคม สืบไป

๕.๒.๓ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยจำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี การศึกษา ความรู้ทางธรรม อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี ปกิณกพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็น ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ต่างก็มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากได้รับการศึกษามาจากสถานศึกษา ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิธ มานิต (หัตถาพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความ เข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ทานพิธี ปกิณกพิธี และ

โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการที่มีเพศต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธีแตกต่างกัน

๒) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีอายุแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีด้าน กุศลพิธี บุญพิธี และทานพิธี ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า อายุที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความเข้าใจ และต่อการปฏิบัติในด้านกุศลพิธี บุญพิธี และด้านทานพิธี ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านปกิณกพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้านแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า นักศึกษาที่มีอายุ ๒๐ ปีลงมา มีความเข้าใจด้านปกิณกพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้านแตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี และ นักศึกษาที่มีอายุ ๒๑ - ๒๕ ปี มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้านแตกต่างจากนักศึกษาที่มีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป อาจเนื่องจากนักศึกษาที่มีอายุมากกว่า ย่อมมีประสบการณ์ และระยะเวลาที่ได้มีการปฏิบัติในพิธีกรรมมากกว่าย่อมเข้าใจมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิธ มานิต (หัตถาพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีด้านกุศลพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน

๓) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีชั้นปีการศึกษา แตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน มีความเข้าใจด้าน กุศลพิธี บุญพิธี ปกิณกพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า นักศึกษาที่มีชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี อาจเนื่องจากนักศึกษาทุกชั้นปีได้รับความรู้จากสถาบันการศึกษามาพอ ๆ กัน ส่วนนักศึกษาที่มีชั้นปีที่ ๑ มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านทานพิธีแตกต่างจากนักศึกษาที่อยู่ชั้นปีที่ ๓ ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ที่ตอบแบบสอบถาม อาจจะยังไม่ได้รับการศึกษาธรรมศึกษา จึงทำให้มีความเข้าใจด้านทานพิธี โดยเฉพาะการถวายสังฆทาน แตกต่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ซึ่งได้เรียนธรรมศึกษามาแล้ว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนิธ มานิต (หัตถาพันธ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน

โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอบางปะกง จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี และ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน

๔) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีความรู้ทางธรรมเนียมแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีความรู้ทางธรรมเนียมแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี ด้านบุญพิธี ด้านทานพิธี ด้านปกิณกพิธี และ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาที่มีความรู้ทางธรรมเนียมระดับธรรมศึกษาตรี โท และเอก จะได้รับการศึกษาเรื่องศาสนพิธีมาในระดับเดียวกัน และนักศึกษาที่ยังไม่ได้รับความรู้ทางธรรมเนียมคือ ธรรมศึกษา แต่ได้เรียนรู้จากสถาบันเดิมมาก่อนแล้ว จึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์ (ชัยวัฒน์ สุพุทธจิตโต) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ ๒-๓ ที่มีระดับชั้นเรียนธรรมศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

๕) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ด้านปกิณกพิธี และ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาที่มีอาชีพต่างกัน ไม่มีผลต่อความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านบุญพิธี ด้านปกิณกพิธี และ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ทั้งนี้นักศึกษาทุก ๆ อาชีพมีความเข้าใจเรื่องการทำบุญ ทำกุศล ว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่มีคุณค่าต่อจิตใจ ส่วนนักศึกษาที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความเข้าใจด้านกุศลพิธี และทานพิธี แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่านักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามหลักกุศลพิธีและทานพิธี แตกต่างจากนักศึกษาที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวและนักศึกษาที่ยังไม่ประกอบอาชีพ และนักศึกษาที่มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความเข้าใจด้านทานพิธี แตกต่างจากนักศึกษาที่ยังไม่ประกอบอาชีพ อาจเนื่องจากกลุ่มสังคมและสิ่งแวดล้อม หน้าที่การงาน ความรับผิดชอบในหน้าที่ ระยะเวลาทำงาน เป็นผลให้มีความเข้าใจที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย ยโสธโร (พิมพ์โศภิต) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภ่อ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่าพุทธศาสนิกชนเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญโดยรวมไม่แตกต่างกัน

๖) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี ด้านกุศลพิธี ด้านบุญพิธี ด้านทานพิธี และโดยรวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า รายได้ต่อเดือนของนักศึกษาไม่มีผลต่อความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี เนื่องจากนักศึกษาทุกสาขาอาชีพจะมีความรู้เรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เข้าใจเรื่องการสร้างบุญ สร้างกุศลคืออยู่แล้ว ส่วนนักศึกษาที่มีรายได้ต่างกัน มีความเข้าใจด้านปกิณกพิธีแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า รายได้ต่อเดือนของนักศึกษาย่อมเป็นผลมาจากหน้าที่การงาน ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมพิธีกรรม จึงส่งผลให้มีความเข้าใจแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมาน เดชวโร (ฆ้องนอก) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจที่มีต่อการถวายสังฆทานของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเข้าใจต่อการถวายสังฆทาน ด้านพิธีกรรม ด้านเครื่องไทยธรรม ด้านจุดมุงหมายของการถวายสังฆทาน และ โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้ว สามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผลการศึกษาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น จึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจที่มีอยู่และพัฒนาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านกุศลพิธี เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมความดีงาม อบรมจิตใจทางพระพุทธศาสนา บุญพิธี คือการทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว ทานพิธี หรือการถวายทาน คือ การถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน และปกิณกพิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทานพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษาจึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจนี้ไว้และพัฒนาความเข้าใจในเรื่องทานพิธิให้มากขึ้น โดยหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของความหมาย รายละเอียดของพิธิ การปฏิบัติ วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ที่สามารถถวายแด่พระสงฆ์ได้และเหมาะสม รวมทั้งประโยชน์จากการให้ทาน

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกุศลพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น นักศึกษาจึงควรปรับปรุงและพัฒนาความเข้าใจในเรื่องกุศลพิธิให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยหมั่นศึกษาหาความรู้อย่างถูกต้องอยู่เสมอ ว่ากุศลพิธิ คือพิธิอย่างใด เกี่ยวข้องกับผู้ใด และมีประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างไร เช่น การดำเนินชีวิตในทางที่ดีงาม โดยการปฏิบัติธรรม รักษาศีลอุโบสถ

และแบ่งเป็นรายด้านในการเสนอแนะเชิงนโยบายตามลำดับดังนี้

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๑ คือ ด้านกุศลพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น นักศึกษาจึงควรปรับปรุงและพัฒนาความเข้าใจในเรื่องกุศลพิธิให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยหมั่นศึกษาหาความรู้อย่างถูกต้องอยู่เสมอ โดยเฉพาะการเข้าใจว่า กุศลพิธิ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมความดีงาม อบรมจิตใจโดยวิธีทางพระพุทธศาสนาด้วยการรักษาศีลปฏิบัติธรรม การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๒ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดเป็นกุศลพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษาจึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจนี้ไว้และพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป โดยนักศึกษาที่ยังไม่ได้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ ควรแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และเมื่อได้แสดงตนแล้ว ควรพิจารณาใคร่ครวญก่อนกระทำการใด ๆ ทั้งทางกาย วาจา และทางใจให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๑ กุศลพิธิ คือ พิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเท่านั้น และข้อที่ ๔ การปฏิบัติธรรม รักษาศีลอุโบสถ ไม่จัดเป็นกุศลพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น นักศึกษาจึงควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเข้าใจเรื่องกุศลพิธิมากยิ่งขึ้น โดยการนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา เพื่อให้ศึกษามีโอกาสได้ร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนา

๒) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๒ คือ ด้านบุญพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษาจึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจนี้ไว้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจว่า บุญพิธิมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคล และงานวันสำคัญทางศาสนาเพื่อให้ศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๖ การทำบุญเลี้ยงพระ ขณะนิมนต์พระ ควระระบุ ชื่ออาหารให้พระทราบก่อนล่วงหน้า ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษาจึงควรรักษา มาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยการร่วมทำบุญในวันสำคัญต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนนิยมประกอบพิธีกรรม ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความเคารพอ่อนน้อมถ่อม ตนของบุคคล เพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๒ บุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งาน อวมงคล และงานวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งมีค่าแปรผลในระดับปานกลาง ดังนั้นนักศึกษาก็ควรมี การปรับปรุงและพัฒนาความเข้าใจเรื่องบุญพิธีให้ดียิ่งขึ้น โดยการเป็นศาสนิกที่ดี ปฏิบัติกิจทาง ศาสนาตามหน้าที่ที่พึงทำ แสดงถึงความไม่ย่อหย่อนทางจิตใจและศรัทธาต่อพระศาสนา ได้สั่งสม บุญบารมีอันเกิดจากการให้ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนา อันจะส่งผลให้ได้รับโภคสมบัติสืบไป

๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๓ คือ ด้านทานพิธี ซึ่งมีค่าแปรผลโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ดังนั้น นักศึกษา จึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจเรื่องทานพิธีและพัฒนาให้ดีขึ้น ต่อไป โดยศึกษาให้ทราบว่า การถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน ที่จำเป็นและนิยมบำเพ็ญกันอยู่ทั่วไป ได้แก่ การตักบาตร คือ การเอาข้าวและกับตักถวายหลวงในบวรของพระ ด้วยอาการเคารพ นอบน้อม ซึ่งเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนควรกระทำ เพราะเป็นการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร และสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาทางหนึ่ง เป็นการฝึกให้คนสละความเห็นแก่ตัว ฝึกให้ยินดีในการ เสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๖ การตักบาตร เป็นพิธีหนึ่งในหมวดทานพิธี ซึ่ง มีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษา จึงควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดย การให้ทานด้วยการตักบาตร จัดเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนเป็นการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร และสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาทางหนึ่ง เพราะพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาทนำพระศาสนา สืบ ๆ กันมาด้วยการศึกษาเล่าเรียนเผยแผ่คำสอนและประพฤติปฏิบัติชอบ ย่อมต้องอาศัยอาหารที่ ชาวบ้านตักบาตรในการดำรงชีวิต

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๔ การถวายทานแบบเจาะจงเรียกว่า “สังฆทาน” ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษา จึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจและพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการถวายสังฆทาน ซึ่งนักศึกษบางส่วนยังเข้าใจว่า ควรเจาะจงพระภิกษุผู้ใหญ่ หรือ เจ้าอาวาส การถวายทานแบบเจาะจง เรียกว่า “สังฆทาน” ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น จึง ต้องศึกษาหาความรู้ให้เข้าใจถูกต้องและปฏิบัติได้ถูกต้องตามไปด้วย

๔) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๔ คือ ด้านปณิณกพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษา จึงควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาความเข้าใจเรื่องปณิณกพิธิให้ดีขึ้น โดยการศึกษาและทำความเข้าใจว่า ปณิณกพิธิ ได้แก่ มารยาทและระเบียบการปฏิบัติของคฤหัสถ์ที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์ ต่อพิธีการต่าง ๆ ว่าควรปฏิบัติอย่างไรจึงถูกต้อง เหมาะสม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๑ ปณิณกพิธิ ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติใน ๓ พิธีข้างต้น ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น นักศึกษา จึงควรรักษามาตรฐานความเข้าใจนี้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยนักศึกษาคควรเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับทางสถาบันหรือทางครอบครัว เพื่อฝึกการปฏิบัติเรียนรู้ด้วยตนเอง และการตระหนักในความคิดของบุคคลอื่น แล้วแสดงออกซึ่งความนับถือนั้นด้วยกาย วาจาที่อ่อนน้อมและถูกต้องทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ ๓ งานพุทธาภิเษก ไม่จัดเป็นงานปณิณกพิธิ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น นักศึกษา จึงควรปรับปรุงและพัฒนาความเข้าใจเรื่องปณิณกพิธิให้ดีขึ้น โดยการศึกษาทำความเข้าใจในศาสนพิธี โดยเฉพาะงานพุทธาภิเษก เช่น พระพุทธรูป วัตถุมงคลต่าง ๆ จัดเข้าในหมวดปณิณกพิธิ ถือเป็นงานเบ็ดเตล็ดนอกเหนือจากกุศลพิธี บุญพิธี และทานพิธี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

- ๑) ควรศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องกุศลพิธีในครั้งพุทธกาลกับในสมัยปัจจุบัน”
- ๒) ควรศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นเรื่องพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กับสังคมไทยในปัจจุบัน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย”
- ๓) ควรศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดงานพิธีมงคลและพิธีอวมงคลของครอบครัวนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย”
- ๔) ควรศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะของพุทธศาสนิกชนไทย”

บรรณานุกรม

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือทั่วไป

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์. การวัดการวิเคราะห์การประเมินทางการศึกษาเบื้องต้น.
กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๑.

กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

กรมการศาสนา. คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธี. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๔.

_____. ศาสนพิธี เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : ศาสนา, ๒๕๔๑.

_____. ศาสนพิธี เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๑.

_____. ศาสนพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : กรมศาสนา, ๒๕๓๘.

แก้ว ชิตตะขบ. รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๗.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนพิธี. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

ณรงค์ โพธิ์พุกษานนท์. ระเบียบวิธีวิจัย : แนวการเขียนเค้าโครงการงานวิจัยและรายงานการวิจัยประจำภาค. กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, ๒๕๔๖.

ธีระศักดิ์ อุ่ณอารมณ์เลิศ. เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.

นิภา เมธธาวิชัย. วิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓.

บุญมี แทนแก้ว. ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

บุญมี แทนแก้ว และอุดมลักษณ์ แทนแก้ว. พระสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีเมียมเฮาส์, ๒๕๔๗.

ประกิจ รัตนสุวรรณ. การวัดและประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทศนคติ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.

- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ. พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๖.
- พระครูอุดมพิทยากร. ศาสนาพิธีและวัฒนธรรมไทย เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชурวงค์ จำกัด, ๒๕๓๘.
- พระธรรมกิตติวงศ์, (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต). แนวปฏิบัติศาสนพิธี. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระราชวิสุทธินายก. ศาสนาพิธีสังเขป. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย, คณะกรรมการแผนกตำรา. วินัยมุขเล่ม ๑ หลักสูตรนักรธรรมชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๓๘. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- _____. วินัยมุขเล่ม ๓ หลักสูตรนักรธรรมชั้นเอก. พิมพ์ครั้งที่ ๒๕. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ยุทธ ไกยวรรณ. พื้นฐานการวิจัย ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐.
- วิทยาลัยศาสนศาสตร์, คู่มือการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- สุนันท์ สดโกสุม. การประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๔.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล. พิธีกรรมไทย. สงขลา : เทมการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- _____. สังกัปปพิธีกรรม. สงขลา : เทมการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- สงศรี ชมภูวงศ์. การวิจัย. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. วินัยมุข เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒๒. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๘.

แสง จันทร์งาม. ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และเอนกกุล กริแสง. หลักเบื้องต้นของการวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิงแณศ, ๒๕๑๗.

องค์การศึกษา. ศาสนพิธี เล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๑๗.

๒) บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

จรัส พัดฉมราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ, พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ,

http://mathayom.brr.ac.th/~alluser/arunee/001/01_lesson_03.htm#A01<13 July 2013>

๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

จรงค์ ฤทธิประวัตติ. “รายงานการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง หลักธรรมทางศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี วิชาพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส ๓๐๒๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒”. รายงานการวิจัย. โรงเรียนปราจีนกัลยาณี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนเขต ๑, ๒๕๕๐.

จิต พุดหอม. “การศึกษาผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ศาสนพิธี ของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๓ โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๐”. รายงานการวิจัย. โรงเรียนรัตนบุรี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์, ๒๕๕๐.

นิต มานิต (หัตถาพันธ์), พระ. “ศาสนพิธีตามความเข้าใจของนักเรียน โรงเรียนวัดครุฑนอก ตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

มานิตย์ จิรมโน (เชี่ยวชาญ), พระปลัด. “พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในพระพุทธศาสนาของชุมชนวัดคีตวัด แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

มรกต พรพิบูลย์. “ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตามแนวทางการดำเนิน โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ลือชัย อินุทยโส (นราทอง), พระ. “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

- ศรุดา บุญธรรมกุล. “ชุดการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ สารการเรียนรู้ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม เรื่องการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนท้าวสุรนารี (๒๕๒๑)”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๕๔.
- สมาน เดชวโร (มิ่งนอก), พระมหา. “ความเข้าใจที่มีต่อการถวายสังฆทานของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาชลบุรี”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- สมชาย เผียะผาบ, พระมหา. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕.
- สีธาตु ถนอมรัก. “ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษก กรณีศึกษาบ้านแคนตง ตำบลสระบัว อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑.
- สุนทรเจติยาภิวัดน์ (ชัยรัตน์ สุทรจิตโต), พระครู. “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเผยแพร่ธรรมศึกษาในโรงเรียนอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- สุภาพร ราธิเสน. “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- แสงจันทร์ โสภากาล. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาจังหวัดเลย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๔.
- อดุลย์ พูลเจริญ. “ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับยาบ้า”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.
- อานนท์ ชวานาภิกู (แสนแป้), พระมหา. “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

อุทัย โสธรโร (พิมพ์โคตร), พระ. “ความเข้าใจเรื่องวิธีการทำบุญของพุทธศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย ตำบลอ้อมน้อย อำเภออ้อมน้อย จังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

๔) เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

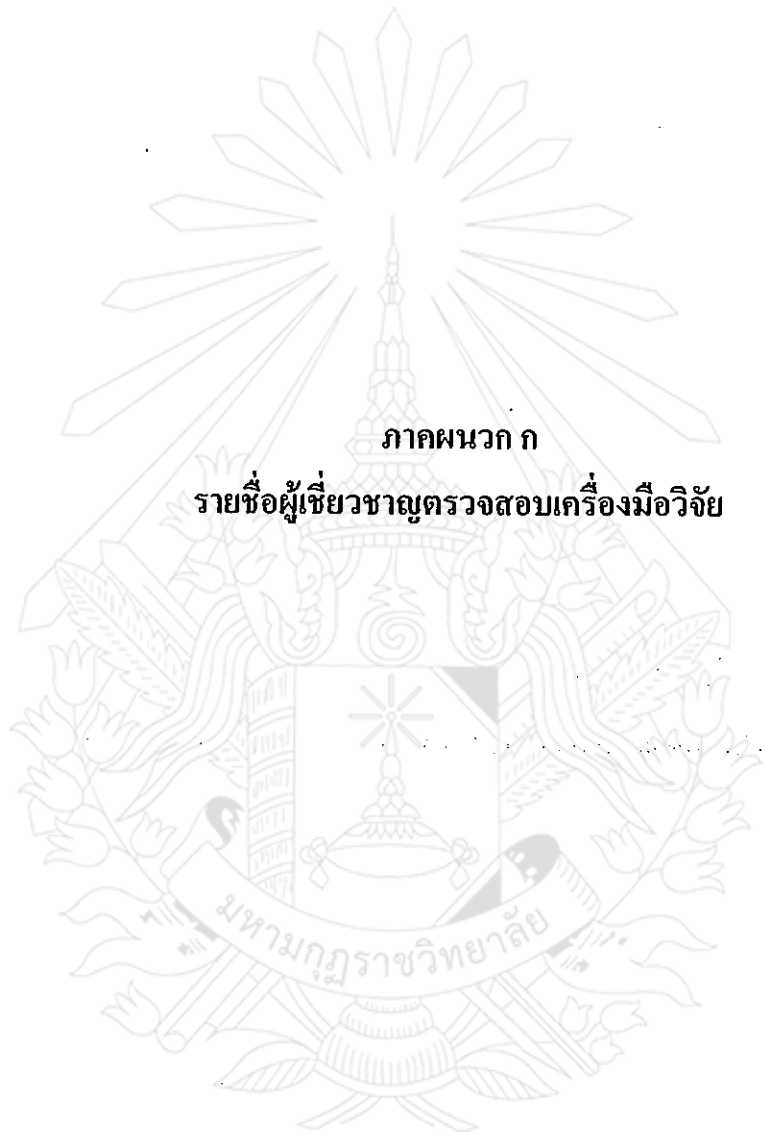
งานทะเบียนและวัดผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย. “ยอดนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคพิเศษ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖. หน้า ๒, (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

๑) พระมหาพรประสงค์ ปริณญาวรเมธี

วุฒิการศึกษา ปธ. ๓, พธ.บ, ศศ.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒) ดร. วิญญู กิณะเสน

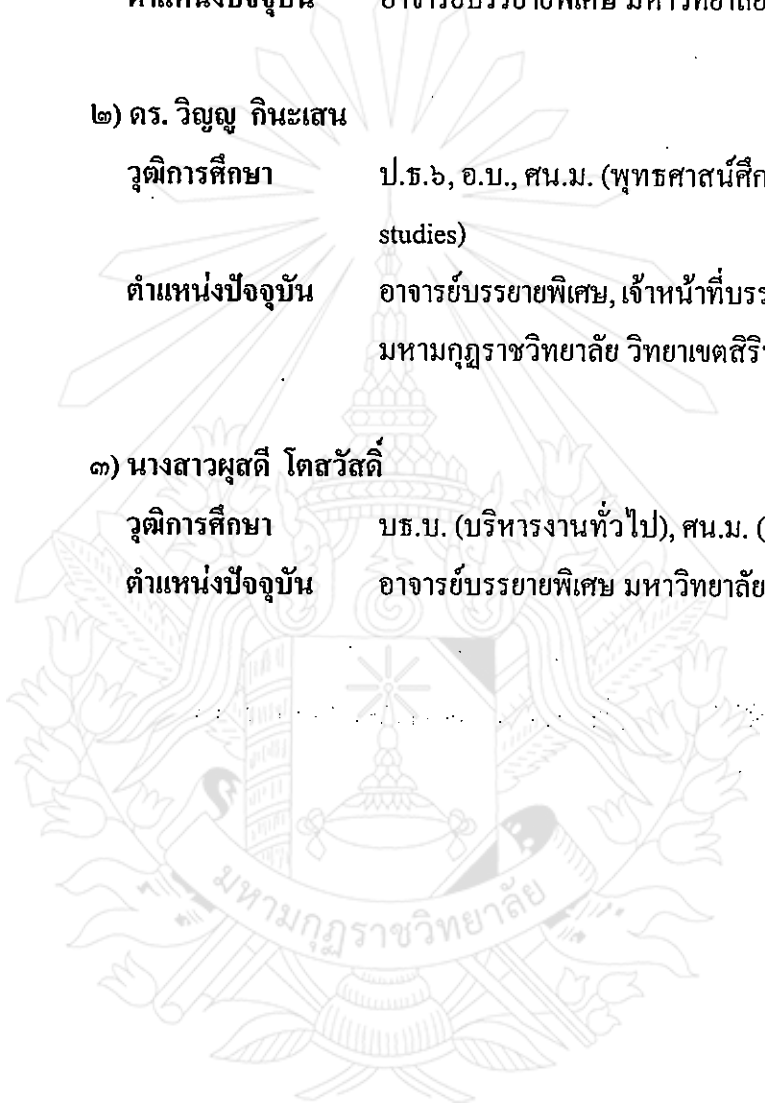
วุฒิการศึกษา ป.ธ.๖, อ.บ., ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), Ph.D. (Buddhist studies)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

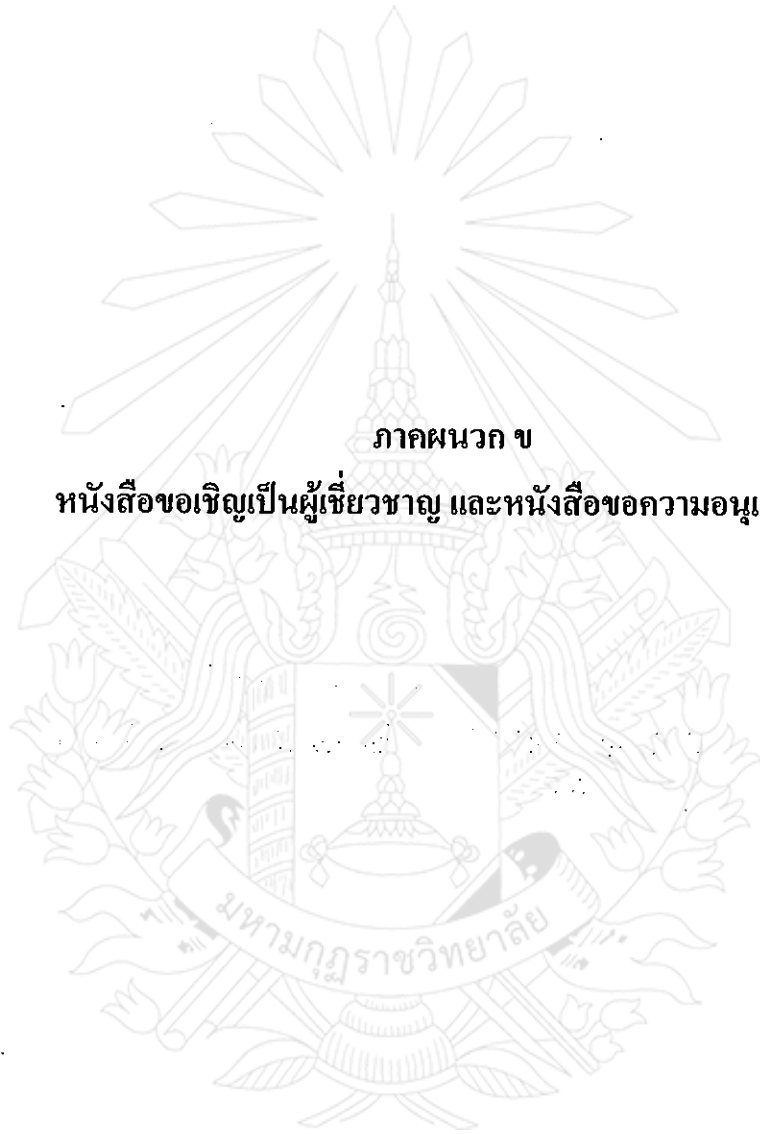
๓) นางสาวผุสดี โตสวัสดิ์

วุฒิการศึกษา บธ.บ. (บริหารงานทั่วไป), ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ และหนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ ๖๐๑๑(๒.๘)/ว ๐๒๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ ม.๑ ค.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน
จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐๒-๔๒๕-๑๖๖๓ โทรสาร ๐๒-๔๒๕-๑๒๔๒

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอนิมนต์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย
เรียน พระมหาพรประสงค์ ปริณญาวารเมธี
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงร่างวิทยานิพนธ์และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอธิการจำเรญ จิตตปุณฺญ โณ (มีพันธ์) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรศาสน ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๗/๒๕๕๔ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์ คร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระมหาธีรชัย ปุณฺณชีโว คร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยดังกล่าวแก่นักศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรธรรม โสภณ ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร.๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๒๐

ที่ ศธ ๖๐๑๑(๒.๘)/ว ๐๒๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ ม.๑ อ.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน
จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐๒-๔๒๕-๑๖๖๓ โทรสาร ๐๒-๔๒๕-๑๒๔๒

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย
เจริญพร ดร. วิญญู กิณะเสน
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงร่างวิทยานิพนธ์และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอธิการเจ้าเรณู จิตตปญฺโญ (มีพันธ์) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรศาสน ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๗/๒๕๕๔ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระมหาธีรชัย ปุณฺณชิว ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยดังกล่าวแก่นักศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรธรรมโสภณ ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร.๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๒๐

ที่ ศธ ๖๐๑๑(๒.๘) / ๖ ๐๒๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ ม.๑ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน
จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐๒-๔๒๕-๑๖๖๓ โทรสาร ๐๒-๔๒๕-๑๒๔๒

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย
เจริญพร อาจารย์ ผุสดี โตสวัสดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงร่างวิทยานิพนธ์และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอธิการจำเริญ จิตตบุญโญ (มีพันธ์) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรศาสน ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๗/๒๕๕๔ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระมหาธีรชัย ปุณณชีโว ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยดังกล่าวแก่นักศึกษา
จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรธรรมโสภณ ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร.๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๒๐

ที่ ศธ ๖๐๑๑(๒.๘)/ว. ๐๒๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ ม.๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน
จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐๒-๔๒๕-๑๖๖๓ โทรสาร ๐๒-๔๒๕-๑๒๔๒

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย

กราบเรียน รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระอธิการจำเริญ จิตตปญฺโญ (มีพันธ์) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสน ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๗/๒๕๕๔ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนการทำการเก็บข้อมูล โดยมีพระครูศรีปริยัติคุณากรณ์ ดร.เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและมีพระมหาธีรชัย ปุณฺณชิว ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์เพื่อแจกแบบสอบถามแก่เจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อทดลองเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว

จึงกราบเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรธรรมโสภณ ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร.๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๒๐

ที่ ศธ ๖๐๑๑(๒.๘)/ว. ๐๒๑๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ ม.๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน
จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐๒-๔๒๕-๑๖๖๓ โทรสาร ๐๒-๔๒๕-๑๒๔๒

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอดความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

กราบเรียน รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

ด้วย พระอธิการจำเริญ จิตตปุณฺญ โณ (มีพันธ์) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสน ศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๗/๒๕๕๕ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาศรีปริญาติ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนการทำการเก็บข้อมูล โดยมีพระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์ ดร.เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและมีพระมหาธีรชัย ปุณฺณชิว โณ ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จึงขอดความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าอาวาสวัดในเขตอำเภอศรีราชา เพื่อนำไปประกอบการดำเนินการวิจัย

จึงกราบเรียนมาเพื่อพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรธรรมโสภณ ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร.๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๒๐

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

๑. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) คำถาม
ทุก ๆ ข้อ เพียง ๑ คำตอบเท่านั้น

๒. ผู้วิจัยจะถือว่าคำตอบหรือข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยทั้งหมด
จะปกปิดเป็นความลับ เพื่อนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในเชิงวิชาการเท่านั้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัย

สำหรับ

เลขที่แบบสอบถาม.....

๑ ๒ ๓

๑. เพศ

๑. ( ) ชาย

๒. ( ) หญิง

๔

๒. อายุ

๑. ( ) ๒๐ ปีลงมา

๒. ( ) ๒๑-๒๕ ปี

๓. ( ) ๒๖-๓๐ ปี

๔. ( ) ๓๑ ปีขึ้นไป

๕

๓. ชั้นปีการศึกษา

๑. ( ) ชั้นปีที่ ๑

๒. ( ) ชั้นปีที่ ๒

๒. ( ) ชั้นปีที่ ๓

๔. ( ) ชั้นปีที่ ๔

๖

๔. ความรู้ทางธรรม

๑. ( ) ธรรมศึกษาตรี

๒. ( ) ธรรมศึกษาโท

๓. ( ) ธรรมศึกษาเอก

๔. ( ) ยังไม่มีความรู้ทางธรรม

 ๗

๕. อาชีพ

๑. ( ) พนักงานเอกชน/รับจ้าง

๒. ( ) ธุรกิจส่วนตัว

๓. ( ) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

๔. ( ) ไม่ได้ประกอบอาชีพ

 ๘

๖. รายได้ต่อเดือน

๑. ( ) ๑๐,๐๐๐ บาทลงมา

๒. ( ) ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท

๓. ( ) ๑๒,๐๐๑ - ๑๔,๐๐๐ บาท

๔. ( ) ๑๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป

 ๙

ตอนที่ ๒ ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตลพบุรีราชวิทยาลัย

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความ เข้าใจ		สำหรับ ผู้วิจัย
		ใช่	ไม่ใช่	
	๑) ด้านกุศลพิธี			
๑	กุศลพิธี คือ พิธีกรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเท่านั้น			☐ ๑๐
๒	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดเป็น กุศลพิธี			☐ ๑๑
๓	หลังการแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้ว จะประพฤติตนอย่างไร ก็ได้ตามที่ตนต้องการ			☐ ๑๒
๔	การปฏิบัติธรรม รักษาศีลอุโบสถ ไม่จัดเป็น กุศลพิธี			☐ ๑๓
๕	พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันมี ๔ วัน คือ วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา			☐ ๑๔
๖	กุศลพิธี เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมความดีงาม อบรม จิตใจทางพระพุทธศาสนา			☐ ๑๕
	๒) ด้านบุญพิธี			
๗	บุญพิธี ได้แก่ พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว			☐ ๑๖
๘	บุญพิธีมี ๓ ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคล และงาน วันสำคัญทางศาสนา			☐ ๑๗
๙	งานมงคล คือ งานทำบุญเลี้ยงพระ ทำบุญแต่งงาน เป็นต้น			☐ ๑๘

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความ เข้าใจ		สำหรับ ผู้วิจัย
		ใช่	ไม่ใช่	
๑๐	งานอวมงคล คือ งานทำบุญอุทิศบรรพบุรุษ			☐ ๑๙
๑๑	งานทำบุญอวมงคล ควรนิมนต์พระเป็นจำนวนกี่ คือ ๕, ๗, ๙			☐ ๒๐
๑๒	การทำบุญเลี้ยงพระ ขณะนิมนต์พระ ควรระบุชื่ออาหารให้ พระทราบก่อนล่วงหน้า			☐ ๒๑
	๓) ด้านทานพิธี			
๑๓	การถวายทาน คือ การถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทาน			☐ ๒๒
๑๔	ทานวัตถุมี ๘ ประการ เช่น รถยนต์ อาหารคาวหวาน พวงมาลัยดอกไม้มือเครื่องนุ่งห่ม ของหอม ยารักษาโรค เป็นต้น			☐ ๒๓
๑๕	ของหอม หมายถึง น้ำหอม แป้งทาตัว			☐ ๒๔
๑๖	การถวายทานแบบเจาะจงเรียกว่า “สังฆทาน”			☐ ๒๕
๑๗	การถวายสังฆทาน เป็นการถวายทานโดยไม่เจาะจงพระสงฆ์			☐ ๒๖
๑๘	การตักบาตร เป็นพิธีหนึ่งในหมวดทานพิธี			☐ ๒๗
	๔) ด้านปกิณกพิธี			
๑๙	ปกิณกพิธี ได้แก่ มารยาทและระเบียบปฏิบัติ ใน ๓ พิธีข้างต้น			☐ ๒๘
๒๐	ปกิณกพิธี เป็นพิธีเฉพาะสงฆ์เท่านั้น			☐ ๒๙
๒๑	งานพุทธาภิเษก ไม่จัดเป็นงานปกิณกพิธี			☐ ๓๐
๒๒	การแสดงความเคารพพระ การประเคนพระ เป็นงานปกิณกพิธี			☐ ๓๑
๒๓	สิ่งของที่ประเคนพระ ไม่จำกัดขนาดและน้ำหนัก			☐ ๓๒
๒๔	เมื่อประเคนของแล้ว ห้ามมิให้คุกเข่าไปแตะต้องของนั้นอีก			☐ ๓๓

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคำถามเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราช
วิทยาลัย

๑) ด้านกุศลพิธี

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไขปัญหา.....

.....

๒) ด้านบุญพิธี

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไขปัญหา.....

.....

๓) ด้านทานพิธี

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไขปัญหา.....

.....

.....

๔) ด้านปณิธาน

ปัญหา.....

.....

.....

แนวทางแก้ไขปัญหา.....

.....

.....

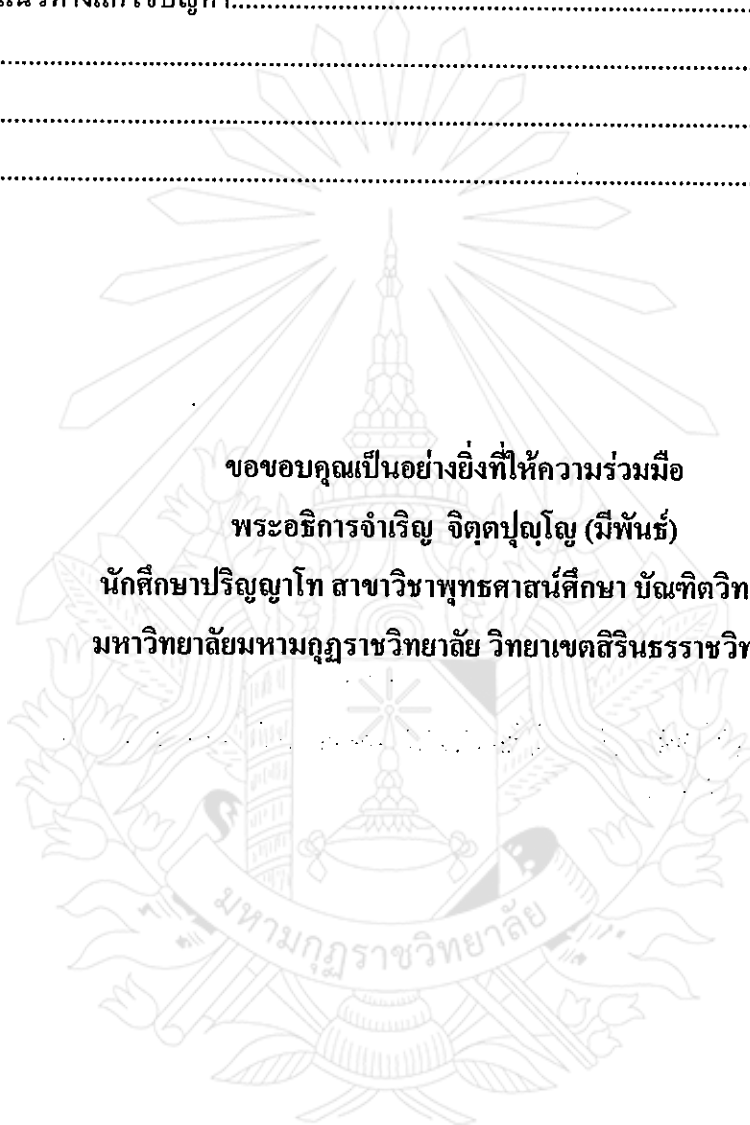
.....

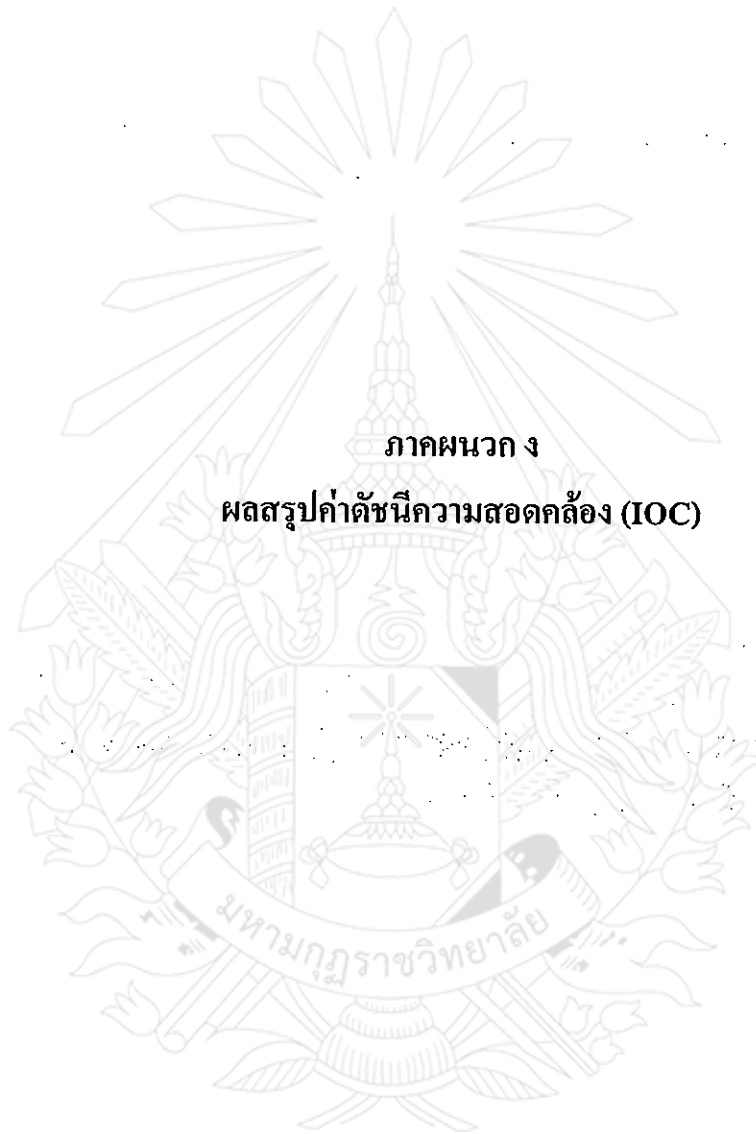
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

พระอธิการจำเริญ จิตตปุณฺโญ (มีพันธ์)

นักศึกษาริษฎาโท สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

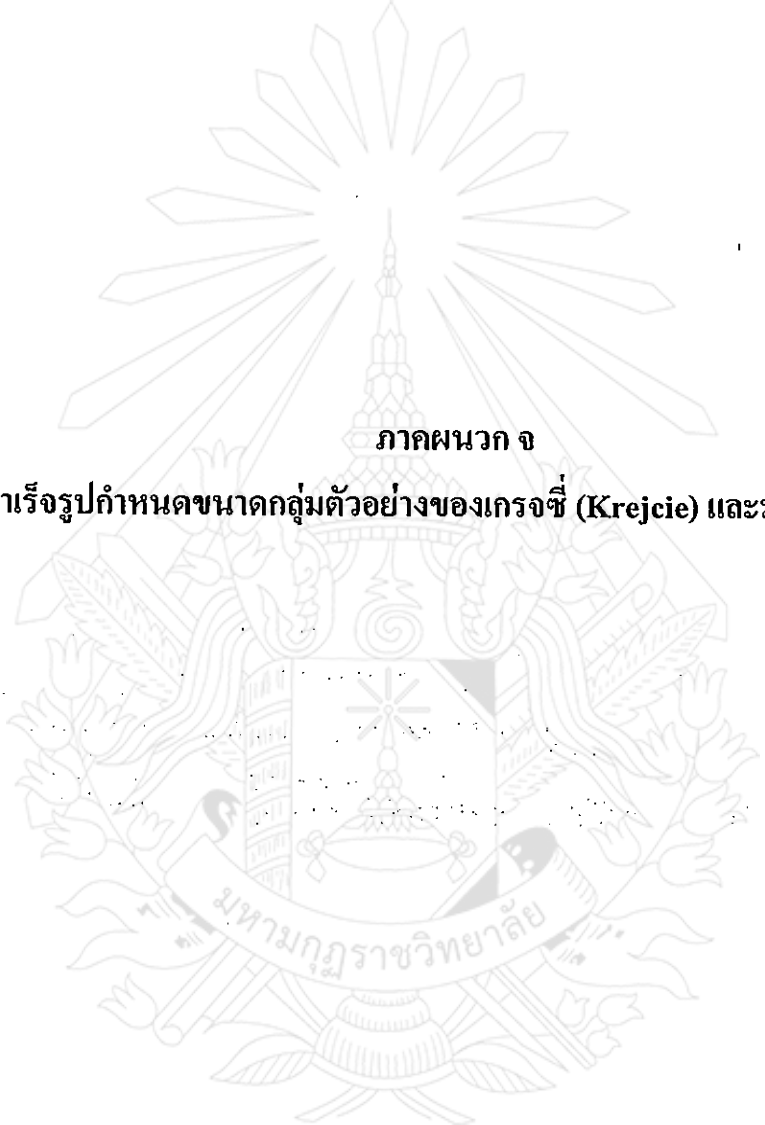
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธีของนักศึกษาปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมของคะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
๑) ด้านกุศลพิธี						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๖	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒) ด้านบุญพิธี						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๖	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓) ด้านทานพิธี						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๖	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมของคะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
๔) ด้านปฏิกิริยา						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๖	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้

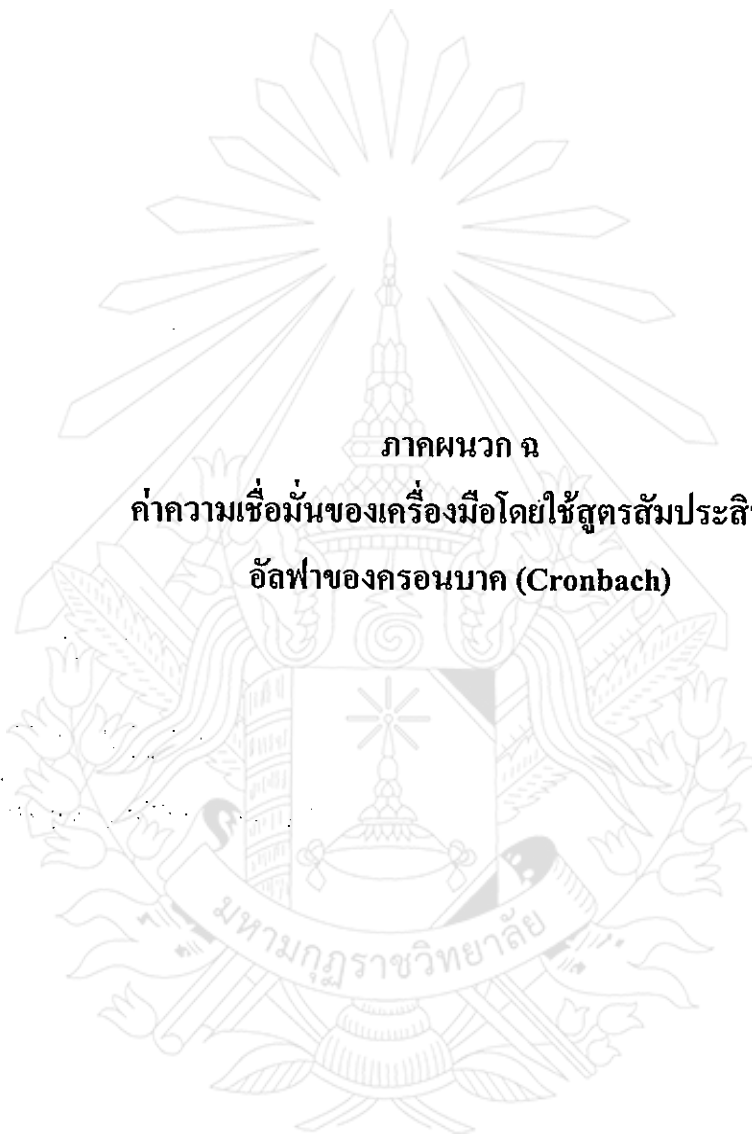

ภาคผนวก จ
ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)

ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)

N	s	N	s	N	s	N	s	N	s
๑๐	๑๐	๑๐๐	๘๐	๒๕๐	๑๖๒	๕๐๐	๒๖๐	๒๕๐๐	๓๓๘
๑๕	๑๔	๑๑๐	๘๖	๒๕๐	๑๖๕	๕๕๐	๒๖๕	๓๐๐๐	๓๔๑
๒๐	๑๙	๑๒๐	๙๒	๓๐๐	๑๖๙	๕๐๐	๒๖๙	๓๕๐๐	๓๔๓
๒๕	๒๔	๑๓๐	๙๗	๓๒๐	๑๗๕	๕๕๐	๒๗๕	๔๐๐๐	๓๕๐
๓๐	๒๘	๑๔๐	๑๐๓	๓๔๐	๑๘๑	๑๐๐๐	๒๗๘	๔๕๐๐	๓๕๔
๓๕	๓๒	๑๕๐	๑๐๘	๓๖๐	๑๘๖	๑๑๐๐	๒๘๕	๕๐๐๐	๓๕๗
๔๐	๓๖	๑๖๐	๑๑๓	๓๘๐	๑๙๑	๑๒๐๐	๒๙๑	๖๐๐๐	๓๖๑
๔๕	๔๐	๑๗๐	๑๑๘	๔๐๐	๑๙๖	๑๓๐๐	๒๙๗	๗๐๐๐	๓๖๔
๕๐	๔๔	๑๘๐	๑๒๓	๔๒๐	๒๐๑	๑๔๐๐	๓๐๒	๘๐๐๐	๓๖๗
๕๕	๔๘	๑๙๐	๑๒๘	๔๔๐	๒๐๕	๑๕๐๐	๓๐๖	๙๐๐๐	๓๖๘
๖๐	๕๒	๒๐๐	๑๓๒	๔๖๐	๒๑๐	๑๖๐๐	๓๑๐	๑๐๐๐๐	๓๗๐
๖๕	๕๖	๒๑๐	๑๓๕	๔๘๐	๒๑๔	๑๗๐๐	๓๑๗	๑๕๐๐๐	๓๗๕
๗๐	๕๙	๒๒๐	๑๔๐	๕๐๐	๒๑๗	๑๘๐๐	๓๒๐	๒๐๐๐๐	๓๗๗
๗๕	๖๓	๒๓๐	๑๔๔	๕๕๐	๒๒๖	๑๙๐๐	๓๒๖	๓๐๐๐๐	๓๗๙
๘๐	๖๖	๒๔๐	๑๔๘	๖๐๐	๒๓๔	๒๐๐๐	๓๓๒	๔๐๐๐๐	๓๘๐
๘๕	๗๐	๒๕๐	๑๕๒	๖๕๐	๒๔๒	๒๑๐๐	๓๓๘	๕๐๐๐๐	๓๘๑
๙๐	๗๓	๒๖๐	๑๕๕	๗๐๐	๒๔๘	๒๒๐๐	๓๔๑	๖๕๐๐๐	๓๘๒
๙๕	๗๖	๒๗๐	๑๕๙	๗๕๐	๒๕๔	๒๓๐๐	๓๔๕	๑๐๐๐๐๐	๓๘๔

ภาคผนวก ฉ

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์
อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	16.1000	13.4034	.2561	.7748
A2	16.6000	11.9034	.5995	.7513
A3	16.2333	13.4264	.1646	.7817
A4	16.6333	11.6195	.7103	.7432
A5	15.9667	14.1713	.0000	.7806
A6	15.9667	14.1713	.0000	.7806
B1	16.6000	11.8345	.6217	.7496
B2	16.5333	12.7402	.3271	.7717
B3	16.5000	12.3276	.4452	.7629
B4	16.3667	12.9989	.2572	.7767
B5	16.0667	13.9954	.0362	.7843
B6	16.0667	13.5126	.2521	.7749
C1	16.1667	12.8333	.4022	.7665
C2	16.5333	12.1885	.4912	.7593
C3	16.6667	11.7471	.6907	.7453
C4	16.3667	13.8264	.0261	.7928
C5	16.0333	14.1023	.0024	.7841
C6	16.0333	13.9644	.0752	.7815
D1	16.9667	14.1713	-.0000	.7806
D2	16.1000	13.7483	.1184	.7816
D3	16.1667	12.9023	.3775	.7680
D4	16.5667	11.9782	.5639	.7538
D5	16.0333	13.6195	.2603	.7748
D6	15.9667	14.1713	.0000	.7806

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 24

Alpha = .7792

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : พระอธิการจำเรญ จิตตบุญโญ (มีพันธ์)
วัน เดือน ปี เกิด : ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๓
ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดบึงราชาวาส หมู่ที่ ๘ ตำบลบึง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๕ : นักธรรมเอก
พ.ศ. ๒๕๕๓ : ศาสตราจารย์บัณฑิต (ศน.บ.) การบริหารกิจการคณะสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๕๓๔ – ปัจจุบัน : เจ้าอาวาสวัดบึงราชาวาส
พ.ศ. ๒๕๓๖ – ปัจจุบัน : พระกรรมวาจาจารย์

